

5. OTKLANJANJE POSLEDICA PRIMENE ZAKONA O UNIVERZITETU IZ 1998.

Nakon pada režima Slobodana Miloševića 5. oktobra 2000. godine otpočeo je i na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu proces otklanjanja posledica primene Zakona o univerzitetu iz 1998. Taj proces se odvijao teško i protivrečno, sa puno nedoslednosti i nije okončan do danas.

Dan posle petooktobarskih promena 2000. godine održan je sastanak Uprave Fakulteta i šefova katedri na kojem je prof. dr Oliver Antić obavestio prisutne da je podneo ostavku na funkciju dekana vladi Republike Srbije. Na tom sastanku je zaključeno "da se uputi ljubazno pismo svim nastavnicima i saradnicima, koji su napustili Fakultet tokom 1998. i u kojem se mole da se što pre jave Fakultetu i da prihvate poziv, a onda bi, poštujući važeće propise, u najkraćem mogućem roku, realizovali njihov povratak."

Tri dana kasnije, 9. oktobra, održan je sastanak Zbora nastavnika i saradnika Pravnog fakulteta, na kojem su donete sledeće odluke: 1) da se pokrene inicijativa za ukidanje Zakona o univerzitetu, 2) nepoverenje dekanu Oliveru Antiću, upravnom i nadzornom odboru, 3) vraćanje na Fakultet otpuštenih nastavnika i saradnika, 4) izbor privremene Uprave Fakulteta, 5) da se o svim ovim pitanjima izjasni i Nastavno-naučno veće Fakulteta. Ubrzo, 11. oktobra 2000. godine, Nastavno-naučno veće je u načelu usvojilo ove odluke i formiralo Radnu grupu sa ciljem da na osnovu diskusije vođene na Veću pripremi radni materijal: 1) "Stavovi Nastavno-naučnog veća Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu o posledicama primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine" i 2) "Obrazloženje inicijative za ukidanje Zakona o univerzitetu". Radni materijal je pripremljen 1. novembra 2000. i dostavljen svim članovima Nastavno-naučnog veća, koji je razmatran na tri naredne sednice Veća (6. novembra, 13. novembra i 20. decembra 2000. godine) i formalno usvojen, ali faktički odbačen.

Naime, taktikom zastrašivanja i razvlačenja rasprava na sednicama Nastavno-naučnog veća eksponenti poraženog režima i protagonisti Zakona o univerzitetu na čelu sa prof. dr Vojislavom Šešeljem i prof. dr Oliverom Antićem, uz prečutnu saglasnost nove uprave Fakulteta i velikog broja članova Nastavno-naučnog veća uspeali su da zaključici sa XV i XVI sednice Veća od 11. i 16. oktobra 2000. godine ostanu mrtvo slovo na papiru. Na opšte iznenađenje i zgražavanje univerzitetske i šire javnosti Pravni fakultet nije smogao snage da otkloni posledice primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine, da njegove egzekutore pozove na odgovornost i da poništi nezakonite odluke dekana Antića o otpuštanju i dovođenju nastavnika i saradnika na Fakultet u periodu od septembra 1998. do oktobra 2000. godine. Nove uprave Fakulteta na čelu sa dekanima prof. dr Dragutinom Šoškićem (2000-2001) i prof. dr Vladimirom Milićem (2002-2004), uz podršku većine nastavnika i saradnika Pravnog fakulteta, uz neshvatljivo dezangažovanje većine nastavnika iz protesta (koji su se posle 5. oktobra našli na ministarskim i najvišim državnim funkcijama) – paket nerešenih problema iz-

gona nastavnika sa Fakulteta 1998-2000. godine nije otvoren. Štaviše, proglašen je za “Fakultetsku Pandorinu kutiju” koju nipošto ne treba otvarati, jer je to “hod Fakulteta unazad, a ne unapred”, “prepreka na putu Fakulteta ka reformi i usvajanju tzv. Bolonjskih principa”. Na taj način legalne i legitimne odluke Nastavno-naučnog veća iz oktobra 2000. godine nisu realizovane, ili su polovično realizovane. Izgon nastavnika 1998-2000. godine, kao i raniji izgoni posle Drugog svetskog rata, pedesetih i sedamdesetih godina prošlog veka – gurnut je pod tepih. Otklanjanje pogubnih posledica primene Zakona o univerzitetu iz 1998. Fakultet je prepustio pravosudnim organima, ministarstvu prosvete i drugim državnim organima.

U ovom odeljku sadržan je samo deo relevantnih dokumenata o otklanjanju posledica primene Zakona o univerzitetu na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Reč je o dokumentima iz lične arhive priređivača, prof. dr Vladimira Vodinelića, advokata Slobodana Markovića i Milana Ivoševića. Tek predstoji napor da se prikupe relevantni dokumenti o zbivanjima na Pravnom fakultetu posle 5. oktobra 2000. U tom smislu posebno je važan uvid u sudske presude u sporovima koje su otpušteni nastavnici vodili protiv Fakulteta, kao i sredstva koja je Fakultet morao da plati u tim sporovima kao oblik naknadnog podučavanja egzekutora čistki na Fakultetu.

OSUDA ZAKONA O UNIVERZITETU I MILOŠEVIĆEVIH VELIKIH VEZIRA I LAKEJA – PROTAGONISTI ZAKONA U NOGDAUNU

Zapisnik sa XV sednice Nastavno-naučnog veća Pravnog fakulteta
Univerziteta u Beogradu, održane 11. oktobra 2000.

Prisutni: dr S. Perović, dr M. Trajković, dr Lj. Lazarević, dr D. Stojanović, dr P. Šulejić, dr O. Stanojević, dr V. Brajić, dr B. Košutić, dr V. Milić, dr D. Šoškić, dr M. Vasiljević, dr D. Popović, dr S. Taboroši, dr M. Orlić, dr S. Avramović, dr V. Čučković, dr Z. Đukić-Veljović, dr O. Antić, dr J. Stanković, dr D. Jakovljević, dr J. Trkulja, dr M. Janjić-Komar, dr Đ. Ignjatović, dr D. Mitrović, dr Z. Tomić, dr E. Vukadin, dr S. Marković, dr B. Šunderić, dr M. Draškić, dr Đ. Lazin, dr R. Vasić, dr D. Vujadinović, dr M. Paunović, dr A. Jovanović, dr D. Perić, dr G. Ilić-Popov, dr M. Milošević, dr M. Cetinić, dr O. Vučić, dr N. Jovanović, dr G. Pavićević, dr J. Hasanbegović, dr V. Stojiljković, dr M. Polojac, dr S. Panov, dr Ž. Bujuklić, dr M. Škulić, dr B. Rakić, dr V. Jončić, dr S. Bovan, dr A. Jakšić, mr D. Stojaković, mr M. Ristić, mr V. Stanimirović, mr D. Milovanović, mr N. Delić, mr M. Đurđević, mr D. Pavić, mr M. Parivodić, mr G. Ilić, mr Z. Mirković, mr S. Bulajić, mr M. Jovanović, A. Rabrenović, D. Đurđević, B. Radulović, A. Gajić, T. Marinković, N. Tešić, I. Krstić, B. Milisavljević, V. Radović.

Odsutni: dr K. Čavoški, dr M. Labus, dr S. Lilić, dr B. Lubarda, dr Lj. Radulović, dr R. Jelić, mr S. Panović-Đurić, M. Živković, V. Petrov.

Na plaćenom odsustvu: dr V. Besarović, dr D. Basta.

Na bolovanju: dr S. Nedović, dr O. Popović, mr N. Varničić-Donžon, M. Davinić.

Izvinili se: dr R. Marković, dr Z. Jekić, dr M. Kreća, dr Z. Stojanović, dr M. Todorović, dr V. Šešelj, dr S. Petrović, M. Ninković, B. Kaščelan.

Sednici su prisustvovali: sekretar Fakulteta, M. Valjarević i dr Radoslav Stojanović, redovni profesor u penziji.

Pošto je konstatovao da postoji kvorum za rad i odlučivanje, v.d. dekana Fakulteta, prof. dr Dragutin Šoškić, otvorio je sednicu i pre prelaska na utvrđivanje dnevnog reda, obratio se nastavnicima i saradnicima sledećim izlaganjem:

“Koleginice i kolege, dozvolite mi da otvorim sednicu, u punom sastavu, Nastavno-naučnog veća, da vam se zahvalim što ste se odazvali pozivu za ovu sednicu i da svima poželim uspešan početak nove školske godine.

No pre nego što predemo na utvrđivanje dnevnog reda sednice, hteo bih da vas kratko obavestim, mada je o tome većina vas, praktično svi, upoznata, da je dekan, juče, na sednici šefova katedara, podneo ostavku na funkciju dekana i preneo na prodekana za finansije sva ovlašćenja koja, prema odredbama Statuta Fakulteta, idu uz ovu funkciju. Takvo rešenje je logično izašlo iz nužne potrebe da se odmah, bez oklevanja, obezbede svi neophodni uslovi za normalno, nesmetano i uspešno odvijanje procesa rada našeg Fakulteta, legitimnost i legalnost njegovog funkcionisanja na svim sektorima, od nastavnog i naučnog rada, pa sve do nesmetanog odvijanja procesa rada finansijskog odseka i efikasnog rada fakultetske administracije.

Na kraju, pre usvajanja dnevnog reda sednice Veća, želeo bih da izjavim sledeće: prihvatio sam da vršim dužnost dekana do izbora novog fakultetskog rukovodstva iz nekoliko, za mene, veoma bitnih razloga. Prvo, nikada i ni pod kojim uslovima nisam uzmicao niti se povlačio kada je Fakultetu bilo najteže da sačuva svoj integritet. Drugo, prihvatajući ovu privremenu dužnost, isključivo sam se rukovodio interesima Fakulteta, i u tom cilju, nastojeći da se na njemu, po prirodi same stvari, poštuje zakonitost rada svakog pojedinca, institucije, pojedinih organa i tela. Treće, neću popustiti nikakvim pritiscima, dolazili oni sa bilo koje strane, da se nezakonito ponašam. Ako na to budem primoran, onda će u tom slučaju morati biti sadržana volja apsolutne većine članova Veća. Saglasno tome, potrebna mi je vaša pomoć i podrška.

Pre nego što vas pitam da li ima predloga za izmenu i dopunu dnevnog reda, dozvolite mi da vas upoznam da sam prilikom predlaganja dnevnog reda bio u dilemi da li da se neke stvari, koje nameravam da kažem u okviru druge tačke (saopštenja), formulišu kao posebne tačke. Dilema je utoliko što o njima Veće ne donosi odluku, ali može da zauzme stav ili da donese zaključak. Reći ću odmah da se, pre svega, radi o relaciji jednog zaključka Uprave Fakulteta i šefova katedara od pre nekoliko dana, tačnije 6. oktobra ove godine. Zaključeno je da se uputi jedno ljubazno pismo svim nastavnicima i saradnicima, koji su napustili Fakultet tokom 1998. godine i u kojem se mole da se što pre jave Fakultetu i da prihvate poziv, a onda bi, poštujući važeće propise, u najkraćem mogućem roku, realizovali njihov povratak.

Ja posebno imam zadovoljstvo da se ovo realizuje u ovom periodu kada obavljam funkciju dekana.

Takođe sam nameravao da predložim da Pravni fakultet pokrene inicijativu za donošenje novog Zakona o univerzitetu.

Ako Veće smatra, možemo da ove stvari stavimo i kao posebne tačke.”

U diskusiji koja je potom otvorena o predloženom dnevnom redu, za reč se javio dr D. Popović, ističući da ima, svakako, tačaka kojima je mesto u dnevnom redu sednice i o kojima Veće treba da raspravlja, ali da ima i nekih kojima nije mesto u dnevnom redu. Jedna od tih tačaka bi bila i tačka Inicijativa sa Arhitektonskog fakulteta za dodelu počasnog doktorata dr Nikolasu T. Halevasu, povodom koje bi se moglo postaviti pitanje da li u ovim okolnostima u kojima se nalazimo ima smisla da o tome odlučujemo sada, kada znamo da se Univerzitet nalazi u velikom previranju, da je rektor smenjen i da još nisu konstituisani novi organi i tela Univerziteta. Zbog toga smatra, a i predlaže, da se ova tačka skine sa dnevnog reda sednice i odloži za jednu od narednih sednica Veća, kada se za to budu stekli odgovarajući uslovi.

Prof. dr D. Popović je, takođe, informisao Veće i o zaključku koji je juče donet od strane Saveta Beogradskog univerziteta, tela koje je inače bilo ukinuto Zakonom o univerzitetu iz 1998. godine, a sada ponovo aktivirano. Savet Univerziteta je uputio molbu svim fakultetima da predlože svoje delegate u ovo telo, kako bi se ono konstituisalo, tako da bi, zbog toga, predložio da se u dnevni red uvrsti nova tačka, koja bi glasila: Određivanje delegata za Savet Univerziteta.

U pogledu Upravnog i Nadzornog odbora Fakulteta, dr D. Popović je postavio pitanje da li su članovi ova dva odbora dali ostavke i, ako nisu, da se pitanje poverenja, odnosno nepoverenja članovima Upravnog i Nadzornog odbora postavi u okviru jedne posebne tačke dnevnog reda. Veće bi i o tome trebalo da se izjasni i jasno odredi.

Tim povodom, sekretar Fakulteta je obavestio Veće da su, preko arhive Fakulteta, ostavke na članstvo u Nadzornom odboru dali dr Mirko Vasiljević i dr Saša Bovan, a što se tiče ostalih članova Upravnog i Nadzornog odbora, nije mu poznato da li su oni to učinili ili ne.

Dr V. Brajić je obavestio Veće da je ostavku na funkciju predsednika Upravnog odbora dao na sednici Odbora održanoj 27. juna ove godine, ali da o tome nije obavestio Upravu Fakulteta i javnost. U ime ostalih članova Upravnog odbora ne može ništa da izjavi.

Dr P. Šulejić je istakao da je na Zboru nastavnika i saradnika, koji je pre dva dana održan na Fakultetu, izglašano nepoverenje članovima Upravnog odbora, što, po njegovom mišljenju, podrazumeva da nema razloga da on i lično daje ostavku na mesto člana Upravnog odbora.

Dr J. Stanković je, zatim, govorio o Zboru nastavnika i saradnika koji je održan 9. oktobra i na kojem su donete veoma značajne odluke, koje se odnose na ukidanje Zakona o univerzitetu, nepoverenje dekanu dr O. Antiću, vraćanje na Fakultet otpuštenih nastavnika i saradnika i izbor privremene Uprave Fakulteta. O svim tim pitanjima bi i Veće trebalo da se izjasni, iako nije za to i formalno nadležno, ali je stav Veća takav da ono može i treba da raspravlja o svim tim pitanjima.

Prvo i najznačajnije pitanje o kojem je ovaj Zbor raspravljao jeste ukidanje važećeg Zakona o univerzitetu, tako da bi, kao posebna tačka dnevnog reda sednice, trebalo da bude uvršćena i Inicijativa za ukidanje Zakona o univerzitetu. U tom smislu, trebalo bi, takođe, izvršiti i ozbiljan pritisak na Skupštinu Srbije da ovo pitanje stavi na dnevni red sednice i stavi van snage ovaj Zakon. Stavljanjem van snage ovog Zakona postavljaju se onda i neka druga značajna pitanja, kao što je pitanje organa i tela formiranih na osnovu ovog Zakona, pitanje dekana, Upravnog i Nadzornog odbora.

Dr J. Stanković je naglasio da se, u situaciji kada je dekan podneo ostavku, a ostali članovi Uprave Fakulteta i dalje obavljaju svoje funkcije, može postaviti i pitanje funkcionisanja fakulteta, o čemu je i Zbor nastavnika i saradnika takođe raspravljao. Kako bi se sačuvala zakonitost rada i stabilizovale prilike na Fakultetu, predložio je da se dnevni red dopuni još jednom tačkom, koja bi glasila: Formiranje Uprave Fakulteta ili privremene Uprave Fakulteta.

Kada je reč o sastavu Nastavno-naučnog veća, dr J. Stanković je istakao mišljenje da bi trebalo promeniti rešenja koja u tom pogledu nudi važeći Statut Fakulteta, jer je Veće uvek bilo telo u okviru kojega su se sretali svi nastavnici i saradnici Fakulteta, predstavljajući tako jedinu priliku da se na tom mestu upoznaju i razmene mišljenja. Donošenjem novog Zakona o univerzitetu ta dugogodišnja praksa je prekinuta, pa bi zbog toga predložio da se u dnevni red sednice uvrsti i tačka: Donošenje Odluke o formiranju Nastavno-naučnog veća u punom sastavu.

Takođe je predložio još dve nove tačke dnevnog reda, i to: Pokretanje inicijative za vraćanje svih nastavnika i saradnika kojima je prestao radni odnos od donošenja Zakona o univerzitetu do danas, i Pokretanje postupka za preispitivanje svih kadrovskih odluka donetih na osnovu Zakona o univerzitetu. Preispitivanju ovih odluka pristupilo bi se sa stručno-naučnog stanovišta.

U nastavku diskusije, za reč se javio dr O. Antić, želeći najpre da učini dve napomene, od kojih se prva odnosi na propust koji je napravio v.d. dekana dr D. Šoškić, propustivši da naglasi da je dekan podneo ostavku na funkciju dekana vladi Republike Srbije, a da je o tome dao saopštenje na sednici koju je Uprava Fakulteta održala sa šefovima katedara.

Druga napomena se tiče predloga za formiranje Nastavno-naučnog veća u starom, punom sastavu, ističući mišljenje da je takav predlog nepotreban, jer je članom 193. Statuta Fakulteta predviđena mogućnost sazivanja proširenog sastava Veća, u čiji delokrug rada spadaju značajnija pitanja, kao što su npr. rasprava o nacrtu Statuta, nastavnom planu i programu, dok uži sastav Veća raspravlja o tzv. školskim pitanjima, koja i čine njegovu osnovnu nadležnost.

Prof. dr O. Antić je takođe istakao da su se opšte prilike u društvu uvek reperkutovale i na mikrosredine, a posebno i na naš fakultet. To je ciklična stvar, koja se ponavlja i odvija u određenim vremenskim intervalima, pri čemu je najvažnije da Fakultet uvek i u svakom slučaju održi legalitet, da poštuje zakonitost. Lično se uvek borio da se drži tog načela i da ga u svom radu primenjuje.

Govorio je, zatim, o dužnosti dekana i o tome kako je došlo do toga da je prihvati, ističući da je to učinio nevoljno, pošto to tada nije bila njegova posebna ideja ili naročita volja, već, moglo bi se reći, jednog broja ljudi od nau-

čnog i stručnog autoriteta, koji su to od njega zahtevali, odnosno čijem pritisku nije mogao da se odupre.

Povodom održanog Zbora nastavnika i saradnika, dr O. Antić je istakao da ono što zamera jeste da, zakazujući taj Zbor, nije poštovano jedno od osnovnih pravnih načela – *audiatur et altera pars*, podsećajući da ga niko nije pozvao na taj Zbor, iako bi osnovni red nalagao da i on bude pozvan, pa, ako treba, da ga on i organizuje.

Što se tiče nastavnika i saradnika koji su otišli sa Fakulteta, on je naglasio da niko od njih nije otišao po osnovu Zakona o univerzitetu, već po osnovu Zakona o radnim odnosima, podsetivši da je sporni momenat bio 11. septembar 1998. godine, kada je isticao rok od pet uzastopnih dana nedolaska na posao, i kada je u tu pravnu situaciju ušao jedan broj nastavnika. Tada je na Arhivi Fakulteta zaveden akt, kojim je jedna grupa nastavnika obavestavala dekana da više neće da vrši svoje nastavne aktivnosti. I pored toga, da bi se izbegle posledice primene zakona, pozvao je u petak na razgovor tu grupu profesora, zamolivši ih da to ne rade i da mu saopšte šta je njihova želja. Predstavnik te grupe bio je dr M. Labus, koji mu je, u ime te grupe, predao pismeni zahtev koji je sadržavao četiri tačke, formulisane povodom izbora dr V. Vodinelića, i koje je sve, onako kako su predložene, prihvatio. Dr M. Labus se zatim, pošto je obavio konsultacije sa grupom nastavnika, vratio, ali ovoga puta dopunivši taj akt još jednom, petom tačkom. I taj drugi predlog je prihvatio i potpisao. Dogovor su takođe potpisali dr S. Perović i dr M. Labus, da bi se posle dvadesetak minuta vratio prof. Labus, rekavši da ta grupa ne prihvata predlog, što je kasnije i dovelo do te pravne situacije od pet radnih dana nedolaženja na posao.

Ovom prilikom, dr O. Antić je, govoreći i o ovlašćenjima dekana da vrši izbor u nastavnička i saradnička zvanja, istakao da je ta svoja, inače veoma široka prava, sužavao, tako da nijednu svoju odluku o izboru nije doneo, a da nije uvažavao stručno mišljenje Komisije. Smatrao je, i sada smatra, a o tome je i javno govorio, da nije dobro da se odluka o izboru u zvanje donese bez prihvatanja mišljenja i predloga Komisije.

Kada je u pitanju prijem novih nastavnika i saradnika u radni odnos, on je naglasio da je postupak za izbor uvek vođen po pojačanoj proceduri, pridržavajući se starih univerzitetskih načela i standarda, i uvek uvažavajući predloge koji su dolazili od strane katedara. Uvek je nastojao da, ako je nešto bilo sporno u pogledu predloženih kandidata, bude izabran najbolji kandidat, i to pošto se obave odgovarajuće konsultacije. Kao primer za to, naveo je nedavno okončan konkurs za izbor docenta za međunarodno privatno pravo, kada je trebalo da se opredeli između dva kandidata, pri čemu je za jednog od njih čak stigao telefaks od strane stranke kojoj je pripadao jedan od kandidata, sa sugestijom da baš tog kandidata treba primiti. Reagujući na to, rekao je da, dok je on dekan Fakulteta, niko i nikada neće doći na Fakultet na taj način. Tada je bio prisutan i dr V. Stojilković, koji je rekao da to nema smisla.

Nijedna greška u proceduri nije smela da se napravi, a primer za to je bio i izbor dr V. Šešelja u zvanje redovnog profesora, kada je dr R. Stojanović podneo prigovor na referat i predlog Komisije. Taj prigovor je prosledio Komisiji, očekujući od nje da se o njemu izjasni, a tek kada je Komisija prigovor odbila, doneo je odluku o izboru.

Kada je u pitanju vraćanje nastavnika i saradnika na Fakultet, dr O. Antić je istakao da se još pre svega ovoga što se dešavalo, na osnovu konsultacija koje je imao sa članovima kolektiva, i lično i pismeno obratio dr Mirjani Stefanovskoj, na šta mu je ona pismeno odgovorila. Dr Dragoljubu Popoviću je, isto tako, rekao da može da se vrati kad god hoće, a advokatima koji su vodili spor sa prof. Popovićem naložio da taj spor prepuste da se reši u korist dr D. Popovića i da ne ulažu vanredni pravni lek, iako su sve činjenice govorile u prilog tome da u stručnom pogledu on takav spor ne bi mogao da dobije.

Dr O. Antić je, takođe, istakao da je njegova benevolentnost bila izražena prema svakom članu kolektiva, kao npr. za vreme prošlogodišnjeg bombardovanja, kada je jedan član kolektiva otišao u inostranstvo, zbog čega je trebalo da mu, shodno zakonskim odredbama, prestane radni odnos. To nije učinio i to je krio, uprkos tome da je jedan broj članova kolektiva skretao pažnju na tu činjenicu, svestan toga da je rat viša sila i da ljudi različito reaguju na takve izuzetne okolnosti. Neki plašeći se više, neki plašeći se manje. Ono što je bilo tada važno jeste da se predavanja i ispiti održavaju normalno, a sve drugo nije bilo tako važno.

Na Fakultetu se, kako je dalje istakao dr O. Antić, vodilo računa posebno o tome da se, poštujući zakonske odredbe, maksimalno održi standard zaposlenih i da svako bude nagrađen prema svome radu, i to tako kako nigde ni na jednom fakultetu nije.

U okviru izdavačke delatnosti, Fakultet je štampao i jedan broj knjiga, od kojih su neke zaista kapitalne, kao što je knjiga Aleksandra Solovjeva *Istorija srpskog grba*, za čije izdavanje Fakultet nije snosio nikakve troškove. Takođe je značajna i knjiga *Pravni transplantanti*.

Završavajući izlaganje, dr O. Antić je naglasio da je sve što je do sada radio, radio samo po zakonu, lege artis, i da se nijednom prilikom nije ogrešio o zakon. Ni u jednoj mogućoj varijanti nije koristio mogućnosti koje je mogao da koristi, pogotovu što je Zakon o univerzitetu davao dekanima veoma široka ovlašćenja.

Komentarišući sam čin ostavke na funkciju dekana koju je dao juče, dr O. Antić je istakao da je, vodeći računa o novonastalim okolnostima, u želji da dâ lični doprinos razrešenju situacije i očuvanju legaliteta na Fakultetu, podneo ostavku na funkciju dekana Pravnog fakulteta. Ostavku je dao vladi, a saopštenje Nastavno-naučnom veću.

U nastavku diskusije, za reč se javio dr R. Stojanović, istakavši da je svojevremeno učinio prigovor na referat Komisije za izbor dr V. Šešelja u zvanje redovnog profesora za predmet politički sistem i da stoga ima pravo da prisustvuje sednici Veća na kojoj bi se o tome raspravljalo. U referatu koji je pripremila Komisija, zapazio je brojne nedostatke, ograničivši se samo na to da iznese dva prigovora, koji se odnose na suštinsku i formalnu povredu Zakona o univerzitetu. U prigovoru stoji i njegova konstatacija da će, ukoliko dr V. Šešelj bude bio izabran za redovnog profesora, biti prekršen Zakon o univerzitetu. Komisija je u proceduralnom smislu postupala lege artis, ali je u materijalnom, suštinskom smislu, jasno da dr V. Šešelj nema zakonski osnov da bude biran u najviše univerzitetsko zvanje. Zato smatra da to pitanje treba da bude uvršćeno u dnevni red sednice.

Povodom iznetih tvrdnji i predloga, predsednik Veća je istakao da Nastavno-naučno veće nije o tome raspravljalo i da ono nije nadležno da odlučuje o izborima, a zatim zamolio članove Veća da pristupe utvrđivanju dnevnog reda sednice. Sumirajući diskusiju, izneo je predlog da se uvrste nove tačke: Donošenje Zaključka Nastavno-naučnog veća o povratku nastavnika i saradnika koji su po raznim osnovama napustili Fakultet; Inicijativa za ukidanje postojećeg i za donošenje novog Zakona o univerzitetu; Određivanje jednog delegata u sastav Saveta Univerziteta.

Dr O. Stanojević je predložio da se uvrsti i tačka Odnos prema postojećem Zakonu o univerzitetu (i njegove posledice), pogotovu što su novoformirani organi na Univerzitetu rekli da se Zakon o univerzitetu više ne primenjuje.

Dr D. Vujadinović je istakla da ne insistira na tome da se izglasava nepoverenje dekanu i članovima Upravnog i Nadzornog odbora, ali da smatra da ono što smo čuli od dekana o poštovanju zakona, jeste da se iza jednog perfektnog legalizma, u stvari, krio vulgarni voluntarizam. Za njega se može reći da je bio jedan od dekana koji je najrigidnije primenjivao Zakon o univerzitetu.

Insistira da se kao posebna tačka dnevnog reda uvrsti nova, koja bi glasila: Pokretanje postupka za preispitivanje svih kadrovskih rešenja, po osnovu stručnosti i kvaliteta, a ne po političkoj osnovi.

Povodom iznetih tvrdnji, dr O. Antić je odgovorio: Na osnovu tog “voluntarizma” kolegica Vujadinović je ostala na Fakultetu.

Dr V. Stojilković se javio za reč, istakavši da na pomenutom Zboru nastavnika i saradnika nije bio, jer nije bio pozvan, a sada daje ostavku na funkciju člana Upravnog odbora.

Mr M. Jovanović je predložio da se dnevni red dopuni još jednom tačkom, a to je Izbor nove Uprave Fakulteta, objašnjavajući da se sa takvim izborom možemo obratiti vladi, a zatim osvrćući se na izlaganje dekana o legalitetu i poštovanju pravila *dura lex sed lex*, istakao da je, koliko se seća, dr O. Antić prilično gorljivo zastupao tada novi Zakon o univerzitetu. Od dekana se nije čuo i odgovor na pitanje zašto i kako je izbačen sa Fakulteta dr V. Vodinelić, zašto npr. dr K. Čavoški nije izbačen, kada se zna da je i on ispunjavao isti zakonski uslov za prekid radnog odnosa? Zašto pismo koje je upućeno dr D. Popoviću i dr M. Stefanovskoj nije upućeno i ostalima koji su otišli sa Fakulteta.

Založio se, takođe, da se pokrene i pitanje preispitivanja svih kadrovskih odluka, naravno samo u stručnom pogledu. Očigledno je da u slučaju dr V. Šešelja postoje opravdane sumnje da je u zvanje redovnog profesora bio izabran zloupotrebljavajući svoje članstvo u Upravnom odboru Fakulteta.

Povodom postavljenog pitanja, dr O. Antić je istakao da nije bila ista pravna situacija za sve nastavnike i saradnike kojima je prestao radni odnos. Dr K. Čavoški je bio u situaciji da nije bio na poslu sedam radnih dana tokom tri meseca, da bi prekinuo taj rok, pokrenuo je disciplinski postupak protiv njega.

Dr M. Trajković je izneo mišljenje da bi Veće trebalo da najpre odredi neki osnovni trend, svoja osnovna opredeljenja, među kojima je, svakako, da Fakultet mora normalno da funkcioniše i da legalno obavlja svoju funkciju. Imajući u vidu klimu u društvu, zaključke Zbora i ostavku dekana, učinio je zatim sledeće predloge: da Veće pokrene inicijativu za suspenziju važećeg Zakona o

univerzitetu i za donošenje novog; da se odredi prema zahtevu za povratak nastavnika i saradnika, koji su otišli sa Fakulteta u vreme važenja Zakona o univerzitetu; i da odredi privremenu Upravu Fakulteta.

Nadovezujući se na prethodno izlaganje, dr V. Milić se založio da se formira privremena Uprava Fakulteta, koja bi se birala između više kandidata i tajnim glasanjem. Rok za privremenu upravu bio bi tri meseca.

Dr R. Vasić je, takođe, predložila formiranje privremene Uprave Fakulteta sa ograničenim rokom funkcionisanja, s tim da se kasnije pristupi regularnom izboru nove Uprave, ne čekajući donošenje novog Zakona o univerzitetu, a da se, kada se bude birala nova Uprava Fakulteta, porazgovara o novim kriterijumima za izbor dekana i prodekana.

Povodom iznetih predloga za formiranje privremene Uprave Fakulteta, dr O. Antić je istakao da je bilo kakav izbor ovog tela nelegalan, a jedino legalno rešenje je da Veće podrži sadašnje prodekane, dr D. Šoškića, prodekana za finansije i dr D. Mitrovića, prodekana za nastavu, koji bi vršili svoje funkcije do prve mogućnosti izbora novih članova Uprave Fakulteta.

Dr M. Orlić je skrenuo pažnju na činjenicu da je samo dekan podneo ostavku, ali da su zato ostala dva člana Uprave fakulteta koja nisu dala ostavke. Ako niko ne zahteva njihovu ostavku, mišljenja je da im treba omogućiti da i dalje rade svoj posao, bez biranja drugih članova Uprave. Takođe je postavio pitanje može li Pravni fakultet da donese odluku da Zakon o univerzitetu ne važi? Iako je na strani demokratskih promena, nije siguran da je sve ovo što se predlaže i radi dobro.

Dr J. Stanković je, tim povodom, istakao da pitanje privremene Uprave Fakulteta ima drugi smisao, a ne onaj koji joj se ovde pridaje, a to je da se sadašnjim članovima Uprave fakulteta pruži podrška i da joj se da legitimitet i legalnost.

Usledio je, zatim, predlog dr O. Antića da se pristupi glasanju o poverenju vršiocu dužnosti dekana i prodekanu, do izbora nove Uprave Fakulteta, a potom i predlog dr Z. Tomića da bi Veće trebalo da donese dve odluke, i to: prvo, da izgasa poverenje sadašnjim prodekanima i da ovlašćenje prodekanu dr D. Šoškiću da može da vrši funkciju dekana; drugo, da se pristupi predlaganju kandidata za izbor novog dekana Fakulteta.

Nadovezujući se na iznete predloge, dr M. Orlić je istakao da bi tačka dnevnog reda trebalo da glasi: Glasanje o poverenju vršiocu dužnosti dekana dr D. Šoškiću i prodekanu za nastavu dr D. Mitroviću, kako bi oni mogli i dalje da obavljaju svoje funkcije.

Pošto je Veće prihvatilo ovaj predlog, pristupilo se izjašnjanju tako što je predsedavajući postavio pitanje: Ko je za to da se da poverenje vršiocu dužnosti dekana i prodekanu za nastavu?

Konstatujući da je za predlog glasalo 67 članova Veća, da je bilo 5 uzdržanih glasova i da nije bilo glasova protiv, predsedavajući je zaključio da je Veće donelo odluku:

Daje se poverenje vršiocu dužnosti dekana Fakulteta, profesoru dr Dragutinu Šoškiću, i prodekanu za nastavu, profesoru dr Draganu Mitroviću.

U nastavku sednice, dr M. Orlić je izneo mišljenje da bi, pošto je vreme podmaklo, a nije postignut dogovor oko tačaka koje bi trebalo da sačinjavaju dnevni red sednice, bilo uputno da se formira jedna radna grupa, koja bi, na osnovu danas iznetih predloga, formulisala predlog dnevnog reda za narednu sednicu Veća.

Kako je predlog dr M. Orlića naišao na podršku Veća, prešlo se na pitanje sastava radne grupe, povodom čega su svoje predloge izneli dr M. Draškić i dr D. Stojanović.

Usvajajući predlog dr M. Draškića, Veće je jednoglasno donelo odluku:

Imenuje se Radna grupa, u sastavu: dr Dragutin Šoškić, redovni profesor; dr Jugoslav Stanković, redovni profesor; dr Dragan Mitrović, redovni profesor; dr Dragica Vujadinović, vanredni profesor; mr Miodrag Jovanović, asistent, sa zadatkom da formuliše predlog dnevnog reda za narednu sednicu Nastavno-naučnog veća.

Sednica je zaključena u 14,00 časova.

SUSPENZIJA ZAKONA O UNIVERZITETU I OTKLANJANJE NJEGOVIH POSLEDICA NA FAKULTETU

Izvodi iz zapisnika sa XVI proširene sednice Nastavno-naučnog veća
Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu
održane 16. oktobra 2000. godine sa početkom u 12,00 časova

Prisutni: dr S Perović, dr Lj. Lazarević, dr M. Trajković, dr D. Stojanović, dr O. Stanojević, dr V. Brajić, dr B. Košutić, dr Z. Jekić, dr D. Šoškić, dr K. Čavoški, dr M. Vasiljević, dr D. Popović, dr S. Taboroši, dr M. Orlić, dr S. Avramović, dr Z. Đukić-Veljović, dr S. Lilić, dr O. Antić, dr J. Stanković, dr D. Jakovljević, dr J. Trkulja, dr M. Janjić-Komar, dr M. Todorović, dr Đ. Ignjatović, dr D. Mitrović, dr Z. Tomić, dr E. Vukadin, dr S. Marković, dr M. Draškić, dr Đ. Lazin, dr R. Vasić, dr D. Vujadinović, dr M. Paunović, dr A. Jovanović, dr D. Perić, dr B. Lubarda, dr G. Ilić-Popov, dr Lj. Radulović, dr M. Cetinić, dr R. Jelić, dr O. Vučić, dr N. Jovanović, dr G. Pavićević, dr J. Hasanbegović, dr V. Stojiljković, dr M. Polojac, dr S. Panov, dr Ž. Bujuklić, dr M. Škulić, dr B. Rakić, dr V. Jončić, dr S. Bovan, mr D. Stojaković, mr M. Ristić, mr V. Stanimirović, mr D. Milovanović, mr S. Panović-Đurić, mr D. Pavić, mr M. Parivodić, mr G. Ilić, mr Z. Mirković, mr S. Bulajić, mr M. Jovanović, A. Rabrenović, D. Đurđević, M. Živković, M. Ninković, A. Gajić, T. Marinković, V. Petrov, N. Tešić, I. Krstić, B. Milisavljević, V. Radović.

Odsutni: dr M. Labus, dr V. Čučković, dr A. Jakšić, mr M. Đurđević.

Na plaćenom odsustvu: dr V. Besarović, dr D. Basta.

Na bolovanju: dr S. Nedović, dr O. Popović, mr N. Varničić-Donžon, M. Davinić.

Izvinili se: dr P. Šulejić, dr R. Marković, dr V. Milić, dr M. Kreća, dr Z. Stojanović, dr V. Šešelj, dr B. Šunderić, dr S. Petrović, dr M. Milošević, mr N. Delić, B. Radulović, B. Kaščelan.

Sednici su prisustvovali: sekretar Fakulteta, M. Valjarević, i dr Radoslav Stojanović, redovni profesor u penziji.

Pošto je konstatovao da postoji kvorum za rad i odlučivanje, v. d. dekana Fakulteta, prof. dr Dragutin Šoškić, otvorio je sednicu i predložio dnevni red koji je formulisala Radna grupa, formirana na prošloj sednici Veća.

U vezi s tim, dr M. Trajković je istakao da je četvrta tačka dnevnog reda, naslovljena kao “Odnos prema Zakonu o univerzitetu”, isuviše benigna i ne znači ništa, zbog čega je učinio predlog da se ona preformuliše tako da glasi Pokretanje postupka za suspenziju važećeg Zakona o univerzitetu i za donošenje novog Zakona o univerzitetu.

Dr R. Stojanović je predložio da se Veće izjasni o predlogu koji je izneo na prošloj sednici, smatrajući da je izborom dr V. Šešelja u zvanje redovnog profesora bio prekršen Zakon o univerzitetu. Tim povodom, dr J. Stanković je izneo razloge koji su rukovodili Radnu grupu da ovako široko formuliše tačku, koja bi trebalo da obuhvati više grupa pitanja, uključujući i pitanje o kojem je govorio dr R. Stojanović. Zato moli da ova tačka, a i druge tačke, ostanu onako kako su predložene.

U nastavku diskusije, za reč se javio dr S. Lilić, obraćajući se Veću sledećim rečima:

“Kao što vam je poznato, poštovane kolegice i kolege, na sednicama našeg Veća uvek sam govorio kao član kolektiva i kao profesor ovog fakulteta.

Međutim, u ovim dramatičnim i emotivnim trenucima, dozvolite mi da vam se obratim kao čovek koji govori iz svog srca i iz dubine svoje duše.

Sa posebnim uzbuđenjem želim da podelim sa vama radost što se posle ovih dugih i teških godina na našem dnevnom redu našla i tačka Pokretanje postupka za vraćanje udaljenih nastavnika i saradnika.

Kako se kaže: pravda je spora, ali danas nam se ipak prikazala.

Želim da svi zajedno, ne samo formalno, već i svečano, obeležimo ovaj trenutak.

Ne manje važno, u znak solidarnosti predlažem da se razmotri i formiranje fonda solidarnosti od naših plata, kako bi se svima koji su udaljeni obezbedila puna novčana kompenzacija za primanja koja su im bila uskraćena. To bi bio skroman način da se odužimo našim kolegicama i kolegama za nepravdu koju su pretrpeli.

Istovremeno, želim da predložim i jednu, odnosno dve tačke dopune dnevnog reda, uz napomenu da, s obzirom na međusobnu povezanost, potreba da se iznese predlog druge tačke dopune zavisi od prihvatanja prve.

Ta tačka bi glasila: Suspenzija iz svih oblika nastave i organa Fakulteta i pokretanje postupka za isključenje sa Pravnog fakulteta dr Vojislava Šešelja. Šešelj je najveća ljaga u istoriji Pravnog fakulteta. Zbog njega se, između ostalog, prvi put u istoriji Pravnog fakulteta upisalo manje studenata od raspoloživih kapaciteta.

U vezi sa tim mora se postaviti i pitanje povraćaja sredstava koja su mu isplaćena na ime ličnog dohotka i sredstava koja su posebno i neopravdano za njega uložena – kabinet, klima uređaj, obezbeđenje i sl.”

Na samoj sednici Lilić je saopštio i drugu tačku predloga:

“Suspenzija iz svih oblika nastave i organa Fakulteta i pokretanje postupka za isključenje sa Pravnog fakulteta dr Ratka Markovića, kao šefa komisije koja je dovela dr Vojislava Šešelja na Pravni fakultet, kao i preispitivanje svih kadrovskih odluka u kojima je dr Marković učestvovao od stupanja na snagu zloglasnog Zakona o univerzitetu.”

Posle kraće diskusije u kojoj su učestvovali dr D. Šoškić, dr M. Draškić, dr O. Antić, dr S. Taboroši i dr R. Vasić, predsedavajući je stavio na glasanje predlog dr S. Lilića za dopunu dnevnog reda. Pošto predlog nije dobio većinu (4 glasa “za”), predsedavajući je, zatim, stavio na izjašnjavaње predlog dnevnog reda onako kako je formulisan od strane Radne grupe.

Sa jednim glasom “protiv”, bez uzdržanih glasova, Veće je usvojilo dnevni red:

1. Primanje zapisnika sa XIII i XIV sednice
2. Saopštenja
3. Donošenje Zaključka o pokretanju postupka vraćanja na Fakultet svih nastavnika i saradnika kojima je prestao radni odnos od donošenja Zakona o univerzitetu iz 1998. godine do danas
4. Odnos prema Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine
5. Pitanje nepoverenja članovima Upravnog i Nadzornog odbora Fakulteta
6. Doktorske disertacije
7. Magistarske teze
8. Razno.

U nastavku sednice dr S. Lilić je obavestio Veće o sednici Inicijativnog odbora pravnika za demokratski pravni poredak, koja je održana 13. oktobra 2000. godine u Beogradu, u prisustvu pravnika, advokata, sudija, kao i članova opštih i specijalizovanih pravničkih udruženja i pojedinih članova Izvršnog odbora Udruženja pravnika Srbije, odnosno Predsedništva Udruženja pravnika Jugoslavije. Posle svestrane rasprave i analize stanja u našem pravu, jednoglasno je zaključeno sledeće:

a) Usvojena je Deklaracija o stanju pravnog poretka i potrebama njegovog demokratizovanja i upućena sredstvima informisanja radi upoznavanja javnosti;

b) Neophodno je preduzeti konkretne i hitne akcije pravnika opštih i specijalizovanih stručnih pravnih udruženja u realizaciji procesa demokratizacije zemlje i usklađivanja našeg pravnog sistema sa standardima evropskog i međunarodnog prava;

c) Da bi se stvorili uslovi za realizaciju ciljeva Deklaracije i ovih zaključaka, zahtevaju se ostavke na sve funkcije predsednika Udruženja pravnika Srbije, prof. dr Miodraga Orlića i predsednika Udruženja pravnika Jugoslavije, prof. dr Slobodana Perovića, imajući u vidu dosadašnji rad i opredeljenja;

d) Upućuje se poziv svim demokratski orijentisanim pravicima da se pridruže i podrže ovu inicijativu i zaključke.

Veću se, zatim, obratio dr S. Perović sledećim rečima:

“Gospodin Lilić, očigledno unapred sročeni planom, poziva Pravni fakultet da mu se pridruži u njegovom ataku protiv Udruženja pravnika Jugosla-

vije, čiji je on generalni sekretar već više od šest godina. To čini, a da se nikada nije obratio nadležnim organima Udruženja sa ovakvim ili sličnim zahtevima, čime je grubo prekršio i zloupotrebio funkciju generalnog sekretara. On to čini u potaji i iza leđa, očigledno sa namerom da svoje lične i neodmerene ambicije zamaskira u šemu tzv. opštih mesta, što je providna i davno 'pročitana knjiga' jednog ovakvog partijskog radnika. Mislim da nije dobro unositi na Fakultet dnevnu politiku, ali ako je on već unosi, kako proizlazi iz ovog unapred pripremljenog i sada pročitano tekst optužbi, onda, dozvolite mi, da o tome iznesem neke svoje utiske. Gospodinu Liliću se učinilo da je za njega došao novi trenutak da opet, po ko zna koji put, pretrči sa jedne političke strane na drugu. Na tom putu on menja kaputiće, ali ne menja potkošulju koja mu je uvek pri srcu. Pravna država za koju se uvek 'zalaže', ovaj Fakultet, pa i samo Udruženje pravnika, nisu naprave pomoću kojih se peru biografije. Valjda to ne treba dokazivati. On zamera Udruženju što nije dovoljno radilo, a to Udruženje stoji pred javnošću sa svojim naučnim i stručnim opusom i ostvarenim statutarnim ciljevima. Svako može, pa i sam gospodin Lilić, u svako vreme i nevrete, da odmeri svoju biografiju i svoju bibliografiju upravo prema tom opusu, ali pred javnošću, a ne pred skrivenim kombinacijama. Ukoliko Fakultetsko veće nađe za shodno da treba da uvrsti u dnevni red i raspravlja o predlogu gospodina Lilića, spreman sam da na ovom veću i svakom drugom veću, o tom predlogu raspravljam."

Veću se zatim obratio dr M. Orlić, istakavši da kada je neko pomenut, onda ima pravo da odgovori i to pre onih koji bi dobili reč po redovnoj proceduri. Neumesno je da se na sednici Nastavno-naučnog veća raspravlja o radu Udruženja pravnika Srbije i Udruženju pravnika Jugoslavije. Udruženje pravnika Srbije je nedržavna i vanstranačka organizacija u kojoj postoji spremnost za svaku vrstu razgovora, primedaba i kritika.

A neumesno je da raspravu na sednici Veća traži onaj ko je član Izvršnog odbora Udruženja pravnika Srbije, koji pogotovu ima mogućnosti da iznese stav na sednicama tog najvišeg organa Udruženja pravnika Srbije.

Povodom saopštenja koje je dao dr S. Lilić, Veće je usvojilo zaključak da Nastavno-naučno veće nije nadležno da raspravlja o pitanjima koja je pokrenuo dr S. Lilić i da u zapisnik bude uneto ono što su govorili dr S. Lilić, dr S. Perović i dr M. Orlić.

U nastavku sednice, za reč se javio dr B. Košutić, izvinjavajući se što će morati da ranije napusti sednicu zbog čega želi da izloži svoje mišljenje u vezi sa tačkom 4, koja se odnosi na pitanje odnosa prema Zakonu o univerzitetu. Smatra da Pravni fakultet sam ne može, a ni njegovo Nastavno-naučno veće, da suspenduje Zakon o univerzitetu, već jedino može da pokrene postupak za njegovu suspenziju. Trebalo bi čak i da sam Fakultet podnese predlog novog Zakona o univerzitetu.

Ad. 3. U vezi sa ovom tačkom dnevnog reda, predsedavajući Veća je podsetio na zaključak koji je donet na nedavno održanom sastanku Uprave Fakulteta sa šefovima katedara, 6. oktobra ove godine, prema kojem je odlučeno da se uputi jedno ljubazno pismo svim nastavnicima i saradnicima, koji su odstranjeni sa Fakulteta tokom 1998. godine, i u kojem bi se zamolili da se što pre

jave Fakultetu i da prihvate poziv. Fakultet bi potom, u najkraćem mogućem roku, poštujući važeće propise, realizovao njihov povratak.

Prof. dr D. Šoškić je, zatim, skrenuo pažnju da postupak realizacije vraćanja na Fakultet nije isti za sve te nastavnike i saradnike, jer ima jedan broj kod kojih bi procedura mogla brže da se završi, a ima i jedan broj onih čiji povratak iziskuje više vremena i pažnje. Zbog toga je predložio Veću da ovlasti Upravu Fakulteta da, procenjujući specifične okolnosti svakog pojedinačnog slučaja i obavljajući odgovarajuće konsultacije, realizuje povratak na Fakultet odstranjenih kolega.

Posle diskusije u kojoj su učestvovali dr K. Čavoški, dr D. Šoškić, dr D. Popović i dr S. Bovan, Veće je jednoglasno donelo zaključak:

Nastavno-naučno veće daje punu podršku inicijativi da se pokrene postupak vraćanja na Fakultet svih nastavnika i saradnika kojima je prestao radni odnos od donošenja Zakona o univerzitetu iz 1998. godine do danas.

Ovlašćuje se v. d. dekana Fakulteta da u najkraćem roku uspostavi kontakt sa nastavnicima i saradnicima koji su odstranjeni sa Fakulteta i da, uz konsultacije sa odgovarajućim stručnjacima, pronađe najbolje radno-pravne modalitete za realizaciju ove odluke.

Ad. 4. Povodom ove tačke dnevnog reda, predsedavajući Veća je napomenuo da je dr J. Trkulja uputio dopis Nastavno-naučnom veću, u kojem je izneo svoje stavove i predloge zaključaka koje bi Veće trebalo da usvoji, ističući da su ti njegovi predlozi uključeni u pojedine tačke dnevnog reda današnje sednice. Otvarajući zatim raspravu, predsedavajući je izneo mišljenje da bi trebalo formirati jednu radnu grupu koja bi, polazeći od današnje diskusije, odnosno predloga i mišljenja koja budu izneta, pokušala da definiše odnos prema Zakonu o univerzitetu.

Za reč se, zatim, javio dr J. Trkulja i najpre istakao da iz principijelnih razloga nije prisustvovao Zboru nastavnika i saradnika 9. oktobra na kojem su donete veoma značajne odluke, koje bi i Veće trebalo da prihvati.

U cilju prevladavanja deficita (sa stanovišta važećeg Zakona o univerzitetu) u pogledu legaliteta tih odluka i njihove realizacije, pri formulisanju svojih zaključaka, Veće treba da polazi kako od relevantnih zakonskih tekstova i opšteprihvaćenih univerzitetskih standarda, tako i od svojih Zaključaka sa sednice Veća od 29. maja 1998. (te Zaključke je potpisao 51 nastavnik i saradnik Fakulteta).

Razume se da se Pravni fakultet mora izdići iznad talasa političkog voluntarizma i tzv. revolucionarne celishodnosti, koji je ovih dana ponovo preplavio Srbiju, a koji ne mari za zakonitost. Nadam se da će Pravni fakultet u Beogradu smoci snage da sačuva stručno-moralni dignitet najviše naučno-obrazovne pravne institucije, kao i poštovanje univerzitetske autonomije, koja predstavlja jedan od temelja moderne civilizacije.

Prof. dr J. Trkulja je, zatim, izneo sledeće predloge i stavove:

1. Veće ponavlja svoju ocenu od 29. maja 1998. da je novi Zakon o univerzitetu zadao težak udarac autonomiji univerziteta ukinuvši je u potpunosti u vitalnim sferama izbora nastavnika i saradnika u upravljanju fakultetima i univerzitetom.

2. Kao i tada, Veće odbacuje ocene izrečene na račun univerziteta u raspravi koja je prethodila donošenju Zakona. Novim zakonskim rešenjima stvoren je veoma širok prostor za političko arbitriranje, čak i za udaljšavanje sa fakulteta nastavnika i saradnika iz vanuniverzitetskih razloga.

3. Sa Zakonom o univerzitetu otpočelo je poništavanje samog bića univerziteta, njegovo zatiranje kao izvora slobodne misli i stvaralaštva. Zakonskim rešenjima omogućeno je otvoreno i bezočno potčinjavanje univerziteta aktuelnoj vlasti. Tokom dvogodišnje primene Zakona, univerzitetom je zavlдалo stanje represije, zastrašivanja i strahovlade dekana-namesnika, nezapamćeno u njegovoj povesti. Oko 200 nastavnika i saradnika je udaljšeno sa univerziteta, a policija i maskirani batinaši su upadali na pojedine fakultete i tukli studente.

4. Kao sadašnji nastavnici Beogradskog univerziteta, odlučno se suprotstavljamo i osuđujemo opako i neodgovorno narušavanje ove stožerne institucije srpske kulture. Stoga zahtevamo od nadležnih organa Republike da stanu na put ovom očiglednom razaranju univerziteta u Srbiji. Pozivamo ih da se presaberu, da na dobrobit ove zemlje smognu snage i nađu načina da se svi otpušteni nastavnici i neosnovano uhapšeni studenti što pre vrata na fakultete, te da se postojeći Zakon o univerzitetu zameni novim, koji će biti saobražen evropskim standardima.

5. U tom smislu Nastavno-naučno veće Pravnog fakulteta donosi odluku da se: 1) pokrene inicijativa za ukidanje Zakona o univerzitetu od 26. maja 1998; 2) prihvati ostavka dekana Antića i izabere privremena Uprava Fakulteta; 3) po hitnom postupku vrata na Fakultet svi nastavnici i saradnici koji su tokom poslednje dve godine udaljšeni sa Fakulteta.

6. Veće ponovo poziva kolege koje budu postavljene po važećem, ili nekom sličnom Zakonu o univerzitetu, na funkcije u organima upravljanja da ne prihvate imenovanja ako prethodno ne dobiju većinsku podršku iskazanu tajnim glasanjem nastavnika i saradnika. U suprotnom, nastavnici i saradnici neće moći da sarađuju sa njima.

7. U pogledu izbora nastavnika i saradnika, očekuje se od novog dekana da se pridržava onih univerzitetskih standarda koji su – kako u pogledu procedure, tako i u pogledu kriterijuma za izbor – važili na Fakultetu i na Univerzitetu pre donošenja novog Zakona o univerzitetu. Moraju se sačuvati visoki kriterijumi koji su važili prilikom dovođenja nastavnika i saradnika na Fakultet, kao i prilikom unapređenja u viša zvanja. U tom smislu neophodno je preispitati sva rešenja koja nisu uvažavala te kriterijume u protekle dve godine.

8. Fakultet ne sme ni u kojem slučaju prihvatiti da se na njemu i na Univerzitetu stvara klima progona. Najviši moralni imperativ za svakog člana Veća mora biti da se aktivno odupre svim pritiscima da se, kroz ovlašćenja koja dobija dekan, sprovede nove čistke među kolegama – neistomišljenicima.

9. Veće osuđuje sve vrste nasilništva na Univerzitetu protiv studenata i profesora koji su protestovali protiv donošenja i primene Zakona o univerzitetu i zahteva da se kazne svi koji su učestvovali u toj represiji.

10. Veće ukazuje da je zadatak univerziteta da se svim legalnim i legitimnim sredstvima suprotstavi rešenjima koja ne samo da ruše autonomiju univerziteta, nego su u suprotnosti sa Ustavom i međunarodno preuzetim obavezama.

Dr O. Antić je, između ostalog, istakao da primena Zakona o univerzitetu na Pravnom fakultetu nije bila takva kako se može ovde zaključiti. Postoje, uostalom, i zapisnici sa Nastavno-naučnog veća Univerziteta, iz kojih se može videti da je bio u stalnom sukobu sa dekanom Elektrotehničkog fakulteta. Jedna objektivna analiza videće samo ono što se jedino i može videti, a to je da niko sa Fakulteta nije otišao po osnovu Zakona o univerzitetu. Na ovom fakultetu taj Zakon je primenjivan lege artis. Naveo je, zatim, slučaj kada je bio biran u više zvanje, zvanje vanrednog profesora dr D. Hiber i kada je na osnovu stručnog mišljenja Komisije potpisao odluku o njegovom izboru. U pogledu izbora dr G. Kneževića, izneo je podatak da je prof. Pak tada napisao negativan referat i na Katedri osporio njegovu stručnost. Lično je reagovao na to, vratio prof. Paku referat na doradu, a posle ozbiljnih prigovora koje su na taj referat izneli dr M. Orlić i dr D. Popović, doneo odluku o izboru dr G. Kneževića u zvanje vanrednog profesora. Izbor dr E. Vukadin u zvanje redovnog profesora takođe govori u prilog njegovim tvrdnjama, jer kada je od strane ministarstva za više i visoko obrazovanje vraćen referat, on je, kao dekan, formirao jednu grupu stručnjaka koja je sastavila prigovor, pa je ministarstvo, uvažavajući ovaj prigovor, dalo potrebnu saglasnost na pomenuti izbor.

Nema sumnje da su svi izbori na Fakultetu sprovedeni lege artis; štaviše, izbori su redovno vršeni na osnovu predloga koje je pripremila stručna komisija, ne koristeći pri tome raspoloživa diskreciona ovlašćenja dekana.

Za reč se, zatim, javio dr R. Stojanović, ističući da je bilo kakav zakon – zakon, i da osporava ono što je rekao prof. Antić. Tvrdi da nije rađeno lege artis i da za to ima više primera. Koliko zna, do sada, nijedan profesor i nikada nije otpušten sa Fakulteta zato što nije došao na posao pet radnih dana. A to se desilo za vreme dekana Antića. Tako nešto uopšte ne može biti primenjivano na sredinu kakva je univerzitetska, akademska sredina, koja ima svoje standarde i specifična pravila. Osim toga, izbor dr V. Šešelja za redovnog profesora ovog fakulteta je protivzakonit i to u odnosu na važeći Zakon o univerzitetu.

U ovom slučaju baš moramo postupiti u odnosu na ovaj Zakon, a ne u odnosu na neki budući. Zato traži da se u okviru ove tačke i ovo pitanje reši, pitanje izbora dr V. Šešelja u zvanje redovnog profesora Pravnog fakulteta.

Dr S. Lilić je, zatim, istakao da je stav jasan, da važeći Zakon o univerzitetu treba staviti van snage i predložio da Fakultet, nezavisno od rešenja koja budu ovde usvojena, pošalje i jedan zvanični zahtev za suspenziju ovoga Zakona Skupštini Srbije, jer je dobro da se čuje i glas Pravnog fakulteta.

Dr R. Vasić je iznela mišljenje da bi bilo dobro da veće zauzme načelni stav da se preispitaju sve kadrovske odluke donete u vreme primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine, i to ne samo onih koje se tiču prijema novih profesora i asistenata-pripravnika, već i onih na osnovu kojih su neke kolege zastavljene u napredovanju, a ispunjavale su zakonske i statutarne uslove za izbor u više zvanje.

Na to je dr O. Antić odgovorio da ni u jednom slučaju izbora nije odstupio od predloga stručne komisije.

Dr O. Stanojević je istakao da je prof. Antić pripadao jednom sistemu, koji je prošlost. I Zakon o univerzitetu je prošlost i njega treba ukinuti. Prof.

Antić je bio dekan koga nisu birale kolege, već koga je postavila struktura kojoj je on prilično prilježno služio.

Tim povodom, dr O. Antić je naglasio da je prof. Stanojević dolazio u dekanat, ali da nikada nije stavio primedbu na rad dekana i Uprave Fakulteta.

Mr Z. Mirković je apelovao na Veće i na fakultet u celini da pokušaju da žive svoj život, da se prilike normalizuju, a zatim se osvrnuvši na tvrdnju dr O. Antića da je sve rađeno lege artis, istakao da u njegovom slučaju nije tako bilo. U vreme njegovog izbora, prof. Antić je zahtevao od njega, ne direktno ali indirektno, da povuče svoj potpis sa jedne peticije koja se tada potpisivala, stavljajući mu u izgled da neće biti biran, ukoliko ne povuče potpis.

U nastavku diskusije, dr M. Orlić je istakao da bi odluka koju Veće bude donelo trebalo da razdvoji pitanje ocene Zakona o univerzitetu i njegovog delovanja na Univerzitetu od pitanja ocene stanja na Pravnom fakultetu, koje je svojom primenom prouzrokovao isti zakon. Prof. Orlić je, zatim, postavio pitanje da li smo u stanju da podnesemo misao da neko može imati drugačije stavove nego što su naši i da u duhu tolerancije vodimo raspravu. Ne bi bilo dobro, a takvih je slučajeva bilo u prošlosti, da činjenica što ponekad mislimo različito stvara napetost na Fakultetu, u kojoj može lebdeti i zebnja da zbog toga oni koji drugačije misle budu udaljeni sa Fakulteta.

Dr J. Stanković se u potpunosti pridružio onome što je rekao dr M. Orlić, ali bez uvođenja politike na Fakultet, ističući da i ono što je izneo dr J. Trkulja može biti veoma dobra osnova za saopštenje koje bi izneo u javnost Pravni fakultet. Ako bi se formirala radna grupa, onda bi trebalo da se Veće izjasni i podnese obrazloženi zahtev Skupštini Srbije za ukidanje Zakona o univerzitetu. U tom zahtevu bilo bi ocenjeno stanje i prilike na Univerzitetu nastale kao posledica primene Zakona o univerzitetu, navodeći i pravne argumente za ukidanje Zakona. Taj Zakon je u suprotnosti sa međunarodnim zakonskim propisima koji su ratifikovani u našoj zemlji, zbog čega je Univerzitetu u Beogradu suspendovano članstvo u Evropskoj rektorskoj konferenciji.

U kraćoj diskusiji, u kojoj su učestvovali dr J. Trkulja, dr D. Popović, dr D. Vujadinović i dr J. Hasanbegović, pristupilo se davanju predloga za sastav radne grupe i njen mandat, pa je Veće, usvajajući predloge, jednoglasno donelo odluku:

Član 1. Imenuje se Radna grupa, u sastavu: dr Kosta Čavoški, redovni profesor, dr Dejan Popović, redovni profesor, dr Miodrag Orlić, redovni profesor, dr Jovica Trkulja, redovni profesor, dr Zoran Tomić, redovni profesor, mr Miodrag Jovanović, asistent, sa zadatkom da formuliše predlog stavova Pravnog fakulteta o Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine i o posledicama koje je ostavio na Univerzitetu, Fakultetu i u društvu u celini.

Na osnovu date ocene, Radna grupa treba da predloži Veću mere kojima će se obezbediti funkcionisanje Fakulteta i Univerziteta do definitivnog ukidanja pomenutog zakona i usvajanja novog Zakona o univerzitetu i ostvarenju preispitivanja, odnosno revizija kadrovskih rešenja, proisteklih iz primene Zakona, uključujući izbor dr Vojislava Šešelja za redovnog profesora.

Član 2. Radna grupa iz člana 1. ove odluke treba da obavi povereni zadatak do prve sledeće sednice Veća.

Ad. 5. Povodom ove tačke dnevnog reda, sekretar Fakulteta je informisao Veće o tome čiji su članovi Upravnog i Nadzornog odbora do početka sednice podneli ostavke, konstatujući da su članovi, imenovani iz reda zaposlenih na Fakultetu, svi dali ostavke.

Posle diskusije u kojoj su učestvovali dr D. Popović, dr D. Stojanović, dr M. Orlić, dr V. Brajić, dr S. Perović i dr D. Šoškić, Veće je, konstatujući da kvoruma nema, da je pitanje ozbiljno, jednoglasno zaključilo da se ova tačka skinje sa dnevnog reda sednice i odloži za narednu.

STAVOVI NASTAVNO-NAUČNOG VEĆA PRAVNOG FAKULTETA UNIVERZITETA U BEOGRADU O POSLEDICAMA PRIMENE ZAKONA O UNIVERZITETU IZ 1998. GODINE

Radna grupa je, 1. novembra 2000. godine, Nastavno-naučnom veću podnela dva teksta radnih materijala. Prvi tekst je naslovila: "Stavovi Nastavno-naučnog veća Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu o posledicama primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine". U materijalu stoji:

Dosledno se pridržavajući svojih zaključaka, usvojenih na sednici od 29. maja 1998. godine, o karakteru i posledicama Zakona o univerzitetu, koji je tada tek bio donesen, svesni izuzetno teških efekata koje je njegova primena ostavila na Fakultetu i na Univerzitetu i iskazujući zadovoljstvo što su duboke demokratske promene u Srbiji definitivno izmenile socijalni ambijent u kojem je uopšte bilo moguće da se takav zakon usvoji, Nastavno-naučno veće Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu usvaja sledeće stavove o posledicama primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine:

I

Polazeći od ubeđenja da pred nastupajućim krajem milenijuma budućnost čovečanstva umnogome zavisi od kulturnog, naučnog i tehničkog razvoja i da se ona gradi u centrima kulture, znanja i istraživanja onako kako je to predstavljeno na pravim univerzitetima, bolonjska Magna Charta evropskih univerziteta je postavila fundamentalni princip po kojem je univerzitet autonomna institucija u samom srcu društva, kojoj se – da bi se udovoljilo potrebama sveta oko nje – garantuje da će njena istraživanja i predavanja biti moralno i intelektualno nezavisna od svih političkih autoriteta i ekonomske moći.

Deklaracija iz Lime o akademskim slobodama i autonomiji institucija visokog obrazovanja iz 1988. godine postulira, s jedne strane, da autonomija univerziteta treba da bude ostvarivana "demokratskim sredstvima samouprave, što uključuje aktivno učešće svih članova odgovarajućih akademskih zajednica. Svi članovi akademske zajednice imaju pravo i priliku, bez diskriminacije bilo koje vrste, da učestvuju u upravljanju akademskim i administrativnim poslovima. Sva upravna tela institucija visokog obrazovanja treba da budu slobodno birana i da sadrže članove iz različitih delova akademske zajednice". Ova deklaracija, s druge strane, definiše akademske slobode tako da podrazumevaju (individualnu ili kolektivnu) slobodu članova akademske zajednice u sticanju

znanja, njegovom razvoju i prenošenju, kroz istraživanje, studiranje, diskusiju, dokumentaciju, produkciju, kreaciju, podučavanje, predavanje i pisanje.

Zakon o univerzitetu iz 1998. godine zadao je najteži udarac autonomiji univerziteta i akademskim slobodama. On je autonomiju u potpunosti ukinuo u vitalnim sferama izbora nastavnika i saradnika i upravljanja fakultetima i univerzitetom. Suprotno opšteprihvaćenim i međunarodno garantovanim principima univerzitetske autonomije, ugrađenim u same temelje evropske civilizacije, važeći Zakon o univerzitetu je predvideo da “univerzitet i fakultet imaju obrazovnu i naučnu autonomiju u skladu sa ovim zakonom” (član 5. stav 1). Time su, s jedne strane, iz koncepta autonomije isključeni svi elementi koji se odnose na upravljanje i izbor u zvanja, dok je, s druge strane, i preostalo polje sloboda suženo na ono što je “u skladu sa ovim zakonom”. A da posledice ovakvog sužavanja uopšte nisu bezazlene, svedoči diskreciono ovlašćenje vlade da može ukinuti određeni fakultet ili univerzitet, ili imenovati dekana, koji, pak, bira sve nastavnike i saradnike. Dekan je, saglasno članu 91. Zakona, dužan jedino da pribavi izveštaj o kandidatima stručne komisije (koju, inače, lično imenuje), ali nije vezan njenim predlogom kod odlučivanja kojeg će kandidata (od onih koji ispunjavaju zakonske uslove) izabrati. Ako se uzme u obzir i okolnost da na izbor redovnog profesora prethodnu saglasnost daje ministar prosvete, onda je bilo sasvim nerealno očekivati da će, makar i sužena, svedena na “obrazovnu i naučnu”, autonomija univerziteta moći da funkcioniše pod okriljem ovakvog Zakona o univerzitetu. U životnoj realnosti srpskoga društva krajem poslednje decenije XX veka, univerzitetski nastavnici i saradnici bili su, naime, prinuđeni da “vode računa” o stavovima dekana – vladinog namesnika, od čije je dobre volje zavisio ne samo njihov individualni materijalni položaj, nego i opstanak na fakultetu. Kako su rektori i dekani imenovani gotovo isključivo iz redova vladajuće nomenklature (a sami su mogli biti razrešeni na osnovu diskrecione odluke vlade), Zakon je obezbedio faktičku subordinaciju na relaciji vlada – resorni ministar – dekan (rektor) – nastavnik, koja je značila ništa manje od nametanja svojevrzne autocenzure i u sferi obrazovnog i naučnog rada. Time su grubo ugrožene i same akademske slobode, jer je narušen princip, iskazan u Deklaraciji iz Lime, po kojem svi članovi akademske zajednice imaju pravo da izvršavaju svoje funkcije bez diskriminacije bilo koje vrste i bez straha od uplitanja ili represije od strane države.

Neustavnost Zakona o univerzitetu mogla se dokazivati iz više aspekata: odredba njegovog člana 165. o obavezi zaključivanja ugovora o radu suprotna je saveznom Zakonu o osnovama radnih odnosa, ustavno načelo zabrane retroaktivnosti pravnih propisa povređeno je primenom novog Zakona o univerzitetu na postupke izbora nastavnika i saradnika, započete po ranije važećem istoimenom zakonu i dr. Međutim, izdvaja se gruba suprotnost Zakona o univerzitetu iz 1998. godine sa odredbom člana 5. stav 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, koji je – posle obavljene ratifikacije – u SFRJ stupio na snagu 23. marta 1976. godine. S obzirom na postojeći kontinuitet, pomenuti pakt je deo unutrašnjeg prava SR Jugoslavije, sa rangom saveznog zakona. U pomenutoj odredbi izričito se zabranjuje zemljama-potpisnicama da ograničavaju ljudska prava ili da odstupaju od njih, ako su bila priznata ili ako su bila na snazi u njima na osnovu zakona, konvencija ili običaja u mo-

mentu stupanja na snagu Pakta. Ustav SFRJ iz 1974. godine jemčio je slobodu naučnog mišljenja i stvaralaštva (a to čini i ustav SRJ iz 1992. godine), a nesporno je da se ta sloboda ne može zamisliti bez autonomije univerziteta. Kako je 1976. godine na snazi bio Zakon o visokom školstvu SR Srbije iz 1965. godine, koji je proklamovao garantiju trajnosti pravnog subjektiviteta univerziteta i fakulteta (član 17), učešće zaposlenih u izboru organa upravljanja univerzitetom i fakultetom (čl. 31, 38, 42. i 45) i učešća nastavnika i saradnika u izboru svojih kolega (član 28), to iz člana 5. stav 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima proizlazi da se kasnije ta prava nisu smela ograničavati, niti eliminisati. A Zakon o univerzitetu iz 1998. godine učinio je upravo to. Savezni ustavni sud je pokrenuo postupak za ocenu ustavnosti Zakona o univerzitetu po ovom osnovu, ali za više od dve godine nije saopštio svoju odluku.

Sumirajući ocenu Zakona o univerzitetu iz 1998. godine, Veće konstatuje da se radi o jednoj u nizu štetnih partijskih, a izgleda i osvetničkih mera sa zakonskom maskom. Tim pravnim aktom nastavljena je kampanja zastrašivanja i zloupotrebe prava i parlamentarizma. On pripada narasloj skupini jugoslovenskih birokratskih i autoritarnih propisa, koji ne vode računa ni o ustavu (kakav da je), ni o priznatim i uglednim međunarodnim dokumentima – a posebno ne o univerzitetskoj tradiciji, toleranciji i dobrom ukusu. Zakon o univerzitetu iz 1998. godine je oličenje kako nepravde i licemerja (jer njegove norme osujećuju ono što proklamuju), tako i pravne nesigurnosti, arbitrarnosti i diskrecioniranosti “ovlašćenih lica”. Ukratko, on je prava slika političkog režima koji ga je inaugurisao i vremena u kojem je nastao.

Nastavno-naučno veće Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu ukazivalo je na posledice koje će Zakon o univerzitetu ostaviti na razvoj visokoškolskih institucija u Srbiji, kao i na srpsko društvo u celini, čim se predlog toga zakona pojavio u sredstvima javnog informisanja. Štaviše, 29. maja 1998. godine, odmah po usvajanju Zakona, usvojilo je zaključke, iza kojih je svojim potpisima stao 51 nastavnik i saradnik. Na osnovu ocene o nedemokratskom karakteru njegovih odredaba, posebno onih direktno uperenih protiv autonomije univerziteta i akademskih sloboda, Veće je ocenilo “da je suštinsko moralno pitanje za svakog pojedinca kako će se odnositi prema eventualno ponuđenim funkcijama, da li će ih vršiti na način koji štiti dignitet univerziteta i visoke, međunarodno prihvaćene, standarde o akademskoj autonomiji, standarde koji predstavljaju jedan od temelja moderne civilizacije i da li će, uopšte, prihvatiti da dalje radi na univerzitetu pod ovim uslovima.” Veće je tom prilikom pozvalo kolege koje budu postavljene na funkcije u organima upravljanja (dekan, članovi Upravnog i Nadzornog odbora) da ne prihvate imenovanje ako prethodno ne dobiju većinsku podršku iskazanu tajnim glasanjem nastavnika i saradnika. Kada je reč o izborima u zvanja, očekivalo se od imenovanog dekana da se pridržava onih univerzitetskih standarda koji su – kako u pogledu procedure, tako i u pogledu kriterijuma za izbor – do tada važili na Fakultetu i na Univerzitetu. Okolnost da ih Zakon ne pominje ne znači da te standarde ne treba primenjivati; oni su uveliko postali deo univerzitetske tradicije i običaja.

Kada je u jesen 2000. godine, na talasu velikih demokratskih promena, srušen poredak koji je represiju sprovodio, između ostalog, i putem Zakona o

univerzitetu iz 1998. godine, u Srbiji je stvorena nova društvena klima, u kojoj se taj propis više ne može tolerisati. Reč je o “nepodnošljivo nepravičnom zakonu”, u dugoj povesti visokoškolskog obrazovanja u Srbiji verovatno najrestriktivnijem, najnazadnijem i najpogubnijem, te se svaki dodatni dan njegove primene može ocenjivati kao izgubljen sa stanovišta ostvarivanja velikog zajedničkog cilja – uspostavljanja demokratske pravne države i suštinskog povratka Univerziteta u Beogradu u međunarodnu akademsku zajednicu. Nastavnici i saradnici Pravnog fakulteta su, međutim, prirodom svojeg poziva, legalisti i stoga svoje napore usmeravaju na iznalaženje takvog prelaznog rešenja, koje bi, do donošenja novog zakona o univerzitetu (koje se može očekivati tek po obavljenim izborima za Narodnu skupštinu Republike Srbije i konstituisanju nove vlade), omogućilo da princip legitimiteta bude ostvarivan u okvirima legaliteta. To praktično znači povratak na zaključke Veća, usvojene na sednici od 29. maja 1998. godine. Istina, iz današnje perspektive se sa žaljenjem mora konstatovati da dekan, te predsednik i članovi Upravnog odbora iz reda nastavnika Pravnog fakulteta, imenovani od strane vlade Republike Srbije u skladu sa Zakonom o univerzitetu iz 1998. godine, pomenute zaključke nisu poštovali. Štaviše, neki od njih su, zajedno sa još nekoliko drugih profesora, u javnim nastupima visoko vrednovali taj zakon, podržavajući opredeljenje da dekana treba da imenuje vlada, a da tako postavljeni dekan treba da bira nastavnike i saradnike.

Podvlačeći, još jednom, suštinski moralni značaj svojih stavova, usvojenih na sednici od 29. maja 1998. godine, koji su – da bi bili poštovani – mogli da preduprede ili, barem, ublaže tešku krizu, do koje je na Fakultetu došlo u mesecima koji su usledili, Veće zaključuje da se odnos prema još uvek važećem Zakonu u prelaznom periodu do usvajanja novog Zakona o univerzitetu mora zasnivati na njima. Izbor novog dekana i izbori u nastavnička i saradnička zvanja sprovodiće se, dakle, u skladu sa univerzitetskim standardima, ustanovljenim ranijim propisima, a pre svega Zakonom o univerzitetu iz 1992. godine. Preciznije, očekuje se od prelazne vlade Republike Srbije da imenuju za dekana onog kandidata kojeg tajnim glasanjem utvrdi Nastavno-naučno veće, od ministra za visoko i više obrazovanje da dâ saglasnost na izbor onih redovnih profesora koji je obavljen na Fakultetu, a od dekana da izabere u zvanja nastavnika i saradnika one kandidate čiji je predlog utvrdilo Izorno veće, na osnovu prethodno napisanog referata, od strane komisije čije je članove dekan imenovao na predlog Veća. I inicijativa za raspisivanje konkursa treba da, pošto je pokrene katedra, ide preko Veća. Konačno, dekan će zasnovati radni odnos sa svim izabranim kandidatima.

Na kraju, Nastavno-naučno veće smatra da Fakultet treba da se obrati Saveznom ustavnom sudu sa zahtevom da se što pre okonča postupak za ocenu ustavnosti Zakona o univerzitetu, a da Narodnoj skupštini podnese predlog da se taj zakon ukine i donese novi. Veće će pozdraviti angažman onih njegovih članova koji budu uključeni u rad na izradi predloga novog Zakona o univerzitetu.

II

Posledice primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine bile su veoma teške – na Univerzitetu u celini, ali i posebno na Pravnom fakultetu. U proteklih 28 meseci na Univerzitetu je nastala pustoš. Veliki broj profesora i asistenata je – na ovaj ili na onaj način – udaljen sa fakulteta, mnogi su istaknuti profesori su ili otišli u prevremenu penziju ili su napustili Univerzitet, hiljade mladih ljudi je potražilo utočište u inostranstvu, studenti koji su se legalnim sredstvima suprotstavljali represiji bili su brutalno proganjani od strane policije ili paramilitarnih grupa, partijski aktivni vladajućih levičarskih stranaka delovali su, suprotno Zakonu, na Univerzitetu i na fakultetima, samovolja u politici nagrađivanja zaposlenih dostigla je zabrinjavajuće razmere, na pojedine fakultete je iz demagoških razloga upisivano neshvatljivo mnogo studenata, što je imalo posebnih negativnih efekata na kvalitet nastave, materijalni položaj zaposlenih dalje se pogoršavao (čak i više nego što su to nametale krajnje nepovoljne opšte ekonomske prilike) i dr. Primenom ovog zakona otpočelo je poništavanje samog bića Univerziteta, njegovo zatiranje kao izvora slobodne misli i stvaralaštva.

Nastavno-naučno veće Pravnog fakulteta smatra da su posebno bili pogubni učinci na terenu kadrovske politike, gde su dovođenje sa strane novih profesora i izbor novih asistenata-pripravnika (ponekad sa ciljem da se poboljša “politička struktura” Fakulteta) bili praćeni odstranjivanjem pojedinih profesora i asistenata ili zaustavljanjem u napredovanju “nepodobnih” kandidata. U periodu primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine (od 1. jula 1998. do 10. oktobra 2000. godine), Dekan je izvršio 50 izbora u nastavnička i saradnička zvanja, od čega:

Izbor u zvanje redovnog profesora	6
Preuzimanje u zvanje redovnog profesora	2
Izbor u zvanje vanrednog profesora	7
Reizbor u zvanje vanrednog profesora	3
Izbor u zvanje docenta	7
Reizbor u zvanje docenta	4
Izbor u zvanje asistenta	3
Reizbor u zvanje asistenta	7
Izboru zvanje asistenta-pripravnika	11

Nema sumnje da je većina ovih izbora sprovedena lege artis; štaviše, dekan je redovno vršio izbor na osnovu predloga koji je pripremila stručna komisija, ne koristeći raspoloživa diskreciona ovlašćenja (osim, u retkim slučajevima, u pogledu sastava komisije). Pa ipak, prethodna ocena o neposrednim i posrednim političkim uplivima na kadrovsku politiku dobija potvrdu kroz sledeće tri dimenzije.

(1) *Dovođenje novih profesora i asistenata-pripravnika.* U periodu primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine dogodilo se da u najviša univerzitetska zvanja budu “birani” (praktično imenovani od strane dekana – nameznika vlade) najviši pripadnici nomenklature, koji ni po kojem kriterijumu ne pripadaju akademskoj zajednici. Na fakultetima (poput Medicinskog), na kojima je ionako previše nastavnika, dovedene su desetine novih, “podobnih” pro-

fesora, a na Pravnom fakultetu se desilo da na predmetu IV godine, koji je obavezan samo na smeru, pored dva postojeća, bude postavljen i treći nastavnik, suprotno važećem Pravilniku o sistematizaciji. Pri tome je reč o eksternom članu Upravnog odbora Pravnog fakulteta i potpredsedniku vlade, dok se, kao pisac referata i jedini član komisije za izbor iz reda profesora Pravnog fakulteta, pojavljuje drugi potpredsednik vlade. Pri tome, formalnu inicijativu za raspisivanje konkursa za izbor novog nastavnika pokreće – suprotno univerzitetskim običajima – mlađi nastavnik na predmetu (docent, iako postoji redovni profesor, koji je protiv toga konkursa). Kasnije se, povodom prigovora na referat, u kojem je (prigovoru) ukazano da predloženi kandidat, dr Vojislav Šešelj, ne ispunjava zakonske uslove za izbor, Komisija oglašava sa nipodaštavanjem, potpuno prenebregavajući suštinu iznetih argumenata.

Nepovoljne kadrovske posledice osećaju se i kod najmlađih – onih na kojima treba da počiva budućnost Univerziteta i Fakulteta. Za asistente-pripravnike, naime, često su dovođeni aktivisti vladajućih partija. Tu se ne postavlja pitanje da li su ispunjavali formalne uslove za izbor – o tome je na većini fakulteta (a posebno na Pravnom) vođeno računa, već da li su, možda, postojali i bolji potencijalni kandidati, koji se – obeshrabrivani direktno ili indirektno – na odgovarajući konkurs uopšte nisu prijavili. Neki među ovim najmlađim kolegama, bilo da su izabrani po Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine, bilo da su postali saradnici još od ranije, dozvoljavali su sebi pravo da se ponašaju neprimereno svojem zvanju i godinama, šireći klimu diskvalifikacija, prisluškivanja i dostavljanja – rečju, postupajući suprotno zahtevima koje nameće život u akademskoj sredini, a koji podrazumeva toleranciju, uvažavanje, pravo na slobodu izražavanja i okupljanja i vrednovanje na osnovu ostvarenih rezultata, a ne na osnovu političkog pripadništva.

(2) *Odstranjivanje sa Fakulteta.* Drugu stranu ovakvog procesa predstavljalo je odstranjivanje deset naših kolega (redovnih i vanrednih profesora, docenata i asistenata). Zajednički imenitelj u svim tim slučajevima bio je njihov odnos prema Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine, a forma kroz koju su odlazili bila je različita: okončanje konkursa nebiranjem predloženog kandidata, otkaz zbog nepojavljivanja na poslu u određenom periodu, prestanak radnog odnosa na osnovu odluke disciplinskog organa, penzionisanje posle samo godinu dana produženja radnog odnosa (iako je ostalim nastavnicima te generacije radni odnos bio produžen dve godine), otkaz jednog nastavnika u znak protesta zbog izbora dr Vojislava Šešelja, odluka da se ostane na stipendiji u inostranstvu i ne traži produženje odsustva. Dekan je, uz punu podršku Upravnog odbora, a na osnovu ovlašćenja koja mu je poverio Zakon o univerzitetu, primenjivao Zakon o radnim odnosima na način koji je doveo do pomenutog efekta. Veće je svesno da je na samom početku protestnog odbijanja da se obavljaju ispiti (do kojeg je došlo zbog otkaza prof. Vodiniću) dekan pokazao spremnost da se iznađe kompromisno rešenje, ali ostaje činjenica da, u uslovi- ma kada je autonomija univerziteta već bila ukinuta, a akademske slobode ugušene, jedan vanredni profesor, koji je, inače, sudeći na osnovu referata, ispunio sve uslove za izbor u zvanje redovnog profesora, nije izabran u predloženo više zvanje, a da je zatim dobio otkaz. Štaviše, neke (zakasnele) sudske presude dovode u pitanje da li je Zakon tumačen na pravi način (posebno kod

uzimanja da nepojavljivanje na ispitima znači da se zaposleni uopšte nije pojavljivao na poslu). Ostaje takođe zaključak da je protest petnaestak nastavnika i saradnika protiv otkaza prof. Vodinelicu, uprkos dilemi da li je izabran najprimereniji oblik, predstavljao hrabar, moralni čin, kojim se pokazivao otpor prema gušenju akademskih sloboda i ukidanju autonomije univerziteta. I drugi su se nastavnici i saradnici – svojim tekstovima, izjavama u medijima, obraćanjem Saveznom ustavnom sudu, kontaktima sa međunarodnom akademskom zajednicom i na druge načine – suprotstavljali pogubnim dejstvima Zakona o univerzitetu iz 1998. godine, ali se spremnosti onih kolega koji su udaljeni sa Fakulteta da preuzmu teret posledica svoje odluke mora odati priznanje.

U klimi nastaloj po udaljavanju pomenutih nastavnika i saradnika, dogodilo se da je, u postupku ponovnog izbora za zvanje vanrednog profesora za predmet međunarodno privatno pravo, prvi referent, inače najstariji nastavnik na tome predmetu, pokušao da zloupotrebi politički osetljivu poziciju kandidata, da bi ga, zbog ličnog animoziteta, odstranio sa Fakulteta, pišući – na nivou koji je ispod svih univerzitetskih standarda i bez ijednog tačnog argumenta – u osnovi negativan referat. Veće konstatuje da je dekan uticao na referente da izveštaj barem donekle uljude (što je samo delimično postignuto), a zatim je, na osnovu podnetih prigovora dvojice redovnih profesora, koristeći zakonska ovlašćenja, ipak izabrao kandidata o kojem je reč. I ovaj se primer, ma kako bio različit od prethodnih, mora imati u vidu prilikom sagledavanja kadrovskih posledica Zakona o univerzitetu iz 1998. godine: on svedoči da u odsustvu akademskih sloboda i tolerancije na površinu mogu isplivati različiti subjektivni interesi neuniverzitetske prirode, ali i da dekanova spremnost da im u ovom slučaju da legitimitet – za koju mu treba odati priznanje – pokazuje u kojoj su meri zaključci Veća od 29. maja 1998. godine, da su redovno bili primenjivani, mogli ublažiti dejstvo Zakona.

(3) *Zaustavljanje u napredovanju.* U uslovima kada je nastao onaj aspekt univerzitetske autonomije koji se pokazuje u pravu nastavnika da učestvuju u biranju svojih kolega, otvoren je prostor da se arbitrarno donose odluke o unapređivanju u viša zvanja. Prima facie uvidom u referate, može se ustanoviti da su u periodu primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine u dva slučaja kandidati ispunjavali osnovni uslov za unapređenje – imali su objavljenu novu monografiju, odnosno udžbenik – ali ih je komisija ipak predložila za reizbor: jednog kandidata za docenta za krivično pravo, a drugog kandidata za vanrednog profesora za porodično pravo. Da je Nastavno-naučno veće bilo u prilici da raspravlja o ovim konkursima, odnosno da je celokupan izborni proces bio transparentniji, ishod je mogao biti drukčiji, a kriterijumi za izbor u određena zvanja bili bi svakako ravnomernije primenjivani.

Univerzitet i Fakultet pretrpeli su, međutim, i druge negativne posledice pod režimom Zakona o univerzitetu iz 1998. godine. Univerzitetu u Beogradu je suspendovano članstvo u Evropskoj rektorskoj konferenciji, a saradnja vodećih evropskih i svetskih pravnih fakulteta sa beogradskim Pravnim fakultetom praktično je zamrla. Ovakav se razvoj delom može pripisati i opštoj izolaciji zemlje, naročito u periodu tokom i neposredno posle NATO agresije, ali se ne sme prevideti inhibitivna uloga državne politike, zasnovane na konfrontaciji sa međunarodnom zajednicom, pa ni nelegitimnost Zakona o univerzitetu u kon-

tekstu međunarodno prihvaćenih akademskih standarda i obaveza preuzetih od strane SR Jugoslavije. Izopšten iz evropske univerzitetske zajednice i isključen iz svih tokova internacionalne međuuniverzitetske saradnje (poput programa TEMPUS, SOCRATES, ERASMUS i dr.), sa bitno ograničenim investicijama u razvoj informatičkog sistema i internet povezivanja, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu našao se pred jednim od najozbiljnijih izazova u svojoj gotovo dva veka dugoj istoriji.

Prva je opcija da se zadrži u lavirintu starog Zakona i da, kroz njegove "kozmetičke" promene, održava vlastiti status quo, koji bi se sastojao od stalnog preispitivanja i sitničavog vrednovanja pojedinačnih postupaka, praćenog samozadovoljnim upoređivanjem sa drugim pravnim fakultetima u zemlji i još ekstenzivnijim studiranjem. Pred pojavom novih, privatnih fakulteta, a u uslovima tržišne konkurencije, ovakvo opredeljenje bi neumitno dovelo do dalje degradacije i marginalizacije Fakulteta.

Druga opcija podrazumeva brz i radikalna zaokret: što hitniji ulazak u okvire evropske međuuniverzitetske saradnje, modernizaciju nastavnog plana i nastavnih programa, tesnu saradnja sa pravosuđem, upravom, privredom i diplomatijom nove demokratske pravne države, kao korisnicima naših usluga, zaokret ka intenzivnom studiranju (kako u pogledu upisne politike, tako i u pogledu režima studija i oblika izvođenja nastave). Jasno se opredeljujući za drugu mogućnost, Pravni fakultet je svestan veličine postavljenog zadatka, ali i odgovornosti koju ima kao najstarija i do sada najuglednija visokoškolska institucija u državi.

III

Već na svojoj prvoj sednici u punom sastavu, odmah pošto je 5. oktobra 2000. godine obezbeđeno sprovođenje izborne volje građana i tako radikalno promenjen ambijent u kojem je dejstvovao Zakon o univerzitetu, Nastavno-naučno veće je, primivši k znanju ostavku dekana, prof. dr Olivera Antića, odlučilo da pozove deset odstranjenih kolega da se vrate na Fakultet. To su: prof. dr Dragoljub Popović, prof. dr Vojin Dimitrijević, prof. dr Vladimir Vodinelić, prof. dr Dragor Hiber, prof. dr Vesna Rakić-Vodinelić, prof. dr Gašo Knežević, doc. dr Mirjana Stefanovski, asist. mr Goran Svilanović, asist. mr Vladimir Đerić i asist. mr Milica Delević-Đilas. V. d. dekanu, prof. dr Dragutinu Šoškiću, dato je ovlašćenje da u najkraćem roku uspostavi kontakt sa njima i da realizuje odluku Veća. Nastojeći da se pomenuti zaključak što pre ostvari, Veće smatra da bi, gde to prilike dopuštaju, trebalo priznati službeni zahtev, a da je moguće koristiti i instituciju preuzimanja od drugog poslodavca i – u krajnjoj liniji – oglašavanja radnog mesta. U ovom kontekstu se od Katedre za međunarodno pravo i međunarodne odnose očekuje da što pre predloži raspisivanje konkursa za izbor dva asistenta.

IV

Prethodno izrečene ocene o kadrovskoj politici vođenoj u periodu primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine upućuju na zaključak da bi sve izbore u zvanja nastavnika i saradnika trebalo ponoviti, i to tako da Izorno veće obavi glasanje o kandidatima predloženim u referatima koje su pripremile stru-

čne komisije (a koji su služili i kao osnova za odluke koje je donosio bivši dekan). Pri tome bi se postupak odvijao kroz tri stadijuma.

U prvom stadijumu, Nastavno-naučno veće bi razmotrilo sve referate, koji bi bili učinjeni dostupnim svim članovima Veća, zajedno sa eventualno prispelim prigovorima. Veće zadržava pravo da u slučajevima za koje oceni da predstavljaju neopravdano zaustavljanje kandidata u napredovanju predloži komisiji da preformuliše svoj raniji predlog.

U drugom stadijumu, Izorno veće će obaviti glasanje o kandidatima. Ogromna većina onih koji su bili izabrani po Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine, a ispunjavali su uslove u skladu sa najvišim univerzitetskim standardima, dobila bi, kroz verifikaciju od strane Izbornog veća, dodatni legitimitet za svoje potpuno zasluženno stečeno zvanje. Od onih koji eventualno ne dobiju potreban broj glasova članova Izbornog veća očekuje se da, slušajući glas svoje savesti, daju otkaz na radno mesto na Pravnom fakultetu.

U trećem stadijumu, ministar za visoko i više obrazovanje dao bi saglasnost na izbor onih kandidata za redovne profesore koji su dobili potreban broj glasova članova Izbornog veća.

Veće podseća da je, saglasno članu 253. stav 1. tačka 5, u vezi sa članom 254. stav 4. Zakona o opštem upravnom postupku, moguć vanredni pravni lek u obliku poništavanja u vršenju službenog nadzora odluke dekana o sticanju zvanja redovnog profesora, kada je ona posledica nedozvoljene radnje, predviđene zakonom. U slučaju dr Vojislava Šešelja Veće konstatuje da takvu nedozvoljenu radnju predstavlja izbor na osnovu referata u kojem nema adekvatne ocene o monografiji iz oblasti političkog sistema, koja se zahteva u skladu sa najstrožim univerzitetskim kriterijumima, niti pomena o univerzitetskom udžbeniku (koji se traži posredno, preko zahteva da kandidat za redovnog profesora mora imati ispunjene i uslove za izbor u zvanje vanrednog profesora). Nedozvoljenu radnju predstavlja i izbor kandidata koji nije imao nikakvih rezultata "u razvoju naučno-nastavnog podmlatka na fakultetu, a posebno kroz mentorstvo u magistarskim tezama ili doktorskim disertacijama, kao i učešće u komisijama za ocenu ili odbranu magistarskih teza ili doktorskih disertacija" (član 82. tačka 2. Zakona o univerzitetu). Na osnovu ovakve konstatacije, Veće ovlašćuje v. d. dekana da, u ime Fakulteta, pokrene inicijativu kod nadležnog ministra za poništavanje pomenute odluke po osnovu službenog nadzora, a iz razloga što je ona posledica nedozvoljene radnje, predviđene zakonom. Katedra za javno pravo bi, vodeći računa i o potrebama nastave, trebalo da odluči da li će predložiti raspisivanje novog konkursa za izbor još jednog nastavnika za predmet politički sistem.

Veće dalje smatra da ponavljanje postupka izbora dr Stevana Lilića u zvanje redovnog profesora, započeto zaključkom dekana 02-broj 716/8, od 16. juna 2000., treba što pre okončati, na osnovu izveštaja određene komisije.

Imajući u vidu prethodno navedenu okolnost da se na konkurse za izbor asistenata-pripravnika često nisu prijavljivali svi potencijalni kandidati, te da je stoga, u uslovima primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine, Fakultet u određenim situacijama bio lišen mogućnosti da izabere stvarno najbolje mlade saradnike, Veće smatra da je potrebno raspisati nove konkurse, osim u onim slučajevima gde je konkurs bio raspisan u momentu važenja prethodnog Zako-

na (kada bi se primenio opšti režim glasanja na Izbornom veću). Za sve ostale asistente-pripravnike, v. d. dekana bi doneo odluku o stavljanju van snage odluke o njihovom izboru u zvanje, s tim što bi, do okončanja novog konkursa, ostali na radnim mestima. Nastavno-naučno veće je uvereno da je ovakvo rešenje u najboljem interesu najmlađih kolega, koji na taj način dobijaju priliku da svoju univerzitetsku karijeru otpočnu sa punim legitimitetom, koji pruža izbor od strane Veća.

U nastojanjima da se kadrovska politika na Fakultetu vrati u okvire legaliteta i poštovanja univerzitetskih standarda, Veće smatra da je neophodno da penzionisani profesori, čiji je doprinos razvoju Fakulteta nemerljiv, budu po osnovu ugovora angažovani samo u poslediplomskoj nastavi i u komisijama za ocenu i odbranu doktorskih disertacija i magistarskih teza, u skladu sa članom 32. važećeg Zakona o univerzitetu, a saglasno i sa odredbama ranijeg Zakona.

Usvajajući ovakve stavove, Nastavno-naučno veće Pravnog fakulteta ukazuje da je zadatak Univerziteta da se svim legalnim i legitimnim sredstvima suprotstavlja rešenjima koja ne samo ruše njegovu autonomiju, nego su i u suprotnosti sa Ustavom i međunarodno preuzetim obavezama. U tom smislu, obaveza je Pravnog fakulteta da, kritički preispitujući pogubne odredbe Zakona o univerzitetu iz 1998. godine, doprinese vaspostavljanju autonomije univerziteta i akademskih sloboda, pre svega kroz svoj doprinos u pripremi novog zakona o univerzitetu, koji će biti saobražen najvišim evropskim standardima.

Beograd, 1.11.2000.

Članovi Radne grupe:

dr Kosta Čavoški, redovni profesor,
dr Dejan Popović, redovni profesor,
dr Miodrag Orlić, redovni profesor,
dr Jovica Trkulja, redovni profesor,
dr Zoran Tomić, redovni profesor,
mr Miodrag Jovanović, asistent,

INICIJATIVA ZA UKIDANJE ZAKONA O UNIVERZITETU

Drugi materijal Radna grupa je nasloвила kao: "Obrazloženje inicijative za ukidanje Zakona o univerzitetu" i u njemu se kaže:

1. *Srpski Zakon o univerzitetu (ZU)*, izglasan maja 1998. godine, pokazao se samo kao puko oruđe vladajuće političke strukture, mahom za kratkoviđno sprovođenje njenih uskih ciljeva. On je antiteza aktu istinskog pravnog potvrđivanja univerzitetske slobode i samouprave, odnosno utvrđivanja dostojnog institucionalnog života u akademskoj zajednici.

Sadašnji ZU je jedna u nizu štetnih partijskih, a izgleda i osvetničkih mera sa zakonskom maskom. Premalo je konstatovati da je on višestruko i drastično neustavan – i potpuno neprimeren univerzitetskom miljeu. Postojećim srpskim ZU nastavljena je jedna kabadahijska kampanja (ili, čak, sistematsko zatiranje ključnih i vodećih nedržavnih, mislećih i kritički raspoloženih društvenih punktova) zastrašivanja i zloupotrebe prava i parlamentarizma. Odnosni

tekst pripada narastajućoj skupini jugoslovenskih birokratskih i autoritarnih propisa koji ne vode računa ni o ustavu (kakav god da je), ni o priznatim i uglednim međunarodnim dokumentima – a posebno ne o univerzitetskoj i opštoj tradiciji, toleranciji i dobrom ukusu. ZU je oličenje kako nepravde, tako i pravne nesigurnosti, arbitrarnosti i diskrecionarnosti “ovlašćenih lica”. Ukratko, on je prava slika političkog režima vremena u kojem je nastao. A njegova nedemokracičnost i protivustavnost, pored ostalog, naročito dolaze do izražaja na planu “regulisanja” autonomije univerziteta.

U postojećim ustavima na jugoslovenskom prostoru, drevno i građanski provereno načelo autonomije univerziteta, formulisano je na dva načina: neposredno i posredno. Neposredno ga izražava Ustav Republike Crne Gore: “Jamči se autonomija univerziteta, visokoškolskih i naučnih ustanova” (član 63). Savezni ustav i Ustav Republike Srbije govore o “slobodi stvaranja i objavljivanja naučnih i umetničkih dela...” (član 53. stav 1. jugoslovenskog ustava i član 33. stav 1. srpskog Ustava). A *conditio sine qua non* naučnog i umetničkog stvaralaštva na univerzitetu je njegova istinska autonomija, kao korelativ specijalizacije i društvene nezamenljivosti njegove delatnosti, praćene visokom stručnošću i dignitetom kadra koji je obavlja. Prava i potpuna autonomija univerziteta je elemenat opšte kulture i treba da obezbedi miran i siguran radni prostor i razmah stvaralocima i pedagozima. Ona je verni saputnik i pospešilac nesputane nauke i kvalitetne nastave, bez državne stege i politizacije. Originalna autonomija univerziteta osobito dolazi do izražaja u upravljanju univerzitetom (fakultetom), kod izbora nastavnika i saradnika, kao i u svojinjskoj materiji.

ZU određuje da “univerzitet i fakultet imaju obrazovnu i naučnu autonomiju u skladu sa ovim zakonom” (član 5. stav 1). Time je autonomija univerziteta već na startu i terminološki i zakonski prognana s područja upravljanja univerzitetom (i fakultetom), kao i iz sfere izbora i reizbora nastavno-naučnih poslenika. O svojinjskim pitanjima, da i ne govorimo. Takođe, ni ova proklamovana, defektna paraautonomija – “obrazovna i naučna”, nije celovita, nego se odvija “u skladu sa ovim zakonom”. Proizlazi da čak ni ona nije nikakva sloboda, već obična zakonska magla.

S druge strane, ZU propisuje da “univerzitet i fakultet imaju svojstvo pravnog lica, u skladu sa zakonom i statutom” (član 10. stav 2). Drugačije saopšteno, oni i nisu ortodoksna pravna lica, ne priznaje im se taj status ipso lege, nemaju sasvim zaokruženi pravni subjektivitet – već je i on u dvostrukoj pravnoj mreži: i ZU i odgovarajućeg statuta. A njima se, bez ikakve kočnice, maltene bilo šta može ograničiti, tj. dovesti u sumnju.

Nadalje, o širini i kakvoći zapisane “naučne i obrazovne autonomije univerziteta” može se steći slika i iz sledećih zakonskih postavki:

a) Podsećamo, državni univerziteti (i fakulteti) su javne ustanove, a ne državne organizacije u sklopu državnog aparata. Dakako, oni obavljaju javnu službu na planu nauke i visokoškolskog obrazovanja. S obzirom na to da takve univerzitete i fakultete osniva Republika, vlada Srbije je isključivo nadležna za njihovo ukidanje (član 18. st. 1-2). Međutim, ona ih, u smislu ZU ukida bez ikakvog i ičijeg predloga, bez prethodnog stručnog elaborata (i sl.). Može da ih sa univerzitetske mape izbriše u svako doba – i bez obaveze obrazlaganja takvog društveno važnog i dalekosežnog čina. Znači, potpuno diskreciono.

b) Zatim, nema traga od autonomije univerziteta ni kod izbora rektora i dekana, poslovnih organa univerziteta i fakulteta. Njih, kada je reč o univerzitetima i fakultetima “čiji je osnivač Republika” – “imenuje i razrešava Vlada”. (član 110. stav 2. i član 123. stav 2). Tako, ti “izbori” ostaju, i zakonski i praktično, sasvim izvan uticaja univerziteta i fakulteta – bez konsultovanja merodavnog kolektiva, nezavisno od njegovog eventualno izraženog meritornog stava o tom pitanju. Uz to, Zakon ne predviđa bilo kakva suštinska merila (stručna, upravljačka, pedagoška...) koja bi se imala u vidu kod predmetnih postavljenja. Stoga, sledi zaključak da je podela rektorskih i dekanskih uloga krajnje arbitrarna, odnosno da je izvršena prema kriterijumu političke celishodnosti ili kakve druge slične podobnosti kandidata.

A ovlašćenja tih, nametnutih državnih činovničkih rektora i dekana – ogromna su. Tako, dekan ima “prava i dužnosti direktora preduzeća (kao da je u pitanju profitna organizacija, a ne specifična ustanova!), ako ovim zakonom nije drukčije određeno” (član 122. stav 2).

c) S potonjim u vezi je dekanska vlast kod “izbora u zvanje i na radno mesto nastavnika, odnosno saradnika” (član 91). Naime, “po dostavljanju izveštaja komisije dekan vrši izbor između kandidata koji ispunjavaju uslove za izbor u zvanje i na radno mesto nastavnika, odnosno saradnika” (stav 1). Dakle, on samo pribavlja izveštaj odgovarajuće kompetentne fakultetske komisije, ali nije uopšte vezan njenim mišljenjem (koje ona, uzgred, i nije obavezna da izrazi). Ukratko, može izabrati bilo kojeg od prijavljenih kandidata “koji ispunjava zakonske uslove” – a ne i stvarno najboljeg od njih.

Postavljamo pitanje: kako se nastavnik i saradnik univerziteta “zakonski slobodno i nezavisno” može baviti naučnim radom i obavljati obrazovnu funkciju (član 5. stav 2) kada mu, kod svakog izbora i reizbora – bez obzira na lične kvalitete – preti samovolja dežurnog direktora fakulteta (koji, pak, za celokupan svoj upravljački rad na fakultetu isključivo odgovara državnoj vladi).

Ispada da je kreiranje i vođenje kadrovske politike na “zakonski samostalnom” univerzitetu, odnosno fakultetu (prema ZU), ekskluzivno pravo jednog, “odozgo” oktroisanog čoveka, u stvari vladinog namesnika. Mutatis mutandis, vredi i kod penzionisanja, preciznije kod mogućnosti da neko lice, i posle određenih navršenih godina života, odnosno dostizanja predviđenog staža osiguranja – “ostane i dalje u radnom odnosu” (član 99).

Najzad, Zakon nije propustio da resornog ministra snabde prerogativom davanja “prethodne saglasnosti” pri izboru u zvanje i na radno mesto redovnog profesora (član 91. stav 2). Što je sigurno, sigurno je! Jer, može nekom dekanu, preopterećenom pripadajućim funkcionerskim pravima, ponešto i da promakne pri izboru izvesnog lica u najviše univerzitetsko zvanje.

d) Da je autonomija univerziteta i fakulteta prazna, papirnata zakonska reč bez opipljive sadržine – pokazuju i odredbe o upravnom odboru univerziteta i fakulteta Upravni odbor slovi kao “organ upravljanja”. Skoro da je suviše reći da i njega, *ex lege*, imenuje i razrešava Vlada Republike. Tako, primerice, od devet članova upravnog odbora fakulteta, trojica “dolaze spolja”, dok se uopšte ne navodi koliko će, u kvoti od četiri člana “iz reda zaposlenih”, biti matičnih nastavnika i saradnika u njegovom sastavu. Ne postoji zakonska

smetnja da ne bude nijedan (član 129). Ta "sitnica" je prepuštena statutu fakulteta, koji inače donosi sam upravni odbor!

Inače upravni odbor fakulteta, pored ostalog, donosi statut fakulteta, odlučuje o korišćenju sredstava fakulteta, donosi godišnji program rada i plan razvoja fakulteta "donosi odluku o obrazovanju organizacionih jedinica, na predlog dekana"... (član 130).

e) Za svaki slučaj, ZU predviđa i nadzorni odbor univerziteta (čl. 118-120), odnosno fakulteta (čl. 131-133). Razume se, i njega imenuje osnivač, što će reći vlada, kada je osnivač Republika Srbija. Većina njegovih članova (tri od pet) pristižu "izvan" odgovarajuće univerzitetske, odnosno fakultetske sredine.

Tako se uspostavlja dvostruki nadzor nad zakonitošću i celishodnošću "rada i poslovanja" (organa) univerziteta, odnosno fakulteta. Praktično, oba su istoga usmerenja i karaktera: (1) upravni nadzor, od strane odgovarajućeg ministarstva (čl. 152-154); (2) kontrola nadzornog odbora.

Povezano sa ostalim vidovima snažnog uticaja republičke vlade na univerzitetsku ravan – neposredno ili preko dodeljenog dekana-direktora – prirodna državna kontrola se preobražava u čisto državno tutorstvo, čime se od univerziteta i fakulteta žele da stvore (a umnogome i jesu!?) poslušne i "isfiltrirane" upravne organizacije, tuđe tradicionalnoj univerzitetskoj slobodi i samoupravi.

– Isto tako, prema pravilu člana 165. ZU, "zaposleni na univerzitetu, odnosno fakultetu, koji su zasnovali radni odnos do dana stupanja na snagu ovog zakona, jesu u obavezi da zaključe ugovor o radu u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona". Inače, citirani tekst pripada "prelaznim i završnim odredbama" ZU.

Najpre, jasno je da je navedena norma pravno-tehnički nekompletna i uveliko vremenski prevaziđena. Ona ne kaže šta će se desiti u dve vrste slučajeva: a) ako rektor, odnosno dekan, uopšte ne ponudi nekom licu zaključivanje predmetnog ugovora, tj. ne stavi, u svojstvu "poslodavaca", svoj potpis na ugovor (ili mu ga pak ne ponudi u ostavljenom roku); b) ako zaposleni ne potpiše predloženi ugovor u predviđenom zakonskom razdoblju. Pošto nikakva sankcija za takve propuste nije propisana, postavlja se naročito pitanje da li – istekom zakonskog roka – prestaje radni odnos onom, do tada zaposlenom licu na univerzitetu (fakultetu), koje nema novozaključeni ugovor o radu. Da li je takvo lice ostalo u radnom odnosu i posle 4. avgusta 1998. godine, do kada se – po ZU – odnosni ugovor najkasnije "morao potpisati"?

Ako je odgovor pozitivan, čemu onda pomenuto zakonsko pravilo (koje je, inače, nedozvoljeno trapavo stilizovano, možda i ne slučajno nezgrapno formulisano)? Tada je njegova suvišnost udar na pravnički zanat, na pravnu sigurnost, isto tako. Onda je takva pravna regula potencijalni izvor manipulacije (primerice, dekanska zabranjivanja nastavnima i saradnicima koji dotični papiri nisu potpisali da drže časove, umesto čega su raspoređivani "na druge poslove i zadatke", i sl.).

A ako je odgovor negativan, ukoliko je dakle posredi poseban, tobože novouvedeni pravni osnov za prestanak radnog odnosa – ta "prećutna klauzula" ili navodno "logički podrazumevajuća posledica" je duboko neustavna i nezakonita. Jer, u članu 165. ZU se nameće oročena obaveza da se ponovo za-

snuje, odnosno uspostavi nešto što još pravno traje – zakonito nastao radni odnos koji može da prestane jedino na način predviđen zakonom. Naime, prema članu 54. Ustava Savezne Republike Jugoslavije, “zaposlenima može prestati radni odnos protiv njihove volje pod uslovima i na način utvrđen zakonom i kolektivnim ugovorom”. Istovetno piše i u Ustavu Republike Srbije (stav 3. člana 35). Uobičajene “slučajeve prestanka radnog odnosa” izričito normira i Zakon o radnim odnosima Srbije (čl. 107-111).

Rečju, “izum” ZU nema ni ustavno, ni radnopravno zakonsko uporište. Štaviše, predviđeni paragraf o radu (iz člana 165. ZU) se ne obazire ni na pojedine odredbe istoga pravnoga teksta. Prvo – on potpuno ignoriše klasičan ugovor o radu koji dekan sklapa sa licem koje je izabrano u određeno zvanje (član 91. stav 3). Ovaj potonji traje do isteka vremena za koje je lice izabrano, a kod izbora u zvanje redovnog profesora – bez ograničenja (tačnije, do pensionisanja).

Drugo – pravilo člana 165. se kosi i sa odredbama člana 160. i 164. razmatranog zakona, koje glase: “Lica izabrana u zvanje nastavnika univerziteta po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, zadržavaju stečena zvanja i nastavljaju da obavljaju poslove nastavnika do isteka vremena za koje su izabrana” (član 160); “Saradnici izabrani u saradničko zvanje po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovoga zakona obavljaju poslove saradnika do isteka vremena na koje su izabrani” (član 164). Na kraju krajeva, zbog čega bi svi oni bili dužni da zaključuju nekakav novi, deklarativan i besmislen “sporazum o lojalnosti”? Kome?

Najzad, u prelaznim odredbama ZU, izostalo je određivanje odgovarajućeg pravnog režima (starog ili novog?) po kojem bi se okončali izborni postupci koji su počeli po ranijem Zakonu o univerzitetu. Takvo zakonsko “ćutanje” je u praksi obilato korišćeno putem dekanskih tumačenja da se ti pravni procesi imaju dovršiti po novom zakonu. Ovim su grubo oštećeni zatečeni kandidati, poklonivši poverenje pravilima koja su vredela u momentu kada je krenuo postupak za njihov izbor – a koja su naprečac zamenjena novim, upadljivo nedemokratskim solucijama. Posredi je nesumnjivo neustavnost jedne namerne zakonske praznine, koja širom otvara vrata prikrivenoj retroaktivnosti primene novog zakona na nedovršene pravne situacije, čije je rešavanje započeto po prethodnom, istovrsnom zakonskom izvoru.

Načelo zabrane retroaktivnosti (povratnog dejstva) pravnih propisa je logično i opravdano, i kao takvo ugrađeno u pravne sisteme najvećeg broja zemalja. Nalazi se i u našim ustavima (član 117. Saveznog, član 121. Srpskog i član 109. Crnogorskog ustava). Na saveznom nivou (a slično je i u ustavima jugoslovenskih republika članica) zabrana retroaktivnosti se ublažava na sledeći način: “Samo pojedine odredbe zakona, ako to zahteva opšti interes, utvrđen pri njihovom donošenju, mogu imati povratno dejstvo”. Ponavljam, ZU prenebregava citirane ustavne regule, ne pokazujući nimalo interesa za principijelno i pravično rasvetljavanje pitanja koja smo dotakli.

2. Iz svih predloženih razloga, ZU se – i kao neustavan i kao krajnje nedemokratski tekst – odmah (kada već nije do sada) mora staviti van snage, a

posledice koje je proizveo (one za koje je to po prirodi stvari moguće) ne smeju opstati.

Beograd, 1.11.2000.

Članovi Radne grupe:

dr Kosta Čavoški, redovni profesor
dr Dejan Popović, redovni profesor
dr Miodrag Orlić, redovni profesor
dr Jovica Trkulja, redovni profesor
dr Zoran Tomić, redovni profesor
mr Miodrag Jovanović, asistent

AUTORI I PROTAGONISTI ZAKONA O UNIVERZITETU UZVRAĆAJU UDARAC

Izvod iz zapisnika XVII proširene sednice Nastavno-naučnog veća
Pravnog fakulteta održane 6. i 13. novembra 2000. godine

Budući da je Radna grupa Nastavno-naučnog veća dostavila Dekanu materijal 1.11.2000. u kojem je sumirala stavove i zaključke XV i XVI sednice Veća, zakazana je XVII sednica Nastavno-naučnog veća za 6.11.2000. godine. Na toj sednici Veće je, između ostalog, trebalo da se izjasni o izveštaju radne grupe, tj. da li on odgovara stavovima i zaključcima XV i XVI sednice Veća.

Zapisnički je konstatovano da su na sednici bili:

Prisutni: dr S. Perović, dr Lj. Lazarević, dr D. Stojanović, dr M. Trajković, dr P. Šulejić, dr O. Stanojević, dr V. Brajić, dr B. Košutić, dr R. Marković, dr Z. Jekić, dr D. Šoškić, dr M. Vasiljević, dr D. Popović, dr Z. Stojanović, dr S. Taboroši, dr M. Orlić, dr S. Avramović, dr V. Čučković, dr Z. Đukić-Veljović, dr S. Lilić, dr O. Antić, dr J. Stanković, dr J. Trkulja, dr M. Janjić-Komar, dr Đ. Ignjatović, dr D. Mitrović, dr V. Šešelj, dr Z. Tomić, dr E. Vukadin, dr S. Marković, dr B. Šunderić, dr M. Draškić, dr Đ. Lazin, dr R. Vasić, dr D. Vujadinović, dr M. Paunović, dr A. Jovanović, dr D. Hiber, dr B. Lubarda, dr G. Ilić-Popov, dr S. Petrović, dr Lj. Radulović, dr M. Cetinić, dr O. Vučić, dr N. Jovanović, dr O. Popović, dr V. Stojiljković, dr M. Polojac, dr S. Panov, dr Ž. Bujuklić, dr M. Škulić, dr B. Rakić, dr V. Jončić, dr S. Bovan, dr A. Jakšić, mr M. Ristić, mr D. Milovanović, mr N. Delić, mr D. Pavić, mr M. Parivodić, mr G. Ilić, mr Z. Mirković, mr S. Bulajić, mr M. Jovanović, D. Đurđević, M. Ninković, A. Gajić, T. Marinković, V. Petrov, N. Tešić, I. Krstić, B. Milisavljević, V. Radović, M. Davinić.

Odsutni: dr M. Kreća, dr M. Labus, dr M. Todorović, dr M. Milošević, dr R. Jelić, mr S. Panović-Đurić, mr M. Đurđević, A. Rabrenović, B. Kaščelan.

Na plaćenom odsustvu: dr V. Besarović, dr D. Basta.

Na bolovanju: dr S. Nedović, mr N. Varničić-Donžon.

Izvinili se: dr V. Milić, dr K. Čavoški, dr D. Jakovljević, dr G. Knežević, dr D. Perić, dr G. Pavićević, dr J. Hasanbegović, mr D. Stojaković, mr V. Stanimirović, B. Radulović, M. Živković.

Sednici su prisustvovali: sekretar Fakulteta, M. Valjarević, i dr Radoslav Stojanović, redovni profesor u penziji.

Nakon četiri sata rasprave XVII sednica Nastavno-naučnog veća Pravnog fakulteta je prekinuta. Nastavak ove sednice zakazan je za 13. novembar sa početkom u 18 časova. Prvih šest tačaka je posvećeno uobičajenim stručnim i tekućim pitanjima, dok se sedma tačka odnosila na nastavak rasprave po predlogu Radne grupe. Iz zapisnika koji je vodila gospođa Biljana Živanović prezentujemo deo koji se odnosi na Izveštaj Radne grupe.

Prisutni: dr S. Perović, dr Lj. Lazarević, dr D. Stojanović, dr V. Brajić, dr B. Košutić, dr R. Marković, dr D. Šoškić, dr K. Čavoški, dr M. Kreća, dr M. Vasiljević, dr D. Popović, dr Z. Stojanović, dr S. Taboroši, dr M. Orlić, dr S Avramović, dr V. Čučković, dr Z. Đukić-Veljović, dr S. Lilić, dr O. Antić, dr J. Stanković, dr D. Jakovljević, dr J. Trkulja, dr M. Janjić-Komar, dr Đ. Ignjatović, dr D. Mitrović, dr V. Šešelj, dr Z. Tomić, dr E. Vukadin, dr S Marković, dr B. Šunderić, dr M. Draškić, dr D. Vujadinović, dr M. Paunović, dr G. Knežević, dr A. Jovanović, dr D. Perić, dr B. Lubarda, dr G. Ilić-Popov, dr S. Petrović, dr M. Milošević, dr R. Jelić, dr O. Vučić, dr G. Pavićević, dr J. Hasanbegović, dr O. Popović, dr V. Stojilković, dr S. Panov, dr Ž. Bujuklić, dr B. Rakić, dr V. Jončić, dr S. Bovan, dr A. Jakšić, mr D. Stojaković, mr M. Ristić, mr V. Stanimirović, mr D. Milovanović, mr N. Delić, mr S. Panović-Đurić, mr D. Pavić, mr M. Parivodić, mr G. Ilić, mr Z. Mirković, mr S. Bulajić, mr M. Jovanović, D. Đurđević, B. Radulović, M. Živković, M. Ninković, A. Gajić, T. Marinković, V. Petrov, B. Kaščelan, N. Tešić, I. Krstić, B. Milisavljević, V. Radović, M. Davinić.

Odsutni: dr P. Šulejić, dr O. Stanojević, dr M. Labus, dr M. Todorović, dr Đ. Lazin, dr M. Polojac, A. Rabrenović.

Na plaćenom odsustvu: dr V. Besarović, dr D. Basta.

Na bolovanju: dr S. Nedović, mr N. Varničić-Donžon.

Izvinili se: dr M. Trajković, dr V. Milić, dr Z. Jekić, dr R. Vasić, dr D. Hiber, dr Lj. Radulović, dr M. Cetinić, dr N. Jovanović, dr M. Škulić, mr M. Đurđević.

Sednici je prisustvovao i sekretar Fakulteta, M. Valjarević.

Ad. 7. Povodom ove tačke dnevnog reda, predsednik Veća je predložio da se Veće, pre nego što pređe na razmatranje predloga Radne grupe o odnosu Pravnog fakulteta prema Zakonu o univerzitetu, izjasni o tome da li želi da novinari prisustvuju sednici ili ne.

Posle kraće diskusije u kojoj su učestvovali dr V. Šešelj, dr M. Orlić, dr D. Šoškić i dr D. Košutić, predsednik Veća je postavio pitanje: “Ko je za to da novinari prisustvuju sednici?”

Pošto predlog nije prihvaćen (od 77 prisutnih članova Veća, 17 glasalo “za”, a 9 “protiv”), Veće je usvojilo zaključak – novinari ne mogu da prisustvuju današnjoj sednici.

Otvarajući raspravu, predsednik Veća je skrenuo pažnju na to da se članovi Veća pridržavaju predmeta današnje diskusije, a to je Predlog stavova Nastavno-naučnog veća Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu o posledicama primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine, koji je pripremila Radna grupa. O tom tekstu Veće treba danas da odluči, i to tako što ga može prihvatiti, odbiti ili vratiti Radnoj grupi na doradu. Takođe je apelovao na članove Veća da vode računa o dostojanstvu Nastavno-naučnog veća, kao i da se pridržavaju vremena određenog za pojedinačnu diskusiju, koja može da traje najduže 15 minuta. Član Veća ima pravo i da odgovori na izlaganje drugog člana Veća, ako se ono neposredno na njega odnosi i da pruži potrebno objašnjenje. Replika se ograničava na 3 minuta.

Za reč se javio dr G. Knežević i u svom izlaganju govorio o ličnom odnosu prema odluci koja bi večeras trebalo da bude doneta, kao i o razlozima koji su ga rukovodili da se vrati na Fakultet.

Dr O. Antić je istakao da je od strane dekana pozvan da dostavi pismeni materijal, koji, kako je primetio, nije podeljen. U tom materijalu postoje elementi koji su važni i misli da kolege to treba da dobiju i da se s tim upoznaju.

Odgovarajući na pitanje, predsednik Veća je naglasio da je na prošloj sednici Nastavno-naučnog veća, održanoj 6. novembra ove godine, vođena veoma široka i iscrpna rasprava povodom predloga Radne grupe o odnosu Pravnog fakulteta prema zakonu o univerzitetu iz 1998. godine.

Imajući u vidu značaj ove sednice, kao i potrebu da se u zapisniku što tačnije zapiše ono što su učesnici u diskusiji rekli, zamolio je diskutante da autorizuju svoja izlaganja. Ta izlaganja, među kojima i ovo koje je dostavio dr O. Antić, biće sastavni deo zapisnika sa te sednice, a poslužiće i kao materijal za Radnu grupu.

Veću se, zatim, obratio dr R. Marković, ističući da se Pravnom fakultetu ne može sporiti pravo da kritikuje zakone, pa i ovaj Zakon o univerzitetu. Kao subjekat koji i sam podleže normiranju, i Pravni fakultet može da predlaže donošenje boljih normi i boljih zakona. Ali ti sudovi o Zakonu mogu imati svoju težinu samo ako se ne dovode u vezu sa politikom. Međutim, u tekstu ima stvari koje ne priliče Pravnom fakultetu, kao uglednoj naučno-prosvetnoj i pedagoškoj instituciji, i koje su pravno neodržive. Iako profesori Pravnog fakulteta uče studente prava da u pravu uvek postoji pretpostavka da je jedan pravni akt ustavan i zakonit dok se suprotno ne dokaže, ovde pojedinci sebi daju za pravo da oni ocenjuju ustavnost i zakonitost Zakona o univerzitetu, da oni daju kvalifikacije, a ne nadležni sudovi i u zakonom predviđenom postupku. Ne treba zaboraviti ni misiju Pravnog fakulteta kao institucije, koja uči studente kako se pišu zakoni, ali sama to ne čini.

Prof. Marković je, takođe, istakao da tekst kakav je predložen nikako ne bi smeo da bude poslat u javnost, posebno zbog tačke 4, koja obuhvata kadrovska pitanja, odnosno izbore nastavnika i saradnika vršene u periodu primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine. Posebno se osvrnuo na pitanje izbora redovnog profesora za predmet Politički sistem, osporavajući predloženo rešenje da se primenom člana 253. stav 1. tačka 5, u vezi sa članom 254. stav 4. Zakona o opštem upravnom postupku, omogućí upotreba vanrednog pravnog leka u obliku poništavanja u vršenju službenog nadzora odluke dekana o sti-

canju zvanja redovnog profesora, kada je ona posledica nedozvoljene radnje, a u ovom slučaju to ne može biti nedozvoljena radnja.

U vezi sa izborima asistenata-pripravnika izrazio je neslaganje sa predlogom Radne grupe, postavljajući pitanje koji je to pravni razlog za preispitivanje odluka, odnosno kakav je to razlog koji bi imao za posledicu poništavanje pravnosnažno donetih odluka. Može li to Pravni fakultet da radi?

Veću se zatim obratio dr J. Trkulja:

“Poštovane kolegice i kolege, spadam u one koji retko i nerado govore na ovom Veću. Ne zato što ne bih imao šta reći, već zato što je ovde teško doći do reči, od bujice narcisoidnog i neurotičnog govora koji slušamo uglavnom iz istih usta. Stoga sam bio prisiljen da se Veću obraćam pismeno. Međutim, na prošlog sednici Veća izrečene su takve neistine, gadosti o Fakultetu, njegovim uglednim nastavnicima i meni lično, koje se ne mogu oćutati i koje se moraju izreći oči u oči. Reč je o neistinama i gadostima koje su izrekli Vojislav Šešelj, i nešto drugačijim tonom kolege Antić, Brajić i sada Marković.

O stavovima kolege Antića neću posebno govoriti. O tome sam govorio javno, neuvijeno i kritički počev od ovog Veća, preko disciplinskog postupka protiv mene do univerzitetske i šire javnosti i medija. To što sam imao da kažem o njemu kao dekanu-namesniku jednog pogubnog Zakona i još pogubnije vlasti, kao i o herostratskim odlukama koje je donosio – govorio sam direktno dok je on bio moćni dekan iza kojeg su stajali: vlada, ministarstva, (pot)predsednici, moćne službe i mediji. Danas kada je Antić ostao bez svega toga, o tome neću reći ni reč. Jer ne spadam u vitezove koji mrtvom lavu zube broje.

Upozoriću ga samo kao kolega i nekadašnji drug iz generacije da bi on kao ‘veliki pravnik’ morao znati elementarno pravilo da onaj ko se puno brani (a on to čini po treći put na ovom Veću) – zasigurno je kriv! Naime, uprkos njegovim dugim ekspezeima i ‘legeartističkim’ konstrukcijama, u analima Pravnog fakulteta u Beogradu će ostati zapisano: da je za mandata dekana Antića u periodu od septembra 1998. do septembra 2000. odstranjeno 10 nastavnika, a protiv dvostruko većeg broja izrečene su različite mere – od suspenzija do novčanih. Gotovo jedna četvrtina zaposlenih u nastavi našla se na udaru njegove kaznene politike. To se nije desilo ni u vreme okupacije u Prvom i Drugom svetskom ratu, niti za vreme poluvekovnog Brozovog režima.

Kad-tad savest kolege Antića će se morati suočiti sa tom strašnom i poraznom činjenicom. Podsećam da je 70-tih godina Antićev profesor Kurdulija, u svojstvu partijskog sekretara, odstranio iz nastave sedmoro nastavnika. Ubrzo, suočen sa činjenicom da je bio instrument jedne sulude politike i njenih moćnika, Kurdulija je posle nekoliko godina umro u naponu snage. Ulazeći u sve ovo, Antić je morao da se toga priseti, da primeti da nesrećnog Kurdulije nema među ovim likovima na zidu, a nema ga ni u srcima onih koji su, zahvaljujući njegovoj čistki, ostvarili briljantne karijere u univerzitetskoj, partijskoj, državnoj, diplomatskoj karijeri, forumima za ljudska prava itd.

To sam, poštovane kolege, imao u vidu kada sam rekao Antiću da, bez obzira na zlo koje je naneo meni lično, može računati na moj korektan kolegijalni odnos i ukoliko on dođe pod udar ovog ili sličnog Zakona o univerzitetu i novog dekana-namesnika, ja ću se tome suprotstaviti kao i do sada.

A sada o neistinama i gadostima Vojislava Šešelja. U jednom minutu koji sam galantnošću kolege Markovića dobio prošli put da odgovorim, ja sam ustvrdio da je Šešelj u svom narcisoidnom kvaziretoričkom panegiriku pogrešio i mesto i adresu za svoja (kako ih je sam nazvao), 'cirkuska uveseljavanja i zasmejanja'. Dozvolite da to pojasnim.

Prvo, on je pogrešio mesto, jer očigledno ne shvata gde se nalazi. Stoga podsećam njega lično, posebno novinare sa Radikalskih talasa i sl. medija da: ovo nije ni 'skupštinska brbljaonica', ni 'TV pljuvaonica', ni 'sudnica-ludnica', a ponajmanje je 'cirkuska šatra za uveseljavanje'.

Gospodo, vi se nalazite u Svečanoj sali Pravnog fakulteta u Beogradu. Za mnoge od nas ovo je i Sveta sala, srpski pravni Panteon sa čijih zidova nas gledaju oči Slobodana Jovanovića, Živojina Perića, Đorđa Tasića, Mihaila Ilića, Mihaila Konstantinovića i drugih korifeja. Zato mi kad govorimo u ovoj sali vodimo računa šta govorimo i kako govorimo. Ne vičemo, ne pljujemo, ne zasmejavamo. Naprotiv, nastojimo da svakom svojom rečju budemo dostojni baštinci ovih velikana. To što je u kreščendu 'retorike' Vojislava Šešelja pala slika sa zida jednog od tih velikana više je nego simboličan i duboko obespokojavajući čin. Šta nam to poručuju ovi slavni likovi srpskog pravnog Panteona? Nije li pad slike profesora Taranovskog nagoveštaj novih nesreća i definitivno posrneće Pravnog fakulteta kao stožerne institucije srpske kulture?

Stoga je moj prvi formalni predlog Veću da se ubuduće retoričko-cirkusantske akrobacije Vojislava Šešelja i njegovih plaćenih gorila i novinara odvijaju ne u Svečanoj sali, već što dalje od ovih svetlih likova, u podzemnom skloništu za ONO i DSZ, među glodarima njegove disertacije.

Drugo, Vojislav Šešelj je pogrešio i adresu svoje kritike. On svesno izbegava da govori o predmetu rasprave o tekstu 'Stavovi Nastavno-naučnog veća Pravnog fakulteta u Beogradu o posledicama primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine'. Reč je o stavovima koje je iznela i usvojila većina članova ovoga Veća u raspravi na prethodne dve sednice. To što Vojislav Šešelj, kolega Marković i druge kolege nisu imali volje ili kurazi da tada dođu i iznesu svoje stavove, to je njihov lični problem. Radna grupa je imala mandat da stavi na hartiju ono što je većina nastavnika i saradnika Pravnog fakulteta ovde izrekla. To što u tekstu nema rečenica i stavova Vojislava Šešelja i kolega Brajića i Markovića, lično mislim da je njegova vrlina, a nedavno su na izborima građani Srbije pokazali da misle slično. Kolegi Markoviću, izgleda, više smeta kvalifikacija Zakona o univerzitetu kao 'zlokobnog i omrznutog', nego činjenica da je za dve godine po tom Zakonu odstranjeno dve stotine nastavnika i saradnika sa Beogradskog univerziteta. Stoga ja molim kolege da svoje primedbe i sugestije usmere na tekst koji je pred nama, da se izjasne da li on odgovara stavovima i zaključcima Veća iskazanim na prethodnim sednicama. Predsedavajući bi to morao da stavi na glasanje.

Vojislav Šešelj je predloženi tekst iskoristio tek kao povod da ospe paljbu po njegovim autorima, apostrofirajući mene, a potom kolegu Kostu Čavoškog i Dejana Popovića. I tu je grdno pogrešio adresu. On, očigledno, ne zna o kome govori. Kad je o kolegama Čavoškom i Popoviću reč, oni su se svojim naučnim, publicističkim i pedagoškim radom toliko već približili velikanima

Pravnog fakulteta da Šešeljevo pljuvanje liči na pokušaj rđe koja bi na zlato da se uhvati.

Kad je, pak, o meni reč, moraću da iznesem nekoliko činjenica koje, izgleda, jedino nisu poznate Šešelju i njegovim medijskim krojačima Na Pravni fakultet sam primljen za asistenta nakon diplomiranja 1975. godine, a potom sam biran u sva nastavnička zvanja. Za sve to vreme pripadao sam Fakultetu celim svojim bićem, učestvovao u njegovim usponima i padovima. Pravni fakultet, čija je povest duga, bogata i tegobna, poseduje dragocenu tradiciju i naučno nasleđe. Nastojao sam da u svom radu budem dostojan te tradicije i da, afirmišući profesionalne i ljudske ideale njegovih korifeja, doprinesem svetlijoj budućnosti svojih đaka i svoje zemlje. Sve što sam postigao u svom naučno-pedagoškom radu postigao sam zahvaljujući, u prvom redu, svom Fakultetu i pripadništvu njemu.

Još kao student 70-tih godina naučio sam na primeru tada progonjenih profesora našeg Fakulteta da je 'hrabrost za istinu najviši izraz ljudskog dostojanstva', 'ljubav prema pravdi najjača odrednica karaktera' i da se 'sloboda najviše potvrđuje doslednim zalaganjem za slobodu drugih' (M. Đurić). Zato sam kao dvadesetjednogodišnji student, za razliku od kolege Antića i tada ambiciozno revnosnog Vojislava Šešelja, koji je pisao panegirike vojnim teoretičarima (Titu, Viktoru Bubnju i Nikoli Ljubičiću) – smogao snage da kažem ne progonu svojih profesora, da okrenem leđa političkoj karijeri, za koju nisam imao ni stomak ni obraz. Kao i tada, i sada je u njihovim rukama nezasita volja za moć njihovih partija i bezumne vlasti. Kao i tada, i sada u mojim rukama je 'samo' uverenje da je uslov dostojanstvenog života čoveka – sloboda mišljenja i naučnog stvaralaštva, te da se moramo boriti da Srbija, uprkos samovlašću i besprimernom razaranju i nečuvenom porobljavanju, kad-tad dobije moderan, slobodan i autonoman univerzitet.

U toku 24 godine rada na Pravnom fakultetu u Beogradu nisam imao bilo gde dopunski radni odnos, niti sam koristio slobodnu godinu, ni bolovanja. Bavio sam se isključivo naučnim, pedagoškim i publicističkim radom, a Pravni fakultet sam doživljavao kao svoju kuću. Odsustvovao sam iz nastave zbog četvoromesečnog boravka na stipendiji u Nemačkoj i dva puta zbog mobilizacije u ratu (u proleće 1992. i aprila 1999. godine). U jesen 1994. godine podneo sam ostavku na mesto prodekana za nastavu Fakulteta, jer nisam uspeo da izađem na kraj sa neodgovornim odsustvima onih kolega kojima je više stalo do njihovih partija nego do Fakulteta i studenata. U jesen 1998. godine nisam održao ispite i predavanja zbog solidarnosti sa kolegama koje je dekan-namesnik otpustio.

U protekloj deceniji, dok su Vojislav Šešelji i njemu slični vodili ovu zemlju u ambis čas u ulozi suvozača, čas vozača, ja sam uspeo da objavim pet knjiga, tridesetak članaka na naučnim skupovima, da pokrenem pet biblioteka, kao urednik potpišem preko sto knjiga, recenziram dvadesetak rukopisa, izvedem dva magistra i dva doktoranta nauka.

Kao nagradu za sve to dekan me je suspendovao, novčano kaznio i izbacio iz svih stručnih tela Fakulteta. Vrhunac je bilo nasilničko dovođenje Vojislava Šešelja na moj predmet sinhronim dejstvom dekana Antića i šefa Katedre

Ratka Markovića i uz podršku ambiciozno disciplinovanih kolega sa Fakulteta. Moj glas protiv bio je vox clamantis in deserto.

Šešelj je pomenuo da 'Basta, Čavoški i Trkulja njegovom milošću nisu izbačeni sa Fakulteta'. Odlučno i sa gnušanjem odbijam tu 'milost'. Štaviše, takvo cinično milosrđe i bahato pljuvanje po svemu što sam u ovoj kući uradio, ponovo me stavlja pred odsudno pitanje: ostati na predmetu sa takvim čovekom ili ne ostati? Na to pitanje, koje doživljam kao ličnu moralnu dilemu, imam samo jedan odgovor: sve dok Vojislav Šešelj bude formalno profesor Pravnog fakulteta na predmetu politički sistem, nisam spreman da obavljam nastavu na tom predmetu, po cenu ponovne suspenzije, kazni i otkaza. Poštovane kolege, gospodine dekane i gospodine ministre, moraćete da se izjasnite: on ili ja.

Budući da po Pravilniku o sistematizaciji radnih mesta na opcionalnom predmetu nema mesta za dva redovna profesora, nadam se da će novopečeni profesor Šešelj kao prekobrojni morati da ode, i da će, pri tom, osetiti oštricu svog nakaznog čeda – Zakona o univerzitetu. Inače, ne bih imao ništa protiv da se, ukoliko bi to bilo moguće, raspiše novi konkurs za predmet politički sistem i da se na njemu pojavim kao protivkandidat Šešelju, da svoje radove izložim sudu kompetentne komisije (bez obzira što sam za redovnog profesora biran pre četiri godine).

To što Šešelj omalovažava i blati moje radove doživljam kao kompliment. On i ovom prilikom potvrđuje moju ključnu tezu u tim radovima, po kojoj su on i njemu slični srpski intelektualci, žrtvujući svoju autonomnu teorijsku poziciju, zarad političkih i sličnih probitačnosti, prihvatili ulogu: kvazilidera jedne bezumne politike, intelektualnih vezira i vazala političkih moćnika, kameleona, prišepetlji i prodanih duša. Na taj način su izvršili izdaju i autokompromitaciju našeg časnog poziva. I sada, umesto skrušenog i pokajničkog povlačenja sa scene, oni bi i dalje da osiono presuđuju bez priziva kao neprikošnoveni žreci i moralni žandari.

Zar vi gospodo političari sa profesorskim i akademskim titulama, vitezovi 'memoranduma', i 'lex specialisa', niste shvatili odgovor naroda na septembarskim izborima? Zar niste razumeli poruku grafita sa fasada fakulteta: 'Za sve ovo su nam krivi profesori i akademici', i 'Svo zlo je izašlo iz Žute kuće'?

Svestan sam izazova koje nose ove moje reči i odluka, kao i posledica koje mogu da imaju za mene lično. Međutim, postoje viši principi bez kojih moja predavanja studentima o pravu i pravdi gube smisao. Jer, tim predavanjima, svojim knjigama i celokupnim angažovanjem nastojao sam da afirmišem etos javnog delovanja utemeljenog na jedinstvu mišljenja i delanja, na prožimanju i doslednosti životnog i misaonog opredeljenja.

A sada ću se, mimo akademskih manira, obratiti direktno Vojislavu Šešelju, jer njegova uvreda da sam 'čovjek bez karaktera, odvažnosti, hrabrosti i patriotizma' zahteva takav ton. Ti, vojvodo od zardale kašike, niti si kad znao, niti ćeš znati šta je odvažnost, hrabrost i patriotizam, još manje kako i gde se oni potvrđuju. Svoju odvažnost, hrabrost, patriotizam i čin kapetana dokazivao sam tamo gde se oni najteže dokazuju – u rovu i na ratištu. Sa cirkuzantima i ratnim profiterima koji titule vojvoda stiču 'na divanu sedeći sve dolare skupljajući' i pljačkajući nejač, o tome se ne zbori. Da u tebi ima morala i časti ne bi

se kao tužibaba tužakao potkupljenim sudijama, već bi odvažno i hrabro, bez plaćenih gorila – sam branio svoju čast.

Zbog svega toga, nastojaću da ti ime, kao srpskom Herostratu, više ne pominjem. Na tvoje napade se više neću osvrutati. Držaću se pouke dostojanstvenog Mihaila Konstantinovića: ‘Nalazim da ima sukoba u kojima mi je ispod časti da učestvujem. Jer, ne smem, ako neću da se ponizim, primati svakog za protivnika’.

Na kraju, želim da se zahvalim svojim kolegama sa Veća na ambiciozno disciplinovanoj ravnodušnosti u protekle dve godine. Posebnu zahvalnost dugujem mojim kolegama i prijateljima sa kojima sam se suprotstavio jednom nakaznom zakonu o pogubnoj vlasti, a koji su me u protekle dve godine, zauzeti svojim političkim funkcijama, partijskodržavnim poslovima i misionarenjima po svetu, u ovakvim situacijama, po pravilu, ostavljali samog u areni. Zahvaljujući jednima i drugima uverio sam se da je Ibzen bio u pravu: čovek je, ipak, najjači kad je sam!”

Za reč se zatim javio dr O. Antić, podsećajući prisutne članove na to kako je kao dekan i kao predsednik Nastavno-naučnog veća opominjao sve članove i oduzimao reč kada se ne bi obraćali ovom skupu biranim rečima i na akademskom nivou. Postavio je pitanje zbog čega se stalno izvrće ono o čemu je govorio? U pitanju su samo činjenice koje niko nije opovrgao. Ne postoji nijedna tvrdnja koja se ne može dokazati. U materijalu koji je ponudila Radna grupa, nažalost, mnogi elementi se ne zasnivaju na činjenicama, odnosno u nekim delovima istina je sasvim drugačija, negde su činjenice pogrešno predstavljene, a u svakom slučaju nisu predstavljene u svojoj potpunosti.

U tekstu se na nekoliko mesta insistira na teškim posledicama koje je Zakon proizveo na Pravnom fakultetu. Ako se to tvrdi, a to nije istina, mora se reći i to da nije cela istina. Moralo bi se reći zašto je bilo težih posledica, a ako se želi cela istina, ne može se zaobići, ne može se prećutati 11. septembar 1998. godine, dan i događaj koji razotkriva sve, i motive i krivice.

Toga dana je, naime, grupa koja je kontinuirano napadala Zakon o univerzitetu, preko svog predstavnika prof. Miroljuba Labusa, poslala pismeni tekst sporazuma na osnovu koga bi se otklonili svi nastali problemi i nastavnici koji su odbili da vrše svoje radne obaveze, odnosno odbili da ispituju studente, otpočeli sa obavljanjem ispita. Taj sporazum, koji mu je ponuđen, odmah je i bez ikakvog oklevanja i odlaganja prihvatio. Isto tako je prihvatio odmah i dopunjeni, konačni tekst sporazuma i potpisao ga, odnosno potpisali ga još: prof. Labus i prof. Perović. Upravo toga dana isticao je peti dan roka kada je po Zakonu o radnim odnosima, za tri nastavnika, po sili zakona (automatski) morao da prestane radni odnos. Potpisanog sporazuma, odnosno ugovora, pridržavao se sve vreme mandata, bez obzira što je druga strana odbila da poštuje ugovor koji je bio plod njihove ponude i koju je potpisao njihov predstavnik.

Tu se otkriva motiv i krivica, to je ugaoni kamen razumevanja suštine kasnijih problema. Motiv ponašanja te grupe, odnosno pojedinaca u njoj, nije bio sporazum, jer je on bio prihvaćen u celosti sa njegove strane. Motiv jednog manjeg broja članova grupe bio je izazivanje krize, motiv je bio napraviti žrtve, motiv je bio ocrniti Zakon o univerzitetu, motiv je bio politički. Celokupna kri-

vica za posledice mora pasti na one koji su u toj grupi bili “jastrebovi”, na one koji su po svaku cenu želeli sukob, koji su protivno načelu savesnosti i poštenja, protivno pravilu da se ugovori moraju poštovati, pogazili sopstvenu datu, napisanu i potpisanu reč, a to nije ništa drugo nego nepoštovanje elementarnih pravnih i civilizacijskih načela.

U javnosti su, povodom toga, iznesene velike neistine i to mu je nanelo ogromnu štetu, a obraćajući se dr J. Trkulji, rekao da je njemu savest čista.

U nastavku diskusije, dr V. Šešelj se osvrnuo na izlaganje dr J. Trkulje, i između ostalog istakao da je prof Trkulja, pokazujući njegov moralni lik, u stvari pokazivao sebe. Prošli put je govorio tonom kakvim je govorio, ali na sednici nikoga nije uvredio. Osnovno je to da ono što je kolega Trkulja ovde izrazio je metod ne kritički, već metod prizivanja duhova – metod karakterističan za polaznike škole u Kumrovcu.

U vezi sa predmetom politički sistem, dr V. Šešelj je izrazio mišljenje da je upravo prof. Trkulja taj predmet upropastio, jer za taj predmet nije bilo udžbenika, a studenti nisu znali šta da spremaju za taj ispit. Politički sistem je fundamentalan predmet, koji je bio zapostavljen i koji je išao u regresiju, postavši od dvosemestralnog predmeta vremenom jednosemestralan. Taj predmet je pao na najniže moguće grane, a bez dobro pripremljenog predmeta ne može se stvoriti dobar pravnik. Podržava želju kolege Trkulje da prestane da drži nastavu na predmetu politički sistem.

Veću se, zatim, obratio dr D. Popović, sledećim izlaganjem:

“Želeo bih prvo da podsetim da večeras po četvrti put raspravljamo o posledicama koje je na Pravni fakultet i na Univerzitet uopšte ostavio Zakon o univerzitetu iz 1998. godine. Predlog stavova Veća, koji je sačinila od strane Veća obrazovana Radna grupa, a koji se pre sedam dana našao u materijalima za sednicu, proistekao je iz rasprava vođenih 11. i 16. oktobra, pa ga tako ne treba shvatati kao lično viđenje petorice redovnih profesora i jednog asistenta (mada se – i to je sasvim prirodno – pojedine personalne nijanse nisu mogle izbeći). Okolnost da su se pojedinci uključili u rad Veća povodom ove teme tek prošlog ponedeljka, te da su mediji pratili samo tu sednicu, ne menja ništa na sadržini.

Otuda želim da konstatujem da diskusija na sastanku od 6. novembra, kojoj su pečat dala duga izlaganja trojice naših kolega, koji su se, inače, nalazili na čelu Fakulteta u toku prethodnih 28 meseci, ne bi smela da stvori utisak da je Pravni fakultet bastion podrške Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine. Nasuprot tome, trebalo bi se podsetiti Zaključaka Veća sa sednice od 29. maja 1998. godine, iza kojih je svojim potpisima stao 51 član, u kojima je argumentovano ocenjena sadržina toga propisa, i to neposredno pošto je usvojen, i dato zlokobno, nažalost tačno, predskazanje onoga što će se desiti. Predlog stavova, o kojem danas diskutujemo, u značajnoj se meri zasniva na tim zaključcima, što bi trebalo da odrazi kontinuitet gledanja Veća na pitanja otvorena Zakonom o univerzitetu iz 1998. godine.

Za dalju raspravu, a u svetlu onoga što je rečno na sednici održanoj prošlog ponedeljka, čini mi se da je potrebno imati u vidu sledeće.

Prvo, Nastavno-naučno veće Pravnog fakulteta ima ne samo pravo, nego i obavezu da oceni karakter i učinke Zakona o univerzitetu iz 1998. godine. Kada je donošen, njegovi su predlagači tvrdili da imaju izborni mandat da donesu jedan takav propis, ističući kasnije da je, zajedno sa Zakonom o informisanju, on predstavljao najefikasnije sredstvo za suzbijanje onih snaga koje su predstavljale 'produženu ruku' neprijatelja. Druga je teza bila da, s obzirom na to da je država vlasnik (odnosno osnivač) Univerziteta, ona ima prava da njime i upravlja. Važno je zapaziti da su obe teze imale prevashodno političku sadržinu, a da su i tada, kao i sada, padale na testu ustavnosti. Zato ne mogu da prihvatim kritiku da u Predlogu stavova ne bi smele da se nađu ocene sa političkom konotacijom. Zakon o univerzitetu donet je kao oruđe jedne politike, suprotno Ustavu i univerzalno prihvaćenim standardima o akademskim slobodama, pa zato mora da podeli sudbinu te i takve politike.

Kada je u pitanju prva teza – da zakonodavac ničim nije ograničen u svojem poimanju autonomije univerziteta – u Predlogu stavova i posebno u Aneksu, koji sadrži obrazloženje inicijative za ukidanje Zakona o univerzitetu, detaljno se pokazuje u kojoj su meri prekršene odredbe Ustava SR Jugoslavije kada je donet propis sa takvom sadržinom. Zakonodavac je dopustio da mu se, pošto je sve posmatrao kroz vizuru celishodnosti, sasvim izgube iz vida ona ustavna ograničenja koja se tiču dužnosti poštovanja međunarodno prihvaćenih obaveza, načelne zabrane retroaktivnosti i drugog.

Što se tiče druge teze – da osnivač univerziteta, odnosno fakulteta ima prava da upravlja univerzitetom, odnosno fakultetom na isti način na koji vlasnik upravlja preduzećem – ona je u samoj osnovi pogrešna, jer poistovećuje ustanovu sa preduzećem. Ciljna funkcija preduzeća je maksimalizacija profita i osnivač je, prirodno, zainteresovan da obezbedi čvrstu kontrolu nad upravljanjem da bi ostvario što veću dobit. Univerzitet, odnosno fakultet nisu, međutim, preduzeće; u pitanju su klasične ustanove, koje je osnivač formirao da bi ostvario neprofitni cilj – visokoškolsku edukaciju najboljih pripadnika mladih generacija. Interes osnivača univerziteta, odnosno fakulteta u jednom modernom demokratskom društvu mora biti obezbeđivanje uslova za što kvalitetnije pružanje usluga korisnicima – studentima, i to kako sa stanovišta efikasnosti studiranja i stvaranja odgovarajuće podloge u naučnom radu univerzitetskih profesora, tako i sa stanovišta stvaranja tolerantnog, autonomnog akademskog ambijenta, koji bi pružio zaštitu od svakog pokušaja mešanja države i, uopšte, politike u stvarima koje obuhvataju, kako se to ističe u Rezoluciji UNESKO-a, ne samo nastavni proces, nego i upravljanje univerzitetom i fakultetima, a naročito u slučajevima kada se te institucije finansiraju iz državnog budžeta. Da li je korektno sve vreme tvrditi da je SR Jugoslavija članica OUN, pa time i specijalizovanih organizacija, kakva je UNESKO (pri tome je ministarka kulture u vladi Srbije, onoj vladi koja je pripremala Zakon o univerzitetu, nekoliko meseci kasnije poslata za ambasadora baš pri UNESKO-u), a zaobilaziti njegove stavove, iz kojih se vidi kako se u savremenom svetu definišu akademske slobode i autonomija univerziteta? Morao bih se takođe zapitati kako je moguće da je bivša vlada Republike Srbije svoju brigu za efikasnost upravljanja počinjala da pokazuje baš na univerzitetu, gde, ponavljam, per definitionem ne postoji profitna motivacija, a da pri tom – jedina u centralnoj i istočnoj Evropi –

nije učinila praktično ništa na terenu privatizacije preduzeća u društvenoj i državnoj svojini, privatizacije bez koje nema efikasnosti. S druge strane, pošto se govori o pravima osnivača, dozvolite da podsetim da je inicijalni osnivač Univerziteta u Beogradu bila Kraljevina Srbija, čija je Narodna skupština u redovnom sazivu 1904. godine izglasala Zakon o Univerzitetu, kojim je Velika škola u Beogradu proglašena za Univerzitet. Naravno, Republika Srbija je izraz državnog kontinuiteta sa Kraljevinom Srbijom i nimalo ne sporim pravo da se njena vlada smatra osnivačem. Želim, međutim, da primetim da je inicijalni osnivač – Kraljevina Srbija – po svemu sudeći zaboravio da povede računa o efikasnosti upravljanja Univerzitetom, pružajući punu autonomiju visokoškolskim ustanovama kako u nastavnom, tako i u upravljačkom i izbornom procesu.

Ako su, dakle, u političkom ambijentu kakav je postojao polovinom 1998. godine zakonodavci mogli da tvrde da imaju mandat građana Srbije da donesu i jedan ovakav zakon, sada se – u jesen 2000. godine – ne mogu omalovažiti, niti diskvalifikovati ocene da je politički ambijent radikalno promenjen. Eliminacijom Zakona o univerzitetu iz 1998. godine pri tome se uklanja, a ne uvodi propis koji je suprotan ustavu i koji grubo krši međunarodno priznata ljudska prava. Želim još da podsetim da se u diskusijama vođenim na prethodnim sednicama Veća, kao i u samom Predlogu stavova, vodilo računa da se u prelaznom periodu, dok novoizabrana Narodna skupština Republike Srbije ne donese novi Zakon o univerzitetu, postojeći Zakon tumači na način koji će, vodeći računa o nelegitimnosti njegovih restriktivnih i nedemokratskih odredaba, sačuvati legalistički okvir. Otuda predlog da Veće za sada utvrđuje predlog kandidata za v. d. dekana, a da ga imenuje vlada, predlog da se izborni postupak odvija na Izbornom veću, a da nominalnu odluku o izboru donosi dekan itd. Da bi se podvukao legitimitet ovakvih predloga, bilo je neophodno u Predlogu stavova podvući demokratski karakter promene kroz koju je Srbija prošla na izborima od 24. septembra i u događajima od 5. oktobra. Takav demokratski karakter nesporan je ne samo za većinu nastavnika i saradnika Pravnog fakulteta i Univerziteta u Beogradu, nego i za većinu građana Srbije. O tome će definitivno posvedočiti rezultati predstojećih izbora, mada i nedavna istraživanja javnog mnjenja – institut toliko omalovažavan uoči septembarskih izbora od strane onih kojima nije predskazivao ništa dobro – nagoveštavaju kakvo je sadašnje raspoloženje većine građana Srbije.

Prema tome, Veće ne bi smelo da ima dilemu: ono treba da se nedvosmisleno odredi prema Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine, da ga oceni na način koji on zaslužuje, kako sa stanovišta njegovog pravnog kvaliteta, tako i sa stanovišta posledica koje je ostavio. Radna grupa je upotrebila Radbruховu sintagmu kada ga je nazvala ‘nepodnošljivo nepravničnim zakonom’. I sa izuzetkom profesora Antića, kome treba odati priznanje za doslednost, pokazanu pre donošenja toga propisa, za vreme dok ga je primenjivao i sada, kada Zakon iščezava sa pravnog horizonta, svi ostali učesnici u raspravama i na dvema sednicama Veća (od 11. do 16. oktobra) ocenjivali su da je reč o najrestriktivnijem, najnazadnijem i najpogubnijem propisu u dugoj povesti visokoškolskog obrazovanja u Srbiji. Pravo je njegovih tvoraca da ga i dalje brane, ali će ovo veće umeti da pronađe načina kako da se, ne gubeći iz vida načelo legaliteta, rastereti balasta kontinuiteta u primeni Zakona o univerzitetu iz 1998. godine, bala-

sta koji prosto znači da je svaki dodatni dan njegove primene izgubljen sa stanovišta vaspostavljanja autonomije univerziteta i suštinskog povratka Fakulteta i Univerziteta u međunarodnu akademsku zajednicu. Šta, uostalom, znači naša odluka sa prethodne sednice da glasamo za našeg kandidata za v. d. dekana? Već tada je Veće pokazalo da nije spremno da podlegne sirenskom zovu tzv. striktnog legaliteta. Uveren sam da će ovakvo opredeljenje Veća biti potvrđeno i večeras, odnosno onda kada se bude prešlo na glasanje o Predlogu stavova. A ideja da se o kolegama izabranim po važećem Zakonu glasa na Veću, na osnovu napisanih referata, isticana je na sednicama Veća, kao i na univerzitet-skim telima, često i od strane samih profesora ili asistenata tako izabranih. Radi se prosto o tome da, nesporno vrsni kandidati, dobiju dodatni legitimitet, jednak legitimitetu svih ostalih – da su ih izabrale njihove kolege, članovi Izbornog veća. Da je reč samo o visokom moralnom činu, svedoči rečenica na str. 7. Predloga stavova, koja nagoveštava da bi se od onih koji eventualno ne dobiju potreban broj glasova članova Izbornog veća očekivalo da, slušajući glas svoje savesti, daju otkaz na radno mesto na Pravnom fakultetu.

Drugi krug pitanja o kojima bih govorio povodom rasprave vođene prošlog ponedeljka tiče se pokušaja prof. Brajića da diskvalifikuje Predlog stavova, pripremljen, da ponovim, od strane Radne grupe koju je – po obavljenoj raspravi na dvema oktobarskim sednicama – obrazovalo Nastavno-naučno veće, tragajući u tekstu za mojim individualnim autorskim doprinosom. Diskvalifikacija je, istina, prilično nevešto sprovedena, svodeći se na ‘bacanje magle’, preteći ton i povećan broj decibela, ali – ostavljajući kolegi Brajiću akustičku dimenziju problema – želim da ‘razgrnem maglu’ sa nekoliko njegovih tvrdnji, posebno sa dve koje ni ja lično, ni kolege sa kojima sam razgovarao posle sastanka, nismo odmah mogli razumeti, jer nam je misaona matrica očigledno bitno različita od Brajićeve. Reč je o kleveti da sam, još 1997. godine, bio prvi dekan na Univerzitetu u Beogradu koji je izbacivao profesore i o žalosnoj, profesora univerziteta nedostojnoj, tezi o ‘ubijanju mrtvog Jevrejina’. Očekivao sam, istina, da će na ova dva nedolična i niska udarca Vlajka Brajića reagovati neko od involviranih kolega (navodno izbačenih sa Fakulteta ili pak uključenih u događaje oko polemike između profesora Vodinelića i Gamsa), ali – verujući da su ih u tome sprečile teškoće oko razumevanja onoga što je govornik izrekao, kao i prekid prošle sednice, a želeći da ih rasteretim takve obaveze – preuzimam na sebe rizik da osporavam nešto zaista bezumno. Dužan sam da to učinim zbog javnosti pred kojom su takve stvari rečene, ali i zbog naših najmlađih kolega, koji pre nekoliko godina nisu bili članovi ovog Veća, pa verovatno nemaju uvida u ono što se dešavalo. No, da prvo ‘razgrnemo maglu’, koja je trebalo da stvori mizanscen u kojem će profesor Brajić dobiti priliku da, dobro sakriven, izgovori ono što je kazao.

Zaista me je impresionirala tvrdnja prof. Brajića da, od raspada SKJ, ni je bio član nijedne političke partije. To svedoči da je Momir Bulatović zaista imao široku ‘vanstranačku’, ‘nestranačku’ ili kako se to drukčije već ne naziva, podršku za svoju saveznu vladu među pripadnicima inteligencije. Mislio sam, i, priznajem, pogrešio da je mesto predsednika Saveznog saveta za socijalnu politiku (sa pripadajućim privilegijama) rezervisano za nekog od članova partija iz tada vladajuće levičarske koalicije. I postavljen je na mesto predsednika Upra-

vnog odbora Pravnog fakulteta takođe je izvršeno ‘po zaslugama’, uglednoj ‘vanstranačkoj’, odnosno ‘nestranačkoj’ ličnosti. Štaviše, nije li učinjena još jedna velika nepravda što kolegi Brajiću nije poverena dekanska funkcija? Kada su već, po ranijim zakonima o univerzitetu, na dekanskim izborima dobijali drugi kandidati, u naučnom pogledu beznačajni u poređenju sa gorostasom, ostavljajući ga na skromnih 13 glasova, nije li ovo bila prilika da se prevaziđu ‘klanovski uticaji’ i dekanska funkcija poveri u prave ruke? Ako već ne u leto 1998. godine (mada je bio uložen veliki trud), onda barem u leto 2000? U međuvremenu je Upravni odbor harmonično funkcionisao, o čemu svedoče zapisnici sa njegovih sednica. Predsednik je povremeno pretio, tek toliko da pokaže da je “u trendu”. Jednom je, da ponovim ono što sam, čitajući zapisnik sa sednice Upravnog odbora, saopštio prošlog ponedeljka, zahtevao da sekretar Fakulteta više ne prisustvuje sednicama Odbora, jer preko njega “cure” informacije nastavnicima koji su u štrajku. Drugi put je – na sednici Fakultetskog veća – optužio mene da sam falsifikovao zapisnik sa sednice Veća, održane šest meseci ranije, a pri tom jednoglasno usvojen, kao i zapisnik sa sednice Saveta Fakulteta, tela čiji uopšte nisam bio član, pa otuda nisam ni mogao potpisivati zapisnik. Podučen o tome kako teče proces sastavljanja zapisnika i kakva je uloga zapisničara i predsedavajućeg u tom procesu, Vljako Brajić se privremeno povukao. Sklon sam da mu dam tu privilegiju u sumnji da je smatrao pitanjem časti da treba da čuti, jer mu je, tom prilikom, predočeno da je Upravni odbor, pod njegovim predsedništvom, usvojio novi Statut Fakulteta, u kojem nije predviđena nadležnost Upravnog odbora, niti isključena nadležnost dekana za donošenje Pravilnika o zaradama. A, da se podsetimo, prof. Brajić me je u nekoliko navrata optuživao što sam jednom, kao dekan, marginalno izmenio Pravilnik o zaradama zaposlenih na Fakultetu, tvrdeći da je to nezakonito, jer, po njemu, dekan nije ovlašćen da donosi takav opšti akt. Uostalom, možda se u međuvremenu izmenio stav teorije radnog prava o ovom pitanju. Nije na meni, običnom smrtniku, da tragam za objašnjenjima zbog čega sam u proleće 1998. godine optužen da sam prigrabio ovlašćenje da donosim opšti akt o zaradama (mada je tadašnji Statut propuštao da to ovlašćenje poveri Savetu), da bi u leto te iste godine organ na čijem je čelu prof. Brajić ostavio postojeće rešenje neizmenjenim.

I tako dolazi do sednice Upravnog odbora, održane 27. juna 2000. godine – kada stiže glas da vlada na Pravnom fakultetu neće menjati kadrovske rešenje u pogledu dekana. Harmonija se odjednom ruši: do nas prvo ‘cure informacije’ – da upotrebim omiljenu sintagmu kolege Brajića – da je, pozivajući se na neregularnost oko zakazivanja sednice (za koju je, navodno, saznao od ‘radnika na održavanju čistoće’), predsednik Upravnog odbora pred kraj sednice najavio da će dati ostavku. Pravih informacija – onih zvaničnih, iz zapisnika – na koje nas je prošlog ponedeljka prof. Brajić podsetio, tvrdeći da je cilj njegovog predloga da se Miljku Valjareviću dalje zabrani da prisustvuje sednicama Upravnog odbora bio upravo taj da se svi moraju ‘informisati’ zvaničnim kanalima, dakle, iz zapisnika, nije, međutim, bilo, jer nije bilo ni zapisnika. Kada je 11. oktobra zatraženo da se raspravlja o nepoverenju Upravnom odboru, sekretar je pročitao imena članova Upravnog i Nadzornog odbora koji su do tog trenutka bili podneli ostavke: na toj listi nije se nalazio Vljako Brajić.

No, posle sekretareve reči, odmah se javio prof. Brajić, saopštivši Veću da je ostavku dao na sednici Upravnog odbora održanoj 27. juna, ali da – kako to stoji u Zapisniku – ‘o tome nije obavestio upravu Fakulteta i javnost’. Podstaknut pomalo zagonetnim događanjima oko ove ostavke, opet sam potražio zapisnik sa sednice Upravnog odbora, održane 27. juna 2000. godine. No, ni do 12. oktobra, pa ni do petka, 10. novembra (kada sam se poslednji put raspitivao), prof. Brajić nije zapisničaru vratio prednacrt zapisnika, dat mu na redigovanje i potpisivanje još početkom jula meseca. S obzirom na okolnost da je od tada proteklo oko četiri i po meseca, a da nikako nisam želeo da se oslanjam na ‘procurele informacije’, zamolio sam za kopiju prednacrt toga zapisnika, dakle za jedini pismeni trag onoga što se dešavalo na sednici upravnog odbora održanoj 27. juna. Iz prednacrt zapisnika vidi se da je, pod ‘Tekućim pitanjima’, predsednik Upravnog odbora iskazao nezadovoljstvo time što se ‘najveći broj sednica Odbora zakazuje tako da on ne zna kada se one tačno održavaju, ni kakav je dnevni red tih sednica’. Zamerio je na tome dekanu i upozorio ‘Upravni odbor da će dati ostavku, ukoliko se takve stvari i dalje budu događale’. Iz zabeležene dalje diskusije proizlazi da prigovor takve vrste prethodno nikada nije izneo prof. Antiću. Štaviše, dekan je podsetio Odbor da je Fakultet dao predsedniku Upravnog odbora mobilni telefon na korišćenje, ali da je, uprkos tome, prof. Brajić često nedostupan, što je stvaralo probleme administraciji kada je trebalo da zakazuje i priprema sednicu. Posle dekanovog napuštanja sednice (zbog učešća u Komisiji za magistarski ispit), Vlajko Brajić je – citiram – ‘zamolio potpredsednika Vlade da oceni kada je politički oportuno, odnosno kada nije nezgodno da da ostavku’. Pošto je nekoliko članova Odbora, uključujući i potpredsednika vlade, istaklo da je problem nastao skoro ni iz čega i da se on može lako i elegantno prevazići, s tim što niko ne spori pravo predsednika Upravnog odbora da zakazuje sednice, prof. Brajić je, potencirajući da ‘neće i ne želi da trpi’ da ga o terminima sednica obaveštavaju ‘radnici na održavanju čistoće’, zamolio – ovoga puta ne samo potpredsednika Vlade, nego i sve članove Upravnog odbora – da nađu odgovarajuće vreme u godini kada bi mogao da ode sa mesta predsednika Upravnog odbora. Pošto je prof. Šešelj, apelujući da se tenzija smiri, istakao – kako to stoji u prednacrtu zapisnika – ‘da ne želi da dođe do ostavke’, ali da ‘ako predsednik Upravnog odbora insistira na ostavci, neće da određuje koji je to povoljan momenat’, Vlajko Brajić je ‘još jednom naglasio da je ovaj problem izneo pred članove Upravnog odbora zato da bi se utvrdilo kada bi bilo najbolje i u koje vreme da se ubuduće zakazuju sednice i da bi se znalo kako da se onda ponašaju dekan i administracija. Predložio je da se sednice Upravnog odbora održavaju utorkom posle podne’. I to je sve. Sledi još apel prof. Šulejića da dekan i predsednik Upravnog odbora treba da razgovaraju i da se nepotrebno nastali problem, koji nije suštinske prirode, na taj način ukloni, pa zaključenje sednice. Ali, profesor Brajić saopštava 11. oktobra da je ostavku podneo još u junu, i to stoji u zapisniku, usvojenom prošlog ponedeljka. U arhivi Fakulteta, međutim, nalazi se dokumenat pod brojem 01-1423/1, datiran 12. oktobra – dakle, dan posle sednice Veća na kojoj nas je obavestio da je ostavku na funkciju predsednika Upravnog odbora dao na sednici održanoj 27. juna. Reč je o Brajićevom dopisu vladi Republike Srbije, u kojoj obavestava vladu (koja ga je imenovala) da je 27. juna, na sednici Upravnog

odbora, podneo ostavku na dužnost predsednika Upravnog odbora. 'Povod i podaci koji ukazuju na razlog ostavke nalaze se u zapisniku sa sednice Upravnog odbora od 27. juna 2000. godine'. Zapisniku, kojeg još uvek nema. Činjenice umeju da budu vrlo neprijatne.

(1) Na sednici Upravnog odbora 27. juna nagoveštavana je ostavka, tražene sugestije kada bi bilo najoportunije da se podnese i, na kraju, u prednacrtu zapisnika nije ostao trag da je zaista i data.

(2) Na sednici Veća od 11. novembra, pošto je konstatovano ko je sve obavestio Fakultet o ostavkama, Vlajko Brajić naglašava da je i on to učinio – ali još u junu.

(3) Dokumentat sa tekstom ostavke prof. Brajić piše vladi Srbije tek sutradan po toj sednici Veća – dakle, 12. oktobra. Oktobra 11, kada je zahtevana rasprava o nepoverenju Upravnom odboru, ostavke, prema tome, nije ni bilo.

Ostaje da se sada, pošto je 'uklonjena magla', kaže koja reč o dvema insinucijama izgovorenim na prethodnoj sednici Veća, koje su me i primorale da napustim dosadašnji pretežno defanzivan pristup, koji sam do sada sledio sve u želji da ne uvlačim nepotrebno članove Veća u rasprave koje Brajić, u svojoj fiksiranosti na mene, nameće godinama. Sada je kap prelila čašu, pa se moj pristup donekle menja.

Što se tiče optužbe da sam, kao dekan, izbacivao profesore sa Fakulteta, ponavljam da je reč o bezumnosti, koju je teško dešifrovati. Ako su tačne moje procene, kao i procene kolega sa kojima sam razgovarao posle sednice na kojoj je Vlajko Brajić to izgovorio, onda je reč o penzionisanju petorice profesora, koji su, istekom školske 1996/97. godine, ispunili uslov za odlazak u penziju po sili zakona iz tadašnjeg Zakona o univerzitetu, a koji se odnosio na napunjenih 65 godina života. Podsećam, samo radi onih koji tada nisu bili sa nama, da sam – kao jedini dekan na Univerzitetu u Beogradu – doneo rešenje da im se produžuje radni odnos za još dve godine, i to na osnovu mogućnosti koju mi je ostavljao Zakon o radnim odnosima. Poslodavac je, po tom zakonu, imao diskreciono ovlašćenje da odluči da li će nekom zaposlenom produžiti radni odnos i posle 65 godine, a ja sam prethodno konsultovao Veće, obavezujući se unapred da ću sprovesti njegovu odluku. Vlajko Brajić namerno propušta da kaže da je tadašnji ministar prosvete insistirao da se, kada je reč o univerzitetskim profesorima, ima primenjivati samo Zakon o univerzitetu, kao *lex specialis*, te da je poslao prosvetnu inspekciju na Pravni fakultet, koja je svojim rešenjem naložila dekanu da povuče odluku o produženju radnog odnosa pomenutim nastavnicima. Postupio sam po nalogu inspekcije, jer bi se, u suprotnom, izložio odgovornosti, a zatim, kada je Prvi opštinski sud u Beogradu, kroz odluku sudijske Ane Popović, a na zahtev ovih nastavnika, doneo odluku o privremenoj meri kojom su oni, do okončanja spora, vraćeni u radni odnos, uz podršku Saveta Fakulteta sve učinio da se naše cenjene kolege zadrže u nastavi. Kasnije je ovakav stav našeg fakulteta postao opšteprihvaćen, ali – potpuno suprotno Brajićevoj insinuciji – te (1997) godine na celokupnom Beogradskom univerzitetu samo su petorica naših profesora ostali u radnom odnosu, a nisu penzionisani pošto su napunili 65 godina života. Pošto su ove činjenice opštepoznate, sramno je tvrditi da sam, kao dekan, izbacivao profesore sa Fakulteta.

Druga je tvrdnja još bezočnija. U periodu kada je polemika između profesora Vodiničića i Gamsa otpočela bio sam van zemlje, koristeći slobodnu godinu. Posle smrti prof. Obrena Stankovića, tadašnjeg glavnog i odgovornog urednika *Anal*a, jedno vreme sam obavljao dužnost v. d. glavnog i odgovornog urednika, da bi zatim ta dužnost bila poverena prof. Miodragu Orliću. Sve to vreme vođene su rasprave – kako na tzv. ‘staroj’, tako i na tzv. ‘novoj’ redakciji o tome da li, s obzirom na kvalifikacije koje Vodiničićev tekst sadrži, on uopšte treba da bude objavljen; oni – a bilo ih je većina – koji su bili za objavljivanje, isticali su da je prof. Gams – tada još uvek u intelektualnoj snazi – vrstan polemičar i da njegov prethodni (inače vrlo oštro intonirani odgovor) zahteva da se i Vodiničiću omogući da svoj utuk publikuje. Na kraju, postignut je džentlmenki dogovor da ‘stara’ redakcija, za čijeg je mandata polemika i otpočela, objavi Vodiničićev tekst, pod uslovom da ovaj izostavi neke od najtežih kvalifikacija, a da ‘nova’ redakcija, posle toga, preuzme funkciju. U međuvremenu je preminuo prof. Gams, te je od kolege Vodiničića zatraženo da odustane od zahteva da mu se prilog objavi, jer – kako bi to rekli stari Rimljani – ‘pred smrću svaka polemika prestaje’. On je to odbio i tada je izašao onaj broj *Anal*a, koji je počinjao Rečju uredništva, koja je – do ovih dana sam verovao među svim čitaocima – odjeknula kao najpreciznije, najiskrenije i najpotpunije vrednovanje postupka kolege Vodiničića. Redakcija je, na njegovo insistiranje, objavila Vodiničićev ‘Odgovor’, ali mu je, uz punu podršku nastavnčkog kolektiva, izrekla šta misli o njegovom insistiranju na nastavljanju polemike – sada sa umrlim kolegom. Čak je i Komisija za pisanje referata u vezi sa kasnijim Vodiničićevim izborom za redovnog profesora ekstenzivno citirala ovu Reč uredništva, a taj je tekst dobio – smem to da kažem na osnovu brojnih komentara naših kolega, sa Fakulteta i van njega – svojevrsan oreol visokog moralnog suda, koji je zaštitio dignitet preminulog, pa i naše institucije, a pokazao šta predstavlja postupak kolege Vodiničića. I sada se javlja Brajić, koji priča o ‘ubijanju mrtvog Jevrejina’, o tome da nam ‘država Izrael to neće zaboraviti’ i tome slično. Koristiti se ovakvim povodom da bi se diskvalifikovao protivnik u polemici ispod je svakog nivoa, da pojačam pređašnju ocenu, a ne samo ispod nivoa profesora univerziteta. To se može učiniti ili pri totalnoj fiksiranosti na nekoga, kada se gube kriterijumi razuma, ili u odsustvu bilo kakvih skrupula, kada se ne biraju sredstva da bi se, bacanjem i ovakvih optužbi, sakrili vlastiti postupci. Voleo bih, zarad ove kuće, da nije u pitanju ovo drugo.

Na kraju, dopustite mi da predložim da ovu mučnu raspravu počnemo privoditi kraju. Na Fakultetu je da se opredeli za jedan od dva puta o kojima se govori u Predlogu stavova. Uveren sam da na ovom Veću postoji ubedljiva većina onih koji žele brzi radikalni zaokret – što hitniji ulazak u okvire evropske međuuniverzitetske saradnje, modernizaciju nastavnog plana i nastavnih programa, tešnju saradnju sa pravosuđem, upravom, privredom i diplomatijom, te zaokret ka intenzivnom studiranju. U tom projektu biće mesta za sve nastavnike i saradnike Pravnog fakulteta, pa i za one sa kojima se po pitanjima Zakona o univerzitetu iz 1998. godine možda nismo uvek slagali. Kao jedini orijentir ostaju nam najviši profesionalni standardi; uostalom, i da nismo spremni da ih sami primenjujemo, nama bi to konkurencija nametnula.”

Dr V. Brajić se u svom izlaganju osvrnuo na tvrdnje koje je protiv njega izneo dr D. Popović, zatraživši od članova Veća da se ograde od takvih insinuacija i napada i da ga Veće uzme u zaštitu. Govorio je o pitanju koje je pokrenuo prof. Popović, a to je pitanje njegove nekadašnje kandidature za dekana Fakulteta, a zatim i o pitanju njegove ostavke na funkciju predsednika Upravnog odbora, napominjući da zapisnik sa poslednje sednice Upravnog odbora održane u junu nije potpisao, jer Upravni odbor više ne postoji. Ostavku je dao, ne objašnjavajući je do kraja. Sada je potpuno beznačajno šta neko misli o toj ostavci.

Prof. Brajić je negirao i navode prof. Popovića u kojima kaže da nije doneo odluke o penzionisanju jednog broja profesora, jer su oni vraćeni na Fakultet na osnovu sudske odluke, a ne na osnovu odluke dekana.

U vezi sa tzv. curenjem informacija sa sednice Upravnog odbora, prof. Brajić je istakao, a to se može videti i iz zapisnika, da je zaključak Upravnog odbora bio da se informacije mogu iznositi samo službenim putem. Povodom toga, tražio je čak od prof. dr Z. Jekić da se i o tome povede rasprava. To što je izneo prof. Popović je čista kleveta, krivično delo, a članovi Veća sede i čak prihvataju tezu da je ovde prof. Popović napadan, a ne on.

Dr D. Popović je izjavio da na Veću više nikada neće da govori o postupcima kolege Brajića.

Dr D. Vujadinović je istakla da materijal koji je pripremila Radna grupa nije nikakva tvorevina Radne grupe, pošto je ona samo artikulisala stavove i mišljenja koje su ovde iznele kolege na poslednje dve sednice Veća. Članovi Radne grupe su na krajnje korektan način reprodukovali stavove o ukidanju Zakona o univerzitetu, o kvalifikacijama samog Zakona i o potrebi ispravljanja šteta koje su nastale tokom njegove primene. Prihvatljivo je i to da se svi ne slažu sa idejom preispitivanja kadrovskih rešenja. To preispitivanje ne znači apriori diskriminaciju, već naprosto dodatnu legitimaciju za već stečena zvanja, koja bi se dobila kroz verifikaciju od strane Izbornog veća. Ovakvo rešenje posebno je u interesu najmlađih kolega, koji na taj način dobijaju priliku da svoju univerzitetsku karijeru otpočnu sa punim legitimitetom, koji pruža izbor od strane Izbornog veća. Veće može danas načelno da se izjasni o tekstu Radne grupe, prihvatajući ga u svim njegovim segmentima, što ne znači da se on ponovo ne može da doradi, ako to kolege smatraju. Lično odbacuje stavove, manir i intonaciju koji ne priliče Nastavno-naučnom veću. Bruka za Fakultet je i to da su upravo kolege sa Pravnog fakulteta učestvovali u pravljenju Zakona o univerzitetu, koji je retrogradan, nazadan zakon, a čije posledice primene sada pokušavamo da ispravimo.

Ne zna kako, ali u svom kabinetu je dobila neke knjige, pamflete antiakadenskog karaktera, pa moli da se takve stvari više ne distribuiraju po kabinetima.

Dr V. Šešelj je istakao da koleginica Vujadinović pokušava da na moralistički način afirmiše izveštaj Radne grupe, koji je amoralan. Njen stav je politički. Jedna stvar je tu zaboravljena, a to je da je koleginica Vujadinović pobešla za vreme rata u inostranstvo, a ništa nije nemoralnije od toga.

Dr O. Popović je upitala predsednika Veća da li postoji neka statutarna mogućnost koja bi članove Veća poštedela od vređanja i zasmejavanja, a obe-

zbedila da se vratimo na predmet rasprave – materijal koji je pripremila Radna grupa.

Da je primedba na mestu potvrdio je i predsednik Veća, naglasivši da treba sačuvati dostojanstvo i ugled ove institucije.

Za reč se zatim javio dr K. Čavoški, osvrnuvši se najpre na tvrdnje dr V. Šešelja da “Basta, Čavoški i Trkulja njegovom milošću nisu izbačeni sa fakulteta”. Zamolio je da mu se ubuduće takva vrsta podrške ne pruža.

Kada je u pitanju tekst koji je izradila Radna grupa čiji je i on član, istakao je da nije bio za kompromisan stav, ali da ga je prihvatio. Smatra da posledice ovog kobnog Zakona o univerzitetu treba poništiti. Kao akademski ljudi, mi smo kadri da ovom Zakonu sudimo. Posebno su bili pogubni učinci na terenu kadrovske politike. U periodu njegove primene, dekan je izvršio 50 izbora u nastavnička i saradnička zvanja za 50 predmeta. Kako može jedan dekan da izvrši izbor u tolika zvanja i za toliko predmeta? Ako je običan čovek, on mora da zna da za to nije sposoban. Izbor u zvanja ne može biti prepušten jednom čoveku. To treba prepustiti nastavnicima i saradnicima, kako je uvek i bilo. Ako je 50 godina bilo tako, ne vidi razloge zašto bi se to sada menjalo. Za druge fakultete zna da su i u vreme primene Zakona o univerzitetu zadržali izborna veća i da su ona vršila izbore u zvanja. Zakon to dopušta, a ne zabranjuje.

Zato je najbitnije da se na Fakultetu iznova sprovede postupak glasanja, odnosno akademski proveri izbor onih nastavnika i saradnika, koji su bili birani u vreme primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine. Ničega tu nema što sa akademskog stanovišta ne bi bilo prihvatljivo.

U uslovima kada je nestao onaj aspekt univerzitetske autonomije koji se pokazuje u pravu nastavnika da učestvuju u biranju svojih kolega, otvoren je bio i prostor da se arbitrarno donose odluke i o unapređivanju u viša zvanja. Uvidom u referate, ustanovljeno je da je u periodu primene Zakona o univerzitetu iz 1998. godine bilo kandidata koji su ispunjavali osnovni uslov za unapređenje – imali su objavljenu novu monografiju, odnosno udžbenik – ali ih je komisija ipak predložila za reizbor: jednog kandidata za docenta za krivično pravo, drugog kandidata za vanrednog profesora za porodično pravo. Da je Nastavno-naučno veće bilo u prilici da raspravlja o ovim konkursima, ishod je mogao da bude drugačiji, a kriterijumi za izbor u određena zvanja bili bi svakako ravnomernije primenjivani.

Sa Fakulteta je udaljen i vrstan stručnjak prof. dr Jovan Marić. Od nastavnih radnika Gordana Mrdenović, koja je bila najpre suspendovana, da bi joj kasnije bio prekinut radni odnos, jer se nije pojavila na poslu određeni broj dana. Iako je ona pravnik, njeno nepojavljivanje na poslu je, pre svega, posledica neznanja. S kolegama mr Vladimirom Đerićem i mr Milicom Đilas, koliko mi je poznato, niko do sada nije razgovarao, niti im se obratio.

Dr V. Šešelj je istakao da je slučaj dr V. Vodinelića slučaj koji nije počeo po osnovu važećeg Zakona o univerzitetu. To je nasleđen problem. Nije bila volja dekana i Upravnog odbora da se otera sa Fakulteta prof. Vodinelić. Što se tiče prof. Vodinelića, njega bi oterao sa Fakulteta. To što je uradio, uradio je ne samo prema prof. Gamsu, kao Jevrejinu, već je on izneo i određene tvrdnje kada se desilo ono u vezi sa pijacom Markale u Sarajevu, kada je bila okupacija Slavonije.

Što se tiče Upravnog odbora, on je mirne savesti obavljao svoju ulogu, a grupa profesora koja je štrajkovala, u stvari je eksperimentisala kako bi se videlo koliko oni mogu da izdrže da ne rade. Bilo je na kraju logično da oni moraju da odu.

Tačno je da je rekao da dok je on tu, dr K. Čavoški, dr D. Basta i dr J. Trkulja neće otići sa Fakulteta, a dekan je tražio soluciju da izbegne da ti profesori odu sa Fakulteta. Dekan je morao da primeni Zakon o radnim odnosima. A svi vi mogli ste da u znak solidarnosti podnesete otkaz. Prof. K. Čavoškom je priznat tužbeni zahtev, a i dr M. Stefanovskoj. Upravni odbor nije hteo nikoga da izbaci sa Fakulteta.

U nastavku diskusije, dr M. Orlić je postavio pitanje kako ćemo posle ove sednice da nastavimo da živimo i radimo i jesmo li u stanju da se pozdravimo i rukujemo kada izađemo iz ove sale? Imamo li vremena i jesmo li spremni za rad sa studentima? Nema sumnje da se Fakultet pretvorio u ispitnu fabriku, jer od 365 dana u godini, 116 dana se ispituje.

U vezi sa tekstom koji je pripremila Radna grupa, osvrnuo se na stranu 4, odnosno deo koji se odnosi na asistente-pripravnike, u kojem je sadržana konstatacija da se nepovoljne kadrovske posledice tokom primene Zakona o univerzitetu osećaju i kod najmlađih – onih na kojima treba da počiva budućnost Univerziteta i Fakulteta. Tu se ne postavlja pitanje da li su ispunjavali formalne uslove za izbor, već da li su, možda, postojali i bolji potencijalni kandidati, koji se na odgovarajući konkurs uopšte nisu prijavili, a to znači da je Fakultet u određenim situacijama bio lišen mogućnosti da izabere stvarno najbolje mlade saradnike. Zato smatra da je potrebno te izbore preispitati, odnosno raspisati nove konkurse i ako su ti zaista najbolji kandidati, oni će proći i tu ponovnu proceduru izbora.

To treba učiniti iz dva razloga: prvog, unutrašnjeg, jer se najmlađim kolegama pruža prilika da svoju karijeru otpočnu sa punim legitimitetom, koji pruža izbor od strane Veća. Proceduru ponovnog izbora treba doživljavati kao potvrdu sopstvenih kvaliteta, ali i kao mogućnost da ti mladi ljudi mogu jednog dana slobodno da kažu da nisu došli na Fakultet po osnovu tog nesrećnog Zakona o univerzitetu. Drugi razlog je spoljni i njega treba shvatiti tako da se i kandidatima koji su tada izgubili priliku i nisu učestvovali na konkursu pruži šansa da sada to učine.

U vezi sa izborom dr Vojislava Šešelja za redovnog profesora, prof. M. Orlić je istakao da će Šešeljev dolazak na Fakultet pozdraviti onda kada i on prođe proceduru koju su svi redovni profesori mukotrpno prošli da bi bili to što sada jesu.

Prof. Orlić se zatim osvrnuo na Zakon o univerzitetu, ističući da je upravo njegovo donošenje bila početna tačka od koje je sve kasnije počelo da se dešava na Univerzitetu. Tokom njegovog donošenja izostala je javna rasprava, a Univerzitet nije bio uključen u pripremu Predloga Zakona o univerzitetu, podsećajući, pri tom, da je i u drugim situacijama sprovedeno široko konsultovanje krugova čija se prava i obaveze uređuju zakonom. Iako predstavlja najvišu nastavno-naučnu instituciju u Srbiji, Univerzitet je, pa i naš Fakultet, ovom prilikom, bio potpuno zaobiđen. Jedino su vladini predstavnici tada javno go-

vorili da tadašnji Predlog Zakona upravo sadrži rešenja koja slede zakonodavstvo i pravnu praksu zemalja za koje se naša zemlja tradicionalno vezuje, a to su Francuska, Nemačka i Austrija. On je, zatim, izneo uporednopravna rešenja koja se tiču domena upravljanja fakultetima, posebno kako je to rešeno u francuskom Zakonu o univerzitetu, dokazujući da u praksi te zemlje, suprotno tvrdnjama vladinih govornika, država nema monopol nad dodeljivanjem upravnih funkcija, odnosno nad izborom rektora i dekana.

Dr V. Šešelj je tim povodom istakao da mi nikada nismo imali pravu autonomiju univerziteta, navodeći u prilog tome određene argumente. Ponosan je, inače, što je izabran po Zakonu o univerzitetu i ističe da ga nikakvo glasanje ne interesuje. Može se desiti da taj Zakon bude i reafirmisan. Tvrdi i dalje da je to najbolji zakon o univerzitetu koji imamo. On postoji i nigde ne postoji obaveza da se drži javna rasprava. Na to nas ne obavezuje nijedan pravni akt.

Dr S. Avramović je, uzimajući reč u diskusiji, istakao da je večeras na račun članova Radne grupe izrečeno mnogo insinucija i uvreda, pogotovu što je ta grupa uradila ono što se od nje i tražilo, a to je da rezimira ono što je rečeno na prethodne dve sednice Veća. Biće prvi koji će odati priznanje Radnoj grupi za njen rad. Predlog Radne grupe, ovakav kakav je, upravo odražava diskusije koje su tada vođene. Jedini problem koji može biti pravni, a možda i moralni, jeste da li da već donete odluke o izborima asistenata-pripravnika treba staviti van snage i raspisati nove konkurse? Nije li dovoljno da asistenti-pripravnici prođu kroz onu istu proceduru glasanja, odnosno proveru poverenja od strane kolektiva, kojoj će biti podvrgnuti svi ostali nastavnici, izabrani tokom primene Zakona o univerzitetu. Zato je sklon tome da učini predlog da asistenti-pripravnici ne budu podvrgnuti posebnom pravnom režimu, već onom istom koji bi važio i za sve ostale nastavnike.

Veću se zatim obratio dr S. Perović, istakavši da je ovaj fakultet, kao institucija srpske kulture koja traje 160 godina, prolazio kroz svoje naučne periode i nenaučne. Period nenaučne istorije Fakulteta predstavljalo je vreme kada su vladali politička netrpeljivost i nasilje.

Mi večeras nismo prisustvovali naučnom svetu, već političkom svetu, političkom konfliktu, koji je ušao na fakultet da preti i sruši ono što je tako dugo građeno.

U dosadašnjoj istoriji Fakulteta, postoje dva nenaučna perioda. Jovan Sterija Popović isteran je sa Fakulteta posle samo dve godine, koliko je na njemu proveo. Posle 150 godina, njegova dela su objavljena. Dimitrije Matić će nastaviti delo Jovana Sterije Popovića, dovodeći Hegela u Srbiju. Šta je ostalo? Ostala su dela Jovana Sterije Popovića i Matića, a tadašnji silnici i moćnici su bez imena ostali.

Drugi period – naoružana nepravda, vladala je pola veka, u kojem je Fakultet bio pod udarom jedne snažne ideologije. Svi mi tada nismo znali za drugu definiciju prava, sem one koja je tada važila i koja je nažalost u nama i danas, u našim odnosima, u fakultetskim i vanfakultetskim odnosima. Ta definicija prava, kasnije smo saznali, otišla je iz svoje matice, ali se zadržala i u ovoj matici.

Mi ne znamo da se ponašamo po obrascima demokratske kulture, a nema demokratske kulture bez prava na toleranciju. Mi, koji smo okupljeni ovde,

moramo zaboraviti, kada uđemo u ovu zgradu, na svoje ambicije, na svoje političke pretenzije. Svi ste bili pripadnici različitih političkih partija. To mi nije smetalo da svoj intelektualni život provedem ovde. Zašto moramo ovde, gde nauka treba da vlada, da unosimo nešto što je strano i zbog čega smo odgovorni i pred potomcima? Uzdignimo se pred sobom i znajmo da je naša dužnost, kao profesora, da eliminišemo, da zaboravimo svoje političke konflikte i dogmatsku netoleranciju, jer mi smo ovde u dogmatskoj netoleranciji. Ovde mržnja vlada; zar ona treba da predsedava našim bićem?

U svakoj verziji koja bude usvojena, tekst bi trebalo da ima i jedan opšti deo u kojem bi se složili oko toga šta je to univerzitetski profesor. Taj deo bi uneo nekoliko opštih svojstava koje jedan univerzitetski profesor treba da poseduje – da mora biti tolerantan, pomirljiv, slobodan i obziran, jer je to atribut naše kulture.

Konkretnije stvari u tekstu radne grupe mogu biti, uz toleranciju i uz prisustvo duha, na odgovarajući način rešene. Toliko ima argumenata koji su se akumulirali da ovaj nepodnošljivo nepravedan zakon treba da bude izmenjen, da je to postao nesporni društveni fakt.

Povodom pitanja šta učiniti sa posledicama koje je ovaj Zakon proizveo, gledano pravno, mora se reći da su izvesne situacije, kao na primer izbori, svršena fakta. To nisu situacije u toku. Ako bi te situacije bile u toku, onda bi mogao i novi zakon, putem retroaktivnosti, da ih vrati na ranije slučajeve, odnosno rešenja. Novi Zakon o univerzitetu, u svojim prelaznim i završnim odredbama, mogao bi da reši i ove slučajeve.

Bilo je poželjno i dobro je što je ova sednica održana, jer treba da se oslobodimo mržnje koja nas je tištila. Ako ne možemo da posle sednice pružimo ruku jedni drugima, onda više nismo u svetu nauke.

Dr O. Antić je istakao da materijal koji je pripremila Radna grupa treba dopuniti nekim činjenicama, jer i sada ima mesta koja ne može da prećuti. Protiv je preispitivanja odluka o već izabranim nastavnicima i saradnicima, jer su svi izabrani kandidati bili prihvaćeni čak i aklamacijom od strane ovog Veća. Povodom tvrdnje da je kao dekan sam donosio odluke o izborima u zvanja, istakao je da je to uvek činio na osnovu predloga koji je pripremila stručna komisija, ne koristeći raspoloživa diskreciona ovlašćenja. Isto je bilo i na ranijim izbornim većima, na kojima su se odluke donosile na osnovu mišljenja stručne komisije. Dešavalo mu se da, kao član Veća, i ne pročitavši referat, glasa o kandidatima, poklanjajući puno poverenje onome što su komisije predlagale. Zato nemojmo glorifikovati nešto čemu mesta nema.

U vezi sa predlogom Radne grupe da penzionisani profesori budu angažovani samo na poslediplomskim studijama i u komisijama za ocenu i odbranu doktorskih disertacija i magistarskih teza, postavio je pitanje da li to znači da treba iz nastave na opštem kursu ukloniti dva vrsna nastavnika (prof. dr S. Perovića i prof. dr Lj. Lazarevića)?

Pored toga, nepobitna je činjenica da su tvorci ovog teksta pripadali onim članovima Veća koji su kritikovali, odnosno napadali Zakon o univerzitetu, znači istomišljenici. Zato se postavlja pitanje da li su autori ovog teksta mogli biti sasvim objektivni? Predložio bih zato da se, kao minimum demokratičnos-

ti, ova Radna grupa proširi sa još dva, tri ili četiri člana, kako bi se našla prava mera stvari, a to je da se postigne opšteprihvatljiv tekst za sve. Odlučivanje o ovom tekstu moralo bi imati veliku težinu i o njemu bi Veće trebalo da se izjasni tajnim glasanjem. Kao novi članovi, u Radnu grupu bi trebalo da uđu: dr S. Perović, dr R. Marković, dr D. Stojanović i dr Lj. Lazarević.

Dr S. Lilić je istakao da je Zakon o univerzitetu jedan od "zloglasnih represivnih zakona" koji je doneo prethodni režim. Sticajem okolnosti Skupština je raspuštena, a Zakon nije ukinut tako da se moraju pronaći odgovarajuća rešenja koja će, s jedne strane, uvažiti realnost na Univerzitetu, a sa druge, poštovati pravnu i zakonsku proceduru. Možda nije najsrećnija solucija koja se predlaže, tj. da fakulteti tajnim glasanjem odaberu dekana, a da ih ministar imenuje po ovom Zakonu. Zbog toga je prof. Lilić predložio da se pokrene inicijativa pred Ustavnim sudom za stavljanje ovog Zakona van snage, odnosno da se podrži neka od već podnetih inicijativa, odnosno da se uputi urgencija.

Dr D. Stojanović je istakao da nije bio za Zakon o univerzitetu i da je povodom toga govorio na Platou ispred Filozofskog fakulteta u Beogradu, a objavio je i članak u *Našoj borbi*.

Za redovnog profesora bio je biran 1974. godine na Pravnom fakultetu u Nišu, 1978. bio je ponovo biran od strane Nastavno-naučnog veća za odeljenje Pravnog fakulteta u Nišu. Po osnovu konkursa, raspisanog na osnovu važećeg Zakona o univerzitetu, izabran je 1999. godine i sada bi bio četvrti put biran, ako bude usvojen tekst Radne grupe.

Uzevši reč u diskusiji, dr B. Košutić je istakao da je poznato da se ovaj Fakultet izjasnio o Zakonu o univerzitetu odmah po njegovom usvajanju. Nažalost, Ustavni sud nije do danas doneo odluku o neustavnosti određenih odredaba sadržanih u njemu. Stoga, treba tražiti da se taj proces pred Ustavnim sudom što pre nastavi i okonča.

U stavovima je upotrebljena čuvena Radbruhova ocena kada jedan zakon nije pravo i ne proizvodi pravne posledice. Očigledno, da i sami pisci Stavova ne misle da je Zakon o univerzitetu do te mere zao da ne proizvodi nikakve posledice. Uostalom, ne mogu se dovoditi u pitanje stečena prava ne samo nastavnika, nego i studenata. Otuda, ne treba da postoje dva režima, jedan za nastavnike, a drugi za asistente.

Može se organizovati glasanje o svakom izabranom nastavniku i saradniku shodno odredbama poslednjeg Zakona o univerzitetu, s tim da to glasanje ima moralno, a ne pravno dejstvo.

Predsednik veća je, zatim, zamolio učesnike u diskusiji da autorizuju izlaganja, kako bi i Radna grupa mogla da na osnovu rasprave izvrši intervencije u svom materijalu.

Kao član Radne grupe, dr D. Popović je istakao da je Radna grupa, pripremajući materijal, upravo sumirala diskusije vođene u dva navrata na Veću, ali da se odmah može prihvatiti ideja da se asistenti-pripravnici mogu podvesti pod isti pravni režim kao ostali nastavnici, izabrani tokom primene Zakona o univerzitetu. Globalna promena dokumenta nije moguća, a kada je reč o predlogu prof. Perovića, smatra da je moguće izraditi jednu povelju o univerzitetkim nastavnicima, koja bi bila data u vidu aneksa.

Dr M. Orlić je izrazio mišljenje da bi učešće dr O. Antića bilo veoma korisno, bilo kao člana Radne grupe, bilo zbog dokumentacionog materijala koji je podneo.

Dr Lj. Lazarević je postavio pitanje da li ovaj materijal treba da bude doprinos izradi novog Zakona o univerzitetu i, ako jeste, onda bi trebalo da bude potpuno drugačiji, jer nije usmeren na to da se poboljša Zakon. Za to je da se uradi jedna kritička analiza postojećeg Zakona, a da se izbegnu neka konkretna kadrovska rešenja. Ako ostane ovakav kakav jeste, materijal će probuditi netolerantnost na Fakultetu i, možda, dovesti do toga da sada neko "plati" za sve ono što je bilo na Fakultetu.

Dr D. Popović je još jednom pročitao Odluku Veća o formiranju Radne grupe, kojom je ovoj grupi poveren određeni mandat, a dr V. Šešelj je postavio pitanje: kako je moguće da u Radnoj grupi ostane prof. Trkulja, koji je rekao da neće više da predaje na predmetu politički sistem?

Dr D. Vujadinović je istakla da nema potrebe da se na sastanak Radne grupe pozove i prof. Antić, kada je već odlukom Veća imenovana Radna grupa i njenim članovima poveren određen mandat.

Pošto je rasprava okončana, Veće je usvojilo predlog predsednika Veća da Radna grupa pripremi i dostavi materijal što je moguće pre, a da dekan sazove narednu sednicu Veća kada proceni da je za to vreme.

Sednica je zaključena u 22,00 časa.

UMESTO EPILOGA: RAZVLAČENJE IGRE U ŠIRINU, ZASTRAŠIVANJE, TAKTIZIRANJE

Taktika razvlačenja igre u širinu, zastrašivanja i odlaganja odluka Nastavno-naučnog veća urodila je plodom. Tri meseca posle petooktobarskih promena Pravni fakultet se iscrpljivao u dugim, jalovim raspravama, jurističkim nadmudrivanjima i cepidlačenjima, pokazujući da nema snage da se ozbiljno suoči sa tragičnim posledicama, još manje da realizuje odluke Nastavno-naučnog veća iz oktobra 2000. godine. Naime, Fakultet nije smogao snage da otkloni posledice primene Zakona o univerzitetu iz 1998, i da vinovnike krize Fakulteta i izгона nastavnika pozove na odgovornost. Oni koji su za to bili spremni na Fakultetu, ostali su u manjini. Tako je Fakultet svoj neurađen zadatak prepustio pravosudnim organima, ministarstvu prosvete i drugim državnim organima.

VRHOVNI SUD SRBIJE UKIDA PRESUDE OKRUŽNOG SUDA
I PRVOG OPŠTINSKOG SUDA U BEOGRADU

Rev. 4443/99

Prvoinstani sud Srbije u Beogradu, u veštu sastavljenom od sudija: Miroslava Đedičera, predsednika vešta, Trajana Mašar, Miroslava Popovića, Đorđevićke Petrović i Milice Gajšić, članova vešta, u pravnoj stvari tužioca Vladimira Vodičevića iz Beograda, čiji je punomoćnik Mladen Inčević, advokat iz Beograda, protiv tuženog Pravna fakultet-Universiteta u Beogradu, čiji je punomoćnik Aleksandar Petrović, advokat iz Beograda, radi poništaja odluka u veštavanju na rad, rešavajući o reviziji tuženog, izdanoj protiv presude Okružnog suda u Beogradu I ž. I br. 246/99 od 10.marta 1999.godine, u sednici vešta održanoj 11.aprila 2001.godine, doneo je:

Р Е Ш Е Њ Е

UKIDA SE presuda Okružnog suda u Beogradu I ž. I br. 246/99 od 10.marta 1999.godine i presuda Prvog opštinskog suda u Beogradu I П-1. br. 1016/98 od 25.novemбра 1998.godine i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Образложење

Presudom Prvog opštinskog suda u Beogradu I П-1. br. 1016/98 od 25.novemбра 1998.godine stalom prvim izreke odbijen je kao neodgovarajuć tužbeni zahtev tuženog kojim je tražio da se poništi rešenje dekana tuženog 02 br.314/6 od 31.javgusta 1998.godine, o prestanku radnog odnosa i da se tužbeni obavljaju da tuženici vrati na rad u mestu kao i da mu naknadi troškove parničnog postupka. Stalom drugim izreke odbijena je tužba u delu kojim je tužilac tražio poništaj odluke tuženog 02 br. 314/5 od 31.javgusta 1998.godine i da se tuženom наложи да врши се избор оконча конкурса за редовног професора за предмете "Увод у грађанско право" и "Стварно право" објављен у "Службеном гласнику РС" бр. 34/97 од 27.февруара 1997.godine. Stalom treћим изреке одбијен је предлог туженог за одређивање привремене мере. Stalom четвртим изреке одлучено је о трошковима парничног поступка.

Presudom Okružnog suda u Beogradu I ž. I br. 246/99 od 10.marta 1999.godine odbijena je kao neosnovana žalba tuženog u potpunoj prvostepenoj proceduri.

Protiv presude Okružnog suda tužilac je blagovremeno najavio reviziju zbog bitne pogreške određaja parničnog postupka i zbog pogrešne primene materijalnog prava.

Tužbeni je odgovorito na navode na reviziji.

Израчунајући повијажу пресуду, у смислу одредабе члана 386. ЗПП-а, Врховни суд налази да је ревизија основана.

У поступку је утврђено да је тужилац на основу одлуке Изборног већа Правног факултета Универзитета у Београду од 16.априла 1992.године, изабран у звање напредног професора за предмет "Грађанско право". Решењем декана туженог бр. 374/5 од 17.септембра 1992.године, тужилац је засновао радни однос у својству напредног професора на основу одредбе чл. 64 тада важећег Закона о универзитету и члана 18. Закона о радним односима из 1991.године, који је тада био на снази. Пре истека времена на које је тужилац изабран за ванредног професора, одлуком декана Факултета 02-бр.314/5 од 31.августа 1998.године, која се оспорава у овој правној ствари оклењен је конкурс тако што је одлучено да се на први избор и расписан је нови конкурс за једног редовног професора за предмете "Увод у грађанско право" и "Стварно право". Решењем 02 бр.314/6 од 31.августа 1998.године тужиоцу је, као ванредном професору престао радни однос са истим датумом, због оклењања конкурса одлуком о избору.

Код тако утврђеног чиненичког стања судови су закључили да је оклењено решење, на основу кога је тужиоцу престао радни однос, донето у складу са одредбом члана 108. став 1. тачка 2. Закона о радним односима, пошто је тужини радни однос правилно престао независно од његове воље отказом уговора о раду, због истека времена на које је закључан. У осталом делу тужба је одбачена као недозвољена, при чему је изражен став да судску заштиту поводом извршеног избора по конкурсима уживају они кандидати који нису изабрани и који сматрају да је по огласу, односно конкурсима изабран кандидат који не испуњава објављене услове, и у таквом случају предмет судске заштите била би одлука о избору кандидата. У противном, када одлука о избору по конкурсима није донета, односно када није изабран ни један кандидат по конкурсима, кандидатима који су конкурсима прва ступа повредена, због чега је тужба и одбачена као недозвољена у делу којим је тражена поништак одлуке туженог 02-бр.314/5 од 31.августа 1998.године и да се тужени обавезе да оконча поступак вршењем избора по конкурсима објављеним дана 27.февруара 1997.године.

По мишљењу Вишег суда, изложено становиште нижестепених судова у погледу разлога за оцену законитости одлуке на основу које је тужиоцу престао радни однос, не може се прихватити као правилно. Тужилац није засновао радни однос применом одредбе члана 13. 14. став 1. тачка 4. 5. и 8. и члана 15. Закона о радним односима из 1997.године, односно одговарајућих одредби Закона о радним односима из 1991.године, који је био на снази у време када је тужилац засновао радни однос. Радни однос закључан на одређено време из разлога прописаних наведеним законским одредбама, према одредби члана 108. став 1. тачка 2. престаје првенствено од воље запосленог истеком раника на који је закључан. Тужилац је после избора у звање напредног професора Правног факултета Универзитета у Београду, одлуком Изборног већа од 16.априла 1992.године засновао радни однос код туженог у својству ванредног професора применом одредбе члана 64. тада важећег Закона о универзитету, а не ради обављања одређеног посла који по својој природи траје одређено време,

zbog privremeno povećanog obima rada, zbog zamene privremeno odsutnog zaposlenog ili u svojstvu pripravnika, a nije zasnovan za vreme trajanja, kao ni zbog toga što se na oglas nisu prijavili kandidati koji nisu ispunjavali uslove za rad na određenom radnom mestu. Iz navedenih razloga, pogrešnom primenom odredbe člana 108. stav 1. tačka 2. Zakona o radnim odnosima nižestepeni sudovi su se vпустиili u ispitivanje razloga relevantnih za prestanak radnog odnosa po ovom osnovu.

Osim izloženih, istovano se u reviziji ukazuje da tužiocu nije prestatu radni odnos zbog isteka vremena na koji je mesto bilo zasnovan, već zbog odluke dekana tuženog da se ranije objavljeni konkurs okonča tako da se ne vrši izbor, zbog čega se zakonitost navedene odluke o prestatku radnog odnosa nije mogla da ispituje primenom navedene odredbe člana 108. stav 1. tačka 2. Zakona o radnim odnosima. Poena zakonitost zavisi od zakonitosti odluke dekana tuženog 02-br.314/5 od 31. avgusta 1998. godine, odnosno od ishoda spora između tužice u ovom delu, obzirom da je osnov za prestanak radnog odnosa tužiocu bila odluka o okončanju ranije objavljenog konkursa.

Po smeni Vrhovnog suda pogrešno je stanovinište izraženo u pobijanoj presudi da je tužba nedozvoljena u delu koji se odnosi na zahtev za poništenje odluke dekana tuženog koji je doneta između konkursa objavljenog 27. februara 1997. godine.

U vremenskom periodu kada je raspisan konkurs, tužiocu se nalazio u radnom odnosu kod tuženog na određeno vreme u zvanju vanrednog profesora za predmet Grafičko pravo. Prema obrazloženju pobijane odluke dekan tuženog odlučio je da ne vrši izbor kandidata po raspisanom konkursu, pošto Izborio više tuženih, ali nedostatak klorumu nije ocenilo izmenjena Komisije tuženog o izboru tužiocu u zvanje redovnog profesora.

Odredbom člana 12. stav 1. tačka 3. a) Zakona o sudovima propisano je da Opatijski sud u oblasti rada sudi sporove o zasnovanju i prestanku radnog odnosa. Iz citirane zakonske odredbe proizilazi da tužiocu kao učesnik konkursa objavljenog radi zasnovanja radnog odnosa na neodređeno vreme u svojstvu redovnog profesora može tražiti zaštitu konstitutivno povređenog prava pred sudom. Odluka tuženog u ovom delu doneta je u protivno odredbama člana 91. i 94. Zakona o univerzitetu s obzirom da je navedenim odredbama propisana obaveza dekana da izvrši izbor, odnosno da donese pozitivnu ili negativnu odluku o izboru prijavljenog kandidata koji ispunjava uslove za radno mesto predavnika u odgovarajuće zvanje po objavljenom konkursu. To proizilazi iz sadržine navedene odredbe. Osim toga, vpuštenje sudova u meritorno odlučivanje i odbacivanje tužbe u ovom delu neprihvatno je, jer i takva odluka ima karakter odluke nadležnog organa o kojoj se mora meritorno odlučiti. Pošto je tužba odbacena u delu o kome je trebalo doneti meritornu

odluku utišena je bitna povreda postupka iz odredbe člana 354, stav 2, tačka 8. ZPP-a, jer tužiocu nije data mogućnost da raspravlja o ovom delu tužbenog захтсва.

Iz svih navedenih razloga ukinute su obe nižestepene presude i предмет пријави привременом суду на ponovno суђење.

Приликом ponovnog одлучивања суд ће имати у виду да је одредбама члана 78. до 87. Закона о универзитету, који је био на снази у време расписивања конкурса прописан поступак за избор наставника, сарадника и истраживача. Одредбом члана 79. став 1. Закона прописано је да се избор у звање и заснивање радног односа наставника, односно сарадника факултета обавља најкасније у року од 6 месеци од дана објављивања конкурса, а одредбом члана 80. став 1. Закона да декан објављује конкурс за избор наставника, односно сарадника најкасније 6 месеци пре истека времена на које је наставник, односно сарадник биран. Из цитираних одредаба члана 79. произилази да се избор у звање и заснивање радног односа мора окончати најкасније у року од 6 месеци од дана објављивања конкурса, а то значи ponovним оглашавањем одлуке о избору после поступка сprovedеног на начин прописан одредбама члана 81. до 85. Закона. Одлука о избору, којом се окончава поступак по објављеном конкурсном, подразумева разматрање пријављених учесника конкурса и донешене одговарајуће одлуке поводом истих. То произилази и из одредбе члана 94. Закона о универзитету из 1998. године по коме је у смислу одредбе члана 88. 89. и 91., а у вези са одредбом члана 137. декан Факултета био у обавези да оконча започети поступак избора. Из одредбе члана 81. Закона о универзитету који је био на снази у време објављивања конкурса произилази да се конкурс за избор наставника објављује најкасније 6 месеци пре истека времена на које је наставник биран, што упућује на специфичност и значај послова наставника на факултету, као и обавезу у вези са објављивањем конкурса за избор наставника и његовог окончања пре истека времена на које је наставник биран на одређено време. Када се при том има у виду да је у конкретnoj правној ствари поступак поводом објављеног конкурса сprovedен у том смислу што је формирана Комисија у смислу одредбе члана 81. Закона, која је Изборном већу тужног поднела извештај о тужиоцу као пријављеном кандидату са подацима прописаним одредбом члана 84. Закона, са закључком и предлогом за избор кандидата, произилази да је поступак у ствари био сprovedен. Недостатак кворума надлежног тела тужног за оцену извештаја Комисије за избор тужиоца у звање редовног професора по одци овог суда не може бити разлог за престанак радног односа.

У вези са овом одлуком сматра у овом делу, а имајући у виду да је оспорена одлука о окончању конкурса на наведени начин била основ за престанак радног односа тужиоцу, одређене се и законичној решења ОД-бр.314/6 од 31. августа 1998. године.

Ињенција је да је тужилац онемогућен да се користи правом интерде зантите, јер је одлука од 31.августа 1998.године донета без поуке о правном леку и прапа на судску зантиту, а решење од истога дана проглашено коначним супротно одредби члана 71. Закона о радним односима у државним органима, који се на конкретан спорни однос примењује у смислу одредбе члана 23. Закона о јавним службама, али тужилац због тога не може свосити штетне последице.

Како је одлука о привременој мери временски ограничена до пронајеняжног окончања спора и како се не ради о самосталном решењу о привременој мери, то је Врховни суд с обзиром на исход одлуке о ревизији укинуо нижестепене пресуде и у овом делу

Са изложеног, Врховни суд је одлучио као у наредн, у смислу одредби члана 394. став 1. и 395. став 2. ЗПП-а.

Председник већа
судија,
Милован Дедићер с.р.

За тачност отправака

ТТ

DA LI JE FRANCUSKI ZAKON BIO UZOR ZA ZAKON O UNIVERZITETU?

Izradi Zakona o univerzitetu iz 1998. godine koji je imao i, na žalost, još uvek ima pogubne posledice po akademsku zajednicu i ukupnu naučnu scenu u Srbiji, prethodilo je uporednopravno istraživanje Instituta za uporedno pravo u Beogradu. Rezultati tog istraživanja nikad nisu bili objavljeni. Ali su bili teško zloupotrebljeni. U javnoj debati koja nije prethodila donošenju tog Zakona, kao što je u civilizovanim sredinama red i običaj, već u naknadnim analizama, autori Zakona su se pozivali na istraživanja Instituta za uporedno pravo. Da bi opravdali autoritarnost toga teksta, ukidanje svakog oblika autonomije univerziteta, podvrgavanje univerziteta potpunoj kontroli ne države nego samovoljnog režima, neki od učesnika debate tvrdili su da analogna rešenja postoje u nekim evropskim državama. Pri tom su bili uglavnom neodređeni: ili su pominjali pojedina rešenja, bez specificiranja države i akta u kojem su, navodno, sadržana, ili su se (najčešće) pozivali na francuski Zakon o univerzitetu kao na navodni uzor. Ostavljajući po strani činjenicu da uporednopravni metod ne sme predstavljati nekritičko preuzimanje rešenja iz drugih zemalja, naročito ne iz onih koje imaju čvrstu tradiciju autonomije univerziteta, u kojima je vladavina prava ozbiljno shvaćena, a nezavisnost sudstva normativno i faktički garanto-

vana, iskaz da ovaj Zakon ima za svoj uzor zakon bilo koje civilizovane zemlje, a naročito Francuske, je čista neistina.

Zato je bilo neophodno da se ova istraživanja obelodane stručnoj i opštoj javnosti. Naučni saradnici koji su obavili istraživanje imaju pravo da se sazna istina o njihovom delu i da se (lako) utvrdi da je ono bilo teško zloupotrebjeno.

Samo se po sebi razume da su zakonske promene koje su se u nekim od analiziranih država u međuvremenu dogodile, uzete u obzir.

Važno je, već u samom predgovoru, podsetiti se na anticivilizacijsku sadržinu Zakona o univerzitetu Srbije iz 1998. godine, prvo, zato da se ovakav pokušaj više nikad ne ponovi, a drugo, zato što posledice primene tog zakona traju i danas, iako se u praksi od njega odustalo.

1. Upravljanje univerzitetima i fakultetima. Osnivač i vlasnik univerziteta i fakulteta, po Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine je Vlada Republike Srbije. To je novina, jer su ranije univerziteti i fakulteti bili samostalna pravna lica u sistemu tzv. društvene svojine i samoupravljanja, a posle donošenja Ustava Srbije 1990, takođe su bili definisani kao pravna lica bez izrazitih upravljačkih ovlašćenja Vlade. Zakonom o sredstvima u svojini Republike Srbije 1994. godine izvršena je nacionalizacija, tj. podržavljenje celokupne društvene svojine u Srbiji i ona je proglašena državnom svojinom. Novim Zakonom o univerzitetu praktično je zabranjena privatizacija postojećih fakulteta i univerziteta, kao društvenih institucija, jer su oni proglašeni državnim univerzitetima i fakultetima (član 10). Glavni upravljač je Vlada. Ona postavlja rektora i dekane. Zaposleni nemaju pravo da ih predlože, a ako bi ih na neki način predložili, Vlada nije vezana predlogom (čl. 110. i 123). Upravni odbori su organi upravljanja na univerzitetu i fakultetima. Članove upravnog odbora postavlja Vlada. Oni se sastoje od predstavnika vlasti, studenata i profesora. Ali, profesori – članovi upravnog odbora, kao i studenti su zapravo predstavnici Vlade, jer ni zaposleni profesori ni studenti nemaju pravo da predlože svoje predstavnike. Čak i ako bi ih predložili, Vlada nije vezana predlogom, nego slobodno odlučuje koje profesore i studente će imenovati u upravne odbore (čl. 115, 116, 128, 129).

2. Univerziteti i fakulteti kao pravni subjekti. Ne postoji garancija pravnog subjektiviteta univerziteta i fakulteta. U članu 10. stav 2. Zakona je rečeno: “Univerzitet i fakulteti imaju svojstvo pravnog lica, u skladu sa zakonom i statutom”. Dakle, za razliku od ranijeg Zakona koji je pravni subjektivitet univerzitetu priznavao bezuslovno, ovaj ga priznaje uslovno: jer univerzitet i fakultet mogu izgubiti pravni subjektivitet ne samo na osnovu zakona, već i na osnovu statuta; taj subjektivitet im po istim pravnim osnovama može biti bitno ograničen. Ovakva odredba može dovesti do toga da se univerzitet, na primer, na osnovu statuta, pretvori u organ države, tj. da ne bude subjektivno odvojen i odvojen od nje. Sa druge strane, Zakon o univerzitetu Srbije iz 1998. godine, određuje rektore i dekane kao poslovodne organe sa položajem direktora preduzeća. Preduzeće, poznato je, jeste pravno lice i to bezuslovno pravno lice. U tom pogledu Zakon o univerzitetu je protivrečan samom sebi.

Takođe, ne postoji garantija održavanja pravnog subjektiviteta univerziteta i fakulteta, jer je u članu 18. stav 2. Zakona o univerzitetu iz 1998. godine rečeno: “*O ukidanju univerziteta, odnosno fakulteta čiji je osnivač Republika,*

odlučuje Vlada". Ništa, za razliku od ranijih zakona, nije rečeno o uslovima zbog kojih se univerzitet može ukinuti, o elaboratu koji mora prethoditi ukidanju univerziteta ili fakulteta, a to je suprotno ustavnom pravilu o slobodi naučnog stvaralaštva. Vlada može, vršeći diskrecionu vlast, ukinuti bilo koji fakultet ili univerzitet bez ikakvog obrazloženja. Pored toga, u stavu 1. člana 18. predviđeno je da se univerzitet i fakultet mogu ukinuti pod uslovima i u postupku određenim zakonom. Upravo su u Zakonu o univerzitetu morale biti sadržane odredbe o uslovima za ukidanje i o postupku ukidanja, a njih nema. U kom zakonu ili drugom propisu su sadržane? Na primer, odredbe o ukidanju osnovnih i srednjih škola, uključujući i uslove, sadržane su u odgovarajućim zakonima. U Zakonu iz 1998. godine o tome nema nijedne reči. Značajno pogoršanje u odnosu na ranije stanje sastoji se i u tome što univerzitet uopšte nije mogao biti ukinut, a po Zakonu iz 1998. godine, Vlada može ukinuti i univerzitet, bez ikakvih unapred poznatih uslova i postupka i bez ikakvog obrazloženja.

3. Personalni rezultati primene Zakona. Primena Zakona o univerzitetu pokazala je sledeće bitne karakteristike; (a) svi postavljeni rektori i dekani na univerzitetima u Srbiji bili su članovi ili neskriveni sledbenici jedne od tri, tada vladajuće, političke partije: Socijalističke partije Srbije, Jugoslovenske udružene levice ili Srpske radikalne stranke; (b) članovi upravnog odbora, koji su predstavnici vlasti, bili su istaknuti političari jedne od tri vladajuće političke partije, mahom članovi vlade, ministri ili pomoćnici ministara; predstavnici studenata bili su dugogodišnji studenti (prosek njihovog studiranja je oko osam godina) i članovi oficijelnog, provladinog studentskog udruženja; profesori, koji su trebali da predstavljaju svoje kolege, bili su uglavnom članovi jedne od tri vladajuće političke stranke ili njihovi otvoreni sledbenici.

4. Status profesora i asistenata. Profesore i asistente, izuzev redovnih profesora bira dekan fakulteta. Za izbor redovnog profesora potrebno je još i odobrenje ministra prosvete. Svi, izuzev redovnih profesora se biraju na određeno vreme (četiri godine asistenti; pet godina docenti i vanredni profesori). Dekan vrši izbor na osnovu izveštaja stručne komisije koju sam imenuje. Katedra ima pravo da predloži komisiju, ali tim predlogom dekan nije vezan. Dekan nije dužan da izabere kandidata čak i kad ovaj ispunjava sve uslove za izbor i nije dužan da obrazloži svoju odluku. Kad zaposlenom (izuzev redovnog profesora) istekne vreme na koje je biran, dekan nije dužan da raspíše konkurs za njegov ponovni izbor ili za unapređenje, čak i kad dotični ispunjava sve zakonske uslove za to (čl. 87-95). Ako dekan ne izvrši izbor, može zasnovati dopunski radni odnos sa kandidatom kojeg sam odredi, bez raspisivanja konkursa (član 94). S obzirom da dekan ne mora da izabere kandidata koji ispunjava stručne uslove, znači da može da se rukovodi vanuniverzitetskim kriterijumima (tzv. moralno-politička podobnost, nacionalna i verska pripadnost, političko opredeljenje), što je suprotno međunarodnim dokumentima koje je Jugoslavija potpisala i ratifikovala, kao i ustavnim pravilima o zabrani diskriminacije, bez obzira na svojstva ličnosti. Posle donošenja novog Zakona svi profesori i asistenti bili su u obavezi da potpišu nove ugovore o radu, iako imaju već punovažno zasnovani radni odnos. Tim ugovorima oni su se zapravo obavezivali da prihvate novi Zakon (član 165), jer je obaveza potpisivanja ugovora utvrđena

Zakonom o univerzitetu, suprotna Zakonu o radnim odnosima Srbije koji ne traži obavezno zaključenje ugovora o radu za lica koja su u radnom odnosu.

Dosadašnja primena ovih pravila dovela je do pogubnih posledica: oko 200 profesora i saradnika Univerziteta u Beogradu je ili otpušteno ili su napustili univerzitet, ne želeći da se pomire sa novim uređenjem univerziteta. Na Pravnom, Filološkom i Elektrotehničkom fakultetu dekani su zaposlili privatno telesno obezbeđenje, koje je kontrolisalo ulaze u zgradu, dozvoljavajući ulaz samo studentima koji pokazuju indeks i profesorima koji nisu udaljeni sa nastave. Oko 200 profesora Univerziteta u Beogradu i oko 50 profesora ostalih univerziteta u Srbiji odbili su da potpišu ugovore o radu; oni koji su odbili da potpišu ugovore o radu, a nisu napustili univerzitet bili su prepušteni neizvesnoj pravnoj sudbini. O nameri otpuštanja naročito je svedočila "naredba" ministra prosvete iz novembra 1998. godine rektoru Univerziteta u Beogradu da obaveže profesore koji još nisu potpisali ugovor da to učine do 15. decembra 1998. godine. Za slučaj da tako ne postupe, ministar je obavezao rektora da naredi dekanima da raspišu nove konkurse "za upražnjena radna mesta", što znači da je ovim profesorima radni odnos morao prestati, iako takva odredba ne stoji čak ni u Zakonu o univerzitetu Srbije iz 1998. godine. Pri tom, ministar prosvete nema nikakvih naredbodavnih ovlašćenja prema rektoru, niti ih ovaj ima prema dekanima, pa je naredba bila protivna čak i samom Zakonu o univerzitetu iz 1998. godine. Profesori koji su izgubili posao zbog nepotpisivanja ugovora iz člana 165, izgubili su ga protivustavno, jer je na njihov radni odnos Zakon delovao retroaktivno, a da u postupku njegovog donošenja nije bila utvrđivana niti utvrđena društvena potreba za retroaktivnim dejstvom.

O disciplinskoj odgovornosti nastavnika i saradnika fakulteta, po Zakonu iz 1998. godine, odlučuje dekan, koji je istovremeno i disciplinski tužilac, tj. ovlašćen je da podnese zahtev za pokretanje disciplinskog postupka, što sve podseća na pravdu "Kadija te tuži, kadija ti sudi". Ovakva koncepcija disciplinskih organa je rezultat potpuno neadekvatnog prenošenja zakonskih rešenja koja se odnose na upravljanje preduzećem i radne odnose zaposlenih u preduzeću.

5. Stručni, naučni i nastavni rad. O ovome, formalnopravno, a po slovu ovog Zakona, odlučuju dekan i nastavno-naučno veće. Nastavno-naučno veće se obrazuje na osnovu statuta univerziteta i fakulteta koje donose upravni odbori. Na većini fakulteta nastavno-naučna veća ne čine svi profesori i asistenti, već njihovi delegati, koje biraju ili dekani, ili katedre, a šefove katedri, po pravilu, postavljaju dekani. Takva nastavno-naučna veća donose nastavne planove i programe, pod ogromnim uticajem dekana. Dekani odlučuju da li pojedine knjige koje objave profesori imaju ili nemaju status udžbenika (čl. 100-107), a od toga da li knjiga ima status udžbenika zavisi izbor u zvanje vanrednog i redovnog profesora.

6. Finansiranje. Zgrade, učila, oprema itd. ovim Zakonom su proglašeni državnom svojinom kojom upravlja Vlada. Novac stečen radom profesora na osnovu ugovora sa privrednim organizacijama, je vlasništvo Vlade. Samo imovina stečena testamentom i poklonima pripada univerzitetima i fakultetima kao pravnim licima (član 12).

7. Francuski zakoni kao navodni uzor za Zakon o univerzitetu Srbije.

Pravni položaj visokog obrazovanja u Francuskoj uređen je Zakonom br. 84-52 od 26. I 1984. godine koji je nekoliko puta menjan i dopunjavao. U okviru univerziteta, prema ovom Zakonu deluju instituti, visoke škole i politehnički instituti.

Organi univerziteta su: Upravni savet, Naučni savet, Savet studija i univerzitetskog života i predsednik univerziteta.

Upravljanje. Upravni savet univerziteta sastavljen je tako da najviše 30% članova mogu biti vanuniverzitetske ličnosti (40-45% čine nastavnici i saradnici; 20-25% predstavnici studenata; 10-15% predstavnici administracije zaposlene na univerzitetu i 20-30% vanuniverzitetski članovi) – član 28. Zakona. Članovi saveta, izuzev vanuniverzitetskih, biraju se neposrednim i tajnim glasanjem na vreme od 4 godine, a studenti, na vreme od dve godine. Izbore vrši skupština zaposlenih na univerzitetu, odnosno kolegijumi studenata (član 38). Vanuniverzitetski članovi su predstavnici lokalne samouprave, organizacija sindikata i poslodavaca, organizacija koje pripadaju sektoru socijalne ekonomije, naučnih i kulturnih asocijacija, velikih javnih servisa itd. Dekretom se uređuje način izbora vanuniverzitetskih članova, od strane organizacija i asocijacija koje oni predstavljaju (član 40).

Organizacija nastavno-naučnog rada. Naučni savet univerziteta sastoji se od 20 do 40 članova. Između 60 i 80% članova čine predstavnici zaposlenih; između 7,5 do 12,5 %, predstavnici studenata trećeg stepena studija i između 10 do 30%, vanuniverzitetski članovi (član 30). Način izbora i izorno telo isti su kao za Upravni savet. Pored toga, organizacijom nastave upravlja Savet studija i univerzitetskog života koji se sastoji od 20 do 40 članova. Predstavnici nastavnika čine 75-80%; predstavnici administrativnog osoblja univerziteta čine 10-15%, dok 10-15% ovog tela čine vanuniverzitetski članovi. Način izbora i izorno telo isti su kao za Upravni savet. Vanuniverzitetski članovi su predstavnici lokalne samouprave, organizacija sindikata i poslodavaca, organizacija koje pripadaju sektoru socijalne ekonomije, naučnih i kulturnih asocijacija, velikih javnih servisa itd. Dekretom se uređuje način izbora vanuniverzitetskih članova, od strane organizacija i asocijacija koje predstavljaju (član 40).

Predsednik univerziteta. Ulogu koju ima rektor u jugoslovenskom sistemu, ima predsednik univerziteta u francuskom. Rektor univerziteta (postoji i funkcija sa tim nazivom) je administrativna ličnost koja organizuje uglavnom finansijsko poslovanje univerziteta. Predsednika univerziteta biraju članovi saveta (Upravnog saveta, Naučnog saveta i Saveta studija i univerzitetskog života) na zajedničkoj skupštini, apsolutnom većinom svih članova (član 27).

Unutrašnja organizacija univerziteta. Instituti i visoke škole, kao delovi univerziteta osnivaju se dekretom, na osnovu mišljenja Nacionalnog saveta visokog obrazovanja i naučnog istraživanja; istraživačke jedinice osnivaju se odlukom ministra obrazovanja; odeljenja, laboratorije i istraživački centri, osnivaju se odlukom Upravnog saveta univerziteta, donesenom kvalifikovanom većinom (dve trećine glasova svih članova saveta), na predlog Naučnog saveta. Zajedničke službe univerziteta, kao biblioteke i dokumentacioni centri, razvojni centri i centri za informisanje i orijentaciju studenata, mogu se osnovati, pod uslovima određenim dekretom. Ovi sastavni delovi univerziteta određuju sop-

stveni status i unutrašnju strukturu, a to podleže odobrenju Upravnog saveta univerziteta, (član 25).

Upravljanje jedinicama univerziteta (fakultetima). Ovim jedinicama upravljaju savet i direktor. Savet ne može imati više od 40 članova. Broj van-fakultetskih članova je između 30% i 50%. U svakom slučaju broj nastavnika mora biti barem jednak ukupnom broju studenata i vanfakultetskih članova (član 33. stav 2). Mandat saveta je tri godine. Direktor fakulteta se bira među nastavnicima, za vreme od 5 godina i može biti još jednom biran. Direktora fakulteta imenuje ministar obrazovanja, na predlog saveta (član 33. stav 1). Direktore instituta bira savet (član 33. stav 1).

Imenovanje i položaj zaposlenih. Nastavnici i saradnici biraju se kao i svi drugi javni službenici, a na osnovu rasporeda zaposlenih koje utvrđuje Upravni savet univerziteta, a odobrava nadležni ministar (to nije samo ministar obrazovanja). Videti član 28. Konkurs za agregaciju (nema odgovarajućeg izraza na srpskom jeziku) raspisuje se za određeni broj mesta za celu Francusku, kandidati se pozivaju na polaganje agregacije i oni koji su najbolji postavljaju se na mesta za koja je raspisan konkurs.

O disciplinskoj odgovornosti nastavnika i saradnika odlučuje disciplinska sekcija koju biraju predstavnici nastavnika i saradnika u Upravnom odboru. Članovi disciplinske sekcije moraju imati najmanje isti rang kao profesor, odnosno saradnik čija se odgovornost ispituje. Predsednik sekcije je obavezno profesor, koga biraju predstavnici nastavnika i saradnika u Upravnom savetu (član 29).

Ukidanje univerziteta i fakulteta. Ukidanje postojećih institucija je dopušteno samo da bi se pokušalo ustanovljavanje novog vida organizacije i upravljanja i to najduže za period od 5 godina (član 21).

8. Zaključci o razlikama i sličnostima univerziteta u Srbiji i u Francuskoj. Očigledno je da francuski zakon nije bio uzor za Zakon o univerzitetu Republike Srbije.

Razlike su vidljive iz ovog sumarnog prikaza.

Podvlačim najznačajnije:

a) Sve organe upravljanja univerzitetom (Upravni odbor, Nadzorni odbor i rektora), u Srbiji postavlja Vlada; zaposleni nemaju ni pravo predlaganja ni pravo izbora svojih predstavnika u kolektivnim telima. Rektor postavlja prorektore. U Francuskoj, međutim, predstavnike zaposlenih u Upravnom savetu, Naučnom savetu i Savetu studija i univerzitetskog života biraju sami zaposleni neposrednim i tajnim glasanjem. Vanuniverzitetski članovi nisu predstavnici Vlade, niti ih Vlada imenuje, već su to predstavnici raznih strukovnih organizacija koje biraju same te organizacije. U svim savetima profesori i saradnici učestvuju sa najvećim procentom, a u Naučnom savetu i Savetu studija i univerzitetskog života, oni čine apsolutnu većinu. Ni studente, za razliku od situacije u Srbiji, ne postavlja Vlada, već svoje predstavnike biraju kolegijumi studenata. Za razliku od Srbije, gde rektora imenuje Vlada, u Francuskoj, predsednika univerziteta bira Skupština koja se sastoji od članova sva tri saveta.

b) Fakultetima u Srbiji upravljaju Upravni odbor, dekan i Nadzorni odbor, a sve ih imenuje Vlada. Dekan imenuje prodekane. U Francuskoj, fakul-

tetima upravljaju savet i direktor. Direktora imenuje ministar obrazovanja, a predlaže ga savet. Savet biraju zaposleni, a broj nastavnika mora biti najmanje jednak ukupnom broju studenata i vanfakultetskih članova saveta.

c) U Srbiji profesore i asistente bira dekan, na predlog komisije koju određuje katedra, s tim što dekan nije vezan ni predlogom katedre, ni predlogom komisije, a može odlučiti da ne izabere kandidata koji ispunjava zakonske uslove za izbor. U Francuskoj nastavno osoblje se zapošljava pod istim uslovima kao i svi službenici javnih službi, na osnovu raspisanog konkursa i rezultata agregacije. Disciplinski organ i disciplinski tužilac u Srbiji je isti subjekt – dekan fakulteta. U Francuskoj se obrazuje disciplinska sekcija koju biraju predstavnici nastavnika i saradnika u Upravnom savetu.

d) Vlada Republike Srbije slobodno, bez zakonom određenih kriterijuma odlučuje o ukidanju univerziteta i fakulteta. U Francuskoj ukidanje postojećih univerziteta i fakulteta je dopušteno samo privremeno i samo zato da bi se isprobali novi vidovi organizacije i upravljanja novim fakultetom ili univerzitetom. U okviru postojećih univerziteta, određene jedinice se osnivaju dekretima i odlukama Ministarstva obrazovanja ili Upravnog saveta univerziteta.

9. Bezuspešni pokušaji proglašenja Zakona o univerzitetu iz 1998. godine neustavnim. Jedan deo nastavnika i studenata univerziteta u Srbiji nije želeo da se pomiri sa ovim nakaradnim zakonskim tekstom. Oni su reagovali pravno, strukovno i naučno. Ta reagovanja su uglavnom poznata. Ali, ipak, danas valja podsetiti da je Zakon o univerzitetu Srbije iz 1998. godine bio napadnut i pred Saveznim ustavnim sudom i pred Ustavnim sudom Srbije, zbog suprotnosti sa saveznim Zakonom o osnovama radnih odnosa, sa Ustavom Srbije i sa Zakonom o radnim odnosima Srbije. Reakcija oba ustavna suda na dobro obrazložene predloge za ispitivanje ustavnosti i zakonitosti ovog Zakona bila je neoprostivo neprofesionalna i dnevno-politička – jednom reči podanička. Neki od tih podanika i danas su sudije ovih sudova.

Prof. dr Vesna Rakić-Vodinelić
(predgovor knjizi *Položaj državnih univerziteta
u uporednom pravu*, autori: B. Krivokapić,
D. Knežević-Popović, Institut za uporedno pravo,
Beograd 2002, str. 3-10.)